

# CAPITOLUL IV. SITUAȚIA ECONOMICĂ A REGIUNII VEST

## IV.1. Contextul macroeconomic național și pe regiuni de dezvoltare

### IV.1.1. Produsul Intern Brut

*Tabel IV.1. Evoluția produsului intern brut în România în perioada 2000-2005*

Nr. crt	SPECIFICAȚIE	U.M.	Perioada					
			2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
<b>1</b>	<b>Produs intern brut</b>							
a	- prețuri curente	mil. RON	80.377	116.769	151.475	190.335	238.791	287.186
b	- prețuri comparabile	mil. Euro	40.278	44.865	48.464	50.681	58.914	72.407
<b>2</b>	<b>Dinamica în prețuri reale</b>	<b>%</b>	<b>1,6%</b>	<b>5,7%</b>	<b>5,1%</b>	<b>5,2%</b>	<b>8,3%</b>	<b>4,1%</b>
<b>3</b>	<b>Structura PIB</b>							
<b>3.1.</b>	<b>Formarea PIB</b>							
a	Valoare adăugată din care:	%	84,7%	86,6%	85,9%	84,9%	90,2%	89,7%
	Agricultură și asimilate	%	11,1%	13,4%	11,4%	11,7%	13,0%	10,7%
	Industrie	%	27,3%	27,7%	28,1%	27,3%	27,0%	26,6%
	Construcții	%	4,9%	5,3%	5,8%	6,0%	6,1%	6,5%
	Comerț și servicii	%	41,4%	40,3%	40,5%	39,9%	44,1%	45,8%
b	Impozite și taxe nete	%	15,3%	13,4%	14,1%	15,1%	9,8%	10,3%
<b>3.2.</b>	<b>Utilizarea PIB</b>							
a	Formarea brută de capital fix	%	18,9%	20,7%	21,3%	22,2%	22,1%	24,6%
b	Variația stocurilor materiale	%	-0,4%	1,6%	0,3%	0,8%	0,4%	-1,1%
c	Consumul final	%	86,2%	85,2%	84,0%	84,9%	86,5%	87,3%
d	Export net	%	-4,6%	-7,4%	-5,7%	-7,8%	-9,0%	-10,8%
<b>4</b>	<b>PIB pe locuitor</b>	<b>Euro/ pers</b>	<b>1.794</b>	<b>2.000</b>	<b>2.224</b>	<b>2.332</b>	<b>2.714</b>	<b>3.343</b>

*Sursa: Institutul Național de Statistică al României*

În anul 2005, în România, creșterea anuală în termeni reali a produsului intern brut a fost de 4,1%, fiind la jumătate din nivelul creșterii în anul precedent (8,3% în anul 2004). Creșterea produsului intern brut (PIB) a fost caracterizată de fluctuații pe parcursul anului. După decelerări de ritm consecutive pe primele trei trimestre, PIB a înregistrat o revigorare abia în ultimul trimestru.

La nivel național creșterea economică a fost susținută în principal de construcții și servicii, industria având o contribuție mai modestă, în timp ce sectorul agricol a înregistrat o diminuare.

În ceea ce privește *modalitatea de formare a produsului intern brut*, s-au înregistrat următoarele dinamici în termeni reali:

\* Estimare "Centralizator Date Economice", Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Vest Timișoara

- creșterea valorii adăugate brute, concomitent cu modificarea contribuției sectoarelor economice la formarea *produsului intern brut*;
- diminuarea ponderii valorii adăugate brute obținute în agricultură în PIB;
- diminuarea ponderii valorii adăugate brute obținute în industrie în PIB;
- creșterea valorii adăugate realizate în construcții;
- creșterea valorii adăugate realizate în servicii.
- creșterea usoara a ponderii impozitelor și taxelor în PIB fata de anul 2005, dar scaderea fata de anul 2000.

În ceea ce privește *modalitatea de utilizare a produsului intern brut*, s-au înregistrat următoarele dinamici în termeni reali:

- creșterea consumului final;
- creșterea formării brute a capitalului fix;
- adâncirea gravă a deficitului comercial

Nivelul scăzut al produsului intern brut pe locuitor reprezintă efectul ponderii scăzute a populației ocupate și a salariaților în totalul populației, precum și a productivității extrem de scăzute a resurselor umane în general, în majoritatea domeniilor și în special în agricultură.

*Tabel IV.2. Dinamica produsului intern brut real pe regiuni de dezvoltare în perioada 2000-2005*

Nr	Regiune	Perioada					
		2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
1	Nord - Est	-2,5%	8,3%	5,2%	6,7%	5,7%	2,2%
2	Sud - Est	-2,7%	3,2%	5,3%	5,0%	10,3%	2,6%
3	Sud	-3,3%	6,2%	6,3%	6,5%	10,6%	3,7%
4	Sud - Vest	-1,0%	1,9%	0,5%	11,3%	9,1%	2,6%
<b>5</b>	<b>Vest</b>	<b>-9,1%</b>	<b>8,5%</b>	<b>6,2%</b>	<b>9,6%</b>	<b>8,5%</b>	<b>5,6%</b>
6	Nord - Vest	-0,9%	4,7%	6,8%	8,0%	6,3%	2,6%
7	Centru	2,7%	3,1%	7,4%	4,7%	8,4%	3,8%
8	București - Ilfov	23,4%	8,1%	3,4%	-1,9%	8,7%	7,3%
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>2,1%</b>	<b>5,7%</b>	<b>5,1%</b>	<b>5,2%</b>	<b>8,4%</b>	<b>4,1%</b>

*Surse: Institutul Național de Statistică al României, Comisia Națională de Prognoză*

În anul 2005, la *nivel regional*, creșterile au fost diferite, de la 2,2% în Regiunea Nord-Est la 7,3% în Regiunea București. Evoluțiile regionale, au fost marcate de diminuarea producției agricole și de ritmul susținut al lucrărilor de construcții. Creșterea economică a urmat o direcție vest-est (exceptând București), proximitatea piețelor vestice acționând ca factor de difuzare a creșterii. Creșterea economică a avut componente geografice semnificative, zonele subdezvoltate fiind concentrate în Nord-Est, la granița cu Moldova, și în Sud, de-a lungul Dunării. Subdezvoltarea este strict corelată cu șomajul și cu preponderența activităților rurale, mai ales agricole, precum și cu incapacitatea de atragere a investițiilor străine directe. Regiunile care au beneficiat cel mai mult de investiții străine directe sunt cele din vestul și centrul țării, fiind avantajate de poziția lor mai apropiată de piețele vestice și de dependența lor mai redusă de sectorul primar.

Pentru anul 2005, o creștere economică peste media pe economie (4,1%, față de anul 2004) au realizat numai regiunile București - Ilfov (7,3%) și Vest (5,6%). În Regiunea Vest, creșterea a fost susținută în principal de industrie și servicii, cu o valoare adăugată brută de 6,5%, respectiv 10%. Celelalte regiuni s-au situat sub media națională, mai aproape fiind regiunile Centru (3,8%) și Sud (3,7%). Regiunea Sud a realizat, în anul 2005, cel mai mare salt al valorii adăugate brute industriale (8%), dar aportul sporit al acesteia a fost în mare parte anihilat de reducerea producției agricole. Regiunile Sud-Est, Sud-Vest și Nord-Vest au realizat o creștere de 2,6%. Cel mai scăzut nivel s-a înregistrat în regiunea Nord-Est, 2,2%, în principal datorită diminuării valorii adăugate brute din industrie (-1,4%) și din agricultură (-15%).

\* Estimare "Centralizator Date Economice", Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Vest Timișoara

Tabel IV.3. Evoluția valorii adăugate brute în agricultură, silvicultură și piscicultură pe regiuni de dezvoltare în perioada 2000-2005

Nr	Regiune	Perioada					
		2000	2001	2002	2003	2004 *	2005 *
1	Nord-Est	-16,0%	18,8%	9,8%	-2,5%	6,5%	-15,0%
2	Sud-Est	-22,6%	14,3%	3,2%	8,5%	29,0%	-14,3%
3	Sud	-29,5%	52,2%	-19,9%	9,5%	36,3%	-13,9%
4	Sud-Vest	-22,5%	45,8%	-38,7%	25,0%	24,9%	-14,5%
5	<b>Vest</b>	<b>-18,5%</b>	<b>48,6%</b>	<b>-9,4%</b>	<b>4,5%</b>	<b>13,1%</b>	<b>-14,2%</b>
6	Nord-Vest	-8,7%	19,0%	3,9%	2,0%	8,2%	-13,3%
7	Centru	-2,3%	7,7%	6,3%	0,5%	13,0%	-13,0%
8	București - Ilfov	-25,7%	25,5%	-13,0%	-4,2%	35,2%	-5,4%
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>-18,1%</b>	<b>28,0%</b>	<b>-6,7%</b>	<b>5,2%</b>	<b>18,9%</b>	<b>-13,9%</b>

Surse: Institutul Național de Statistică al României, Comisia Națională de Prognoză

În **agricultură**, inundațiile au determinat reducerea producției vegetale, care a condus la creșterea prețurilor legumelor și fructelor. Gripa aviară a avut impact asupra producției și vânzărilor de ouă și de carne de pui, determinând scăderea prețurilor prin reorientarea consumatorilor. Jumătate din cele opt regiuni de dezvoltare ale țării se bazează pe agricultură. Creșterea economică a înregistrat o încetinire față de anii anteriori datorită diminuării producției agricole și creșterii mai lente a producției industriale. În perioada 2000-2005, valoarea adăugată realizată în agricultură a reprezentat 12% din produsul intern brut total, în timp ce ponderea populației ocupate în agricultură a reprezentat 30,6% din populația ocupată totală. În toate regiunile, contribuția agriculturii la valoarea adăugată brută s-a redus cu mai mult de 10%, fiind puternic afectată de condițiile climaterice.

Tabel IV.4. Evoluția valorii adăugate brute în industrie pe regiuni de dezvoltare în perioada 2000-2005

Nr	Regiune	Perioada					
		2000	2001	2002	2003	2004 *	2005 *
1	Nord-Est	4,7%	13,5%	-5,2%	7,2%	3,0%	-1,4%
2	Sud-Est	9,4%	5,3%	2,6%	3,6%	8,0%	-0,5%
3	Sud	8,3%	-4,3%	13,8%	4,3%	5,0%	8,0%
4	Sud-Vest	8,3%	-7,9%	9,0%	6,0%	6,0%	2,3%
5	<b>Vest</b>	<b>10,8%</b>	<b>3,7%</b>	<b>3,5%</b>	<b>6,0%</b>	<b>11,0%</b>	<b>6,5%</b>
6	Nord-Vest	2,9%	8,8%	5,8%	7,5%	4,0%	-1,8%
7	Centru	6,0%	10,4%	1,6%	-2,0%	10,0%	2,0%
8	București - Ilfov	1,1%	5,5%	8,9%	4,8%	5,3%	3,5%
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>5,9%</b>	<b>4,4%</b>	<b>5,1%</b>	<b>4,4%</b>	<b>6,5%</b>	<b>2,5%</b>

Surse: Institutul Național de Statistică al României, Comisia Națională de Prognoză

Evoluția **industriei** în anul 2005 a fost modestă, înregistrându-se la nivel național o creștere de 2,5% față de anul 2004. Aceasta se datorează în special evoluțiilor neuniforme care s-au consemnat în principalele sectoare. Capacitatea redusă a întreprinderilor autohtone de a satisface cererea internă și pierderile de competitivitate pe piețele externe (pe baza creșterii luptei concurențiale), problemele în activitățile de aprovizionare și desfacere ale producătorilor industriali sunt factori ce au temperat creșterea în acest sector. Creșterea numărului de salariați a fost mai mare ca ritm decât creșterea volumului de activitate. Creșterea productivității muncii de 5,2% a fost cu mult devansată de creșterea salariilor.

În industrie s-au înregistrat evoluții diferite de la o regiune la alta. Media națională a creșterii valorii adăugate brute din această ramură a fost de 2,5%, evoluții spectaculoase înregistrându-se în regiunile Sud (8%) și Vest (6,5%), în contrast cu acestea aflându-se regiunile

\* Estimare "Centralizator Date Economice", Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Vest Timișoara

Nord-Est cu -1,4%, Nord-Vest cu -1,8% și Sud-Est cu -0,5%. Evoluții modeste s-au înregistrat în regiunile București - Ilfov (3,5%), Sud-Vest (2,3%) și Centru (2%).

Tabel IV.5. Evoluția valorii adăugate brute în construcții pe regiuni de dezvoltare în perioada 2000-2005

Nr	Regiune	Perioada					
		2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
1	Nord-Est	28,9%	12,9%	3,4%	12,0%	7,5%	10,2%
2	Sud-Est	28,5%	17,3%	-3,2%	6,0%	8,0%	10,5%
3	Sud	18,1%	8,6%	7,6%	7,5%	8,1%	9,1%
4	Sud-Vest	22,8%	6,0%	1,4%	10,0%	7,9%	9,0%
5	<b>Vest</b>	<b>-53,4%</b>	<b>12,5%</b>	<b>11,1%</b>	<b>10,0%</b>	<b>7,7%</b>	<b>10,5%</b>
6	Nord-Vest	19,9%	21,6%	-6,2%	12,0%	8,2%	9,4%
7	Centru	14,1%	13,7%	15,5%	7,1%	8,0%	8,8%
8	București - Ilfov	30,7%	3,0%	22,7%	0,4%	13,1%	10,6%
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>6,3%</b>	<b>11,1%</b>	<b>7,6%</b>	<b>7,0%</b>	<b>9,1%</b>	<b>9,9%</b>

Surse: Institutul Național de Statistică al României, Comisia Națională de Prognoză

În **construcții**, evoluțiile în ceea ce privește valoarea adăugată brută s-au situat între 8,8% în Regiunea Centru și 10,6% în Regiunea București - Ilfov. Media națională a evoluției valorii adăugate brute din această ramură a fost de 9,9%. Regiunea Vest a avut o creștere de 10,5%, fiind peste media națională.

Tabel IV.6. Evoluția valorii adăugate brute în comerț și servicii pe regiuni de dezvoltare în perioada 2000-2005

Nr	Regiune	Perioada					
		2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
1	Nord-Est	-3,7%	3,1%	10,5%	9,5%	6,0%	9,0%
2	Sud-Est	-5,0%	-1,5%	8,4%	4,4%	5,5%	9,5%
3	Sud Muntenia	-2,7%	1,4%	12,9%	7,0%	6,2%	6,5%
4	Sud-Vest	-3,3%	-3,9%	12,8%	11,0%	6,0%	7,4%
5	<b>Vest</b>	<b>-4,9%</b>	<b>3,8%</b>	<b>11,8%</b>	<b>14,0%</b>	<b>5,9%</b>	<b>10,0%</b>
6	Nord-Vest	-1,9%	-0,1%	9,1%	8,0%	6,3%	7,5%
7	Centru	-0,7%	-2,9%	10,8%	10,4%	6,1%	8,0%
8	București - Ilfov	35,5%	12,3%	-1,2%	-3,4%	9,2%	7,4%
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>5,5%</b>	<b>3,6%</b>	<b>7,1%</b>	<b>5,5%</b>	<b>6,8%</b>	<b>8,1%</b>

Surse: Institutul Național de Statistică al României, Comisia Națională de Prognoză

În anul 2005, contribuția **comerțului și serviciilor** la valoarea adăugată brută națională a crescut cu 8,1%. O evoluție semnificativă s-a înregistrat în Regiunea Vest (10%), urmată de regiunile Sud-Est (9,5%) și Nord-Est (9%). Nivelul cel mai scăzut s-a realizat în Regiunea Sud (6,5%).

\* Estimare "Centralizator Date Economice", Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Vest Timișoara

## IV.1.2. Balanța comercială și deficitul de cont curent

Tabel IV.7. Evoluția deficitului de cont curent în perioada 2000-2005

Nr	SPECIFICAȚIE	U.M.	Perioada					
			2000	2001	2002	2003	2004	2005*
1	Balanța comercială (FOB)	mil.Euro	-1.867	-3.323	-2.752	-3.955	-5.323	-7.806
a	- exporturi (FOB)	mil.Euro	11.273	12.722	14.675	15.614	18.935	22.255
b	- importuri (FOB)	mil.Euro	13.140	16.045	17.427	19.569	24.258	30.061
2	Servicii - net	mil.Euro	-276	-129	5	62	-213	-434
3	Venituri - net	mil.Euro	-310	-315	-488	-1.195	-2.535	-2.309
4	Transferuri curente - net	mil.Euro	971	1.279	1.612	2.028	2.972	3.658
<b>T</b>	<b>SOLD CONT CURENT</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>-1.494</b>	<b>-2.488</b>	<b>-1.623</b>	<b>-3.060</b>	<b>-5.099</b>	<b>-6.891</b>
<b>5</b>	<b>Deficit comercial FOB în PIB</b>	<b>%</b>	<b>4,6%</b>	<b>7,4%</b>	<b>5,7%</b>	<b>7,8%</b>	<b>9,0%</b>	<b>10,8%</b>
<b>6</b>	<b>Deficit cont curent în PIB</b>	<b>%</b>	<b>3,7%</b>	<b>5,5%</b>	<b>3,3%</b>	<b>6,0%</b>	<b>8,7%</b>	<b>9,5%</b>

Sursa: Banca Națională al României

Creșterea continuă a deficitului de cont curent în perioada 2000-2005 a fost influențată pe de o parte de competitivitatea scăzută a produselor realizate în România comparativ cu cele din Uniunea Europeană, iar pe de altă parte de aprecierea monedei naționale față de Euro cu 7,3% la finele anului 2005 față de aceeași perioadă a anului precedent și cu 2,1% în valori medii anuale.

Deprecierea balanței comerciale (exprimată în prețuri FOB) s-a datorat ritmului de creștere mai accentuat al importurilor față de ritmul de creștere al exporturilor. Astfel, exporturile FOB realizate în anul 2005, au fost de 22 255 milioane euro, crescând cu 17,5% față de anul precedent. Doar 51,8% reprezintă exporturi definitive, iar 47,9% reprezintă perfecționarea activă (LOHN). Cea mai mare parte a exporturilor s-a realizat către țările din Uniunea Europeană, tendința fiind de creștere de la un an la altul.

Pe de altă parte, importurile CIF în anul 2005 au fost 32 568 milioane euro (30 061 milioane euro în prețuri FOB), fiind cu 23,9% mai mari față de anul 2004. Din acestea 76,2% reprezintă importuri definitive și 23% importuri temporare în vederea prelucrării active (LOHN). Creșterea importurilor provenite din țările Uniunii Europene (UE-25), acestea având un trend crescător.

Tabel IV.8. Balanța comercială CIF-FOB pe regiuni de dezvoltare în perioada 2003-2005

Nr	SPECIFICAȚIE	UM	Perioada		
			2003	2004*	2005*
<b>A</b>	<b>EXPORT FOB</b>				
1	Nord-Est	mil.Euro	1.310	1.541	1.841
2	Sud-Est	mil.Euro	2.252	2.698	3.163
3	Sud Muntenia	mil.Euro	1.300	1.718	2.722
4	Sud-Vest	mil.Euro	845	1.125	1.393
<b>5</b>	<b>Vest</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>2.842</b>	<b>3.217</b>	<b>3.487</b>
6	Nord-Vest	mil.Euro	1.877	2.135	2.500
7	Centru	mil.Euro	1.810	2.111	2.420
8	București - Ilfov	mil.Euro	3.378	4.390	4.729
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>Mil.Euro</b>	<b>15.614</b>	<b>18.935</b>	<b>22.255</b>
<b>B</b>	<b>IMPORT CIF</b>				
1	Nord-Est	mil.Euro	1.290	1.624	1.889

\* Estimare "Centralizator Date Economice", Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Vest Timișoara

\* Estimare "Centralizator Date Economice", Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Vest Timișoara

2	Sud-Est	mil.Euro	2.140	2.877	3.376
3	Sud Muntenia	mil.Euro	1.561	2.021	3.394
4	Sud-Vest	mil.Euro	620	722	854
<b>5</b>	<b>Vest</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>2.810</b>	<b>3.139</b>	<b>3.423</b>
6	Nord-Vest	mil.Euro	2.261	2.532	3.122
7	Centru	mil.Euro	2.780	3.028	3.757
8	București - Ilfov	mil.Euro	7.739	10.336	12.754
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>Mil.Euro</b>	<b>21.201</b>	<b>26.281</b>	<b>32.569</b>
<b>C</b>	<b>BALANȚĂ</b>				
1	Nord-Est	mil.Euro	20	-83	-49
2	Sud-Est	mil.Euro	112	-180	-213
3	Sud Muntenia	mil.Euro	-261	-302	-672
4	Sud-Vest	mil.Euro	225	403	539
<b>5</b>	<b>Vest</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>32</b>	<b>77</b>	<b>65</b>
6	Nord-Vest	mil.Euro	-384	-398	-622
7	Centru	mil.Euro	-970	-917	-1.337
8	București - Ilfov	mil.Euro	-4.361	-5.946	-8.025
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>Mil.Euro</b>	<b>-5.587</b>	<b>-7.346</b>	<b>-10.314</b>

Sursa: Institutul Național de Statistică al României

La nivelul fiecărei regiuni, analiza evoluției comerțului exterior evidențiază diferențe semnificative.

În anul 2005, cea mai mare parte din volumul comerțului exterior al României a fost realizat de Regiunea București - Ilfov, care a reprezentat circa 21% din totalul exporturilor de bunuri și circa 40% din totalul importurilor, deficitul comercial reprezentând circa 78% din total țară.

În ceea ce privește exportul de bunuri, celelalte regiuni au ponderi în totalul pe țară cuprinse între 6,3% (Regiunea Sud-Vest) și 15,7% (Regiunea Vest).

La importul de bunuri, contribuțiile regiunilor sunt cuprinse între 2,6% (Regiunea Sud-Vest) și 11,5% (Regiunea Centru). La nivel de regiune, creșterea cea mai însemnată, atât la import (67,9%), cât și la export (58,4%), s-a realizat în Regiunea Sud. Creșteri peste media națională la exporturi au mai realizat regiunile Nord-Est (19,5%) și Sud-Vest (23,9%), iar la importuri numai Regiunea Centru cu 24,1%.

Ca urmare, s-au înregistrat deficite comerciale în aproape toate regiunile, Regiunea București - Ilfov, aflându-se pe primul loc din acest punct de vedere. Sold pozitiv al balanței comerciale s-a înregistrat doar în regiunile Sud - Vest și Vest, dovadă a contextului economic favorabil din Regiunea Vest.

### IV.1.3. Inflația și cursul de schimb valutar

În ceea ce privește evoluția cursurilor valutare, modificarea condițiilor de pe piața valutară a imprimat monedei naționale o evoluție diferită față de cele din anii precedenți.

Tabel IV.9. Evoluția inflației și a cursului valutar al Euro în perioada 2000-2005 \*

Nr	SPECIFICAȚIE	UM	Perioada					
			2000	2001	2002	2003	2004	2005
<b>1</b>	<b>Curs de schimb (ROL/EUR)</b>							
a	La sfârșitul perioadei	RON/ Euro	2,41	2,79	3,49	4,11	3,97	3,68

\*Cursul de schimb mediu anual (RON/Euro) se calculează ca medie aritmetică simplă a cursurilor medii lunare comunicate de BNR.

Inflația a fost determinată pe baza IPC (indicele prețurilor de consum) în conformitate cu datele comunicate de Institutul Național de Statistică.

b	Mediu	RON/ Euro	2,00	2,60	3,13	3,76	4,05	3,97
<b>2</b>	<b>Inflația</b>							
a	Nivel mediu anual	%	45,7%	34,5%	22,5%	15,3%	11,9%	9,0%
b	Nivel la sfârșitul perioadei	%	40,7%	30,3%	17,8%	14,1%	9,3%	8,6%

Sursa: Banca Națională al României

În anul 2005, Leul s-a apreciat în termeni reali față de Euro. Cursul la finele anului a fost de 3,68 RON/Euro, fiind cu 7,3% mai redus față de aceeași perioadă din anul 2004. Cursul mediu anual a fost de 3,97 RON/Euro, cu 2,1% mai mic față de valoarea anului 2004.

Prețurile de consum s-au majorat în cursul anului 2005, rata inflației la sfârșitul perioadei ajungând la 8,6%, fiind mai mică decât nivelul înregistrat în anul 2004 (9,3%). Astfel, în anul 2005, s-a înregistrat o creștere a prețurilor de 5,7% la produsele alimentare, față de 7,4% în anul 2004, o creștere de 9,8% a prețurilor la produsele nealimentare, față de 11,4% în anul anterior, iar în cazul serviciilor, creșterea a fost de 13,1% față de 8,7% în 2004.

Creșterea prețurilor de consum a avut loc în condițiile în care prețurile administrate au crescut cu 14,2% și prețurile volatile cu 13,7%. Ambele categorii, care nu pot fi influențate de BNR, au consemnat variații anuale superioare mediei, pe când prețurile libere au evoluat în general în sens invers. Cauzele au constat în ajustările aplicate tarifelor gazelor naturale, energiei electrice și termice, serviciilor de apă, canal, salubritate, recalcularea pensiilor și creșterea transferurilor din străinătate. Majorarea prețului internațional al petrolului a condus la scumpirea combustibililor.

#### IV.1.4. Deficitul bugetar

Tabel IV.10. Evoluția principalelor venituri aferente bugetului general consolidat în perioada 2000-2005

Nr	SPECIFICAȚIE	U.M.	Perioada					
			2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
<b>T</b>	<b>Veniturile bugetului general consolidat, din care:</b>	<b>mil. Euro</b>	<b>12.583</b>	<b>13.515</b>	<b>14.363</b>	<b>15.096</b>	<b>17.474</b>	<b>21.045</b>
1	- veniturile bugetului de stat	mil. Euro	6.416	5.694	5.734	6.722	7.943	9.228
2	- veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat	mil. Euro	2.556	2.929	3.111	3.343	3.989	4.298
3	- veniturile bugetului asigurărilor de sănătate	mil. Euro	1.426	1.603	1.753	1.468	1.697	2.137
4	- alte venituri	mil. Euro	2.185	3.288	3.764	3.563	3.845	5.383

Sursa: Ministerul Finanțelor Publice

Eficacitatea și eficiența foarte scăzută a politicilor guvernamentale în domeniul fiscal, au determinat disfuncții majore în ceea ce privește finanțarea serviciilor publice, a fondurilor de pensii și a asigurărilor de sănătate.

Drept urmare, în perioada 2000-2005, ponderea veniturilor bugetului de stat, a reprezentat doar 13,2% din produsul intern brut, iar valoarea medie lunară a pensiilor a fost de doar 45 Euro pe persoană.

\* Estimare "Centralizator Date Economice", Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Vest Timișoara

Tabel IV.11. Evoluția bugetului general consolidat în perioada 2000-2005

Nr	SPECIFICAȚIE	UM	Perioada					
			2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
<b>1</b>	<b>Bugetul general consolidat</b>							
a	Venituri	mil.Euro	12.583	13.515	14.363	15.096	17.474	21.045
b	Cheltuieli	mil.Euro	14.188	14.958	15.627	16.266	18.191	21.631
c	Sold	mil.Euro	-1.606	-1.444	-1.264	-1.170	-717	-587
<b>2</b>	<b>Ponderea în PIB a principalelor elemente</b>							
a	Venituri	%	31,2%	30,1%	29,6%	29,8%	29,7%	29,1%
b	Cheltuieli	%	35,2%	33,3%	32,2%	32,1%	30,9%	29,9%
c	Sold	%	4,0%	3,2%	2,6%	2,3%	1,2%	0,8%

Surse: Ministerul Finanțelor Publice, Institutul Național de Statistică

Tabel IV.12. Structura pe regiuni a veniturilor și cheltuielilor bugetelor locale în perioada 2000-2004

Nr	SPECIFICAȚIE	UM	Perioada				
			2000	2001	2002	2003	2004*
<b>A</b>	<b>Venituri ale bugetelor locale</b>						
1	Nord-Est	%	12,9%	14,6%	14,9%	15,1%	14,6%
2	Sud-Est	%	13,0%	12,6%	12,9%	13,0%	12,5%
3	Sud	%	12,2%	12,6%	12,7%	12,9%	12,8%
4	Sud-Vest	%	8,6%	9,2%	9,1%	8,8%	8,9%
<b>5</b>	<b>Vest</b>	<b>%</b>	<b>8,6%</b>	<b>8,8%</b>	<b>8,8%</b>	<b>9,1%</b>	<b>9,4%</b>
6	Nord-Vest	%	11,4%	12,4%	11,8%	11,7%	11,8%
7	Centru	%	10,3%	10,8%	11,1%	11,1%	11,5%
8	București – Ilfov	%	23,0%	18,9%	18,7%	18,2%	18,5%
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>
<b>B</b>	<b>Cheltuieli ale bugetelor locale</b>						
1	Nord-Est	%	13,0%	14,7%	14,9%	15,2%	14,8%
2	Sud-Est	%	13,0%	12,6%	12,9%	13,0%	12,5%
3	Sud	%	12,2%	12,7%	12,7%	13,0%	12,9%
4	Sud-Vest	%	8,5%	9,3%	9,1%	8,9%	9,0%
<b>5</b>	<b>Vest</b>	<b>%</b>	<b>8,6%</b>	<b>8,9%</b>	<b>8,8%</b>	<b>9,1%</b>	<b>9,4%</b>
6	Nord-Vest	%	11,4%	12,4%	11,8%	11,8%	11,8%
7	Centru	%	10,2%	10,8%	11,1%	11,1%	11,5%
8	București – Ilfov	%	22,9%	18,5%	18,7%	17,9%	18,0%
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>	<b>100,0%</b>

În anul 2005, evoluția deficitului bugetului general consolidat a fost favorabilă, prin reducerea cu 26,3% în termeni reali (exprimat în RON deflatat cu IPC), ajungând să dețină 0,8% din PIB față de 1,2% în anul 2004.

Veniturile totale au crescut în termeni reali cu 8,5%, reprezentând 29,1% din PIB. Astfel, luând în considerare principalele componente ale veniturilor totale, s-a înregistrat o creștere în termeni reali cu 4,7% a veniturilor bugetului de stat, reducerea cu 2,9% a veniturilor bugetului asigurărilor sociale de stat, creșterea cu 13,5% a veniturilor bugetului asigurărilor de sănătate, creșterea cu 12,5% a veniturilor bugetelor locale și creșterea cu 26,1% a altor venituri.

Cheltuielile totale au crescut în termeni reali în anul 2005 cu 7,1%, reprezentând 29,9% din PIB. S-a constatat o creștere în termeni reali cu 4,8% a cheltuielilor bugetului de stat, reducerea cu 2,2% a cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat, creșterea cu 20,3% a cheltuielilor bugetului asigurărilor de sănătate, creșterea cu 11,3% a cheltuielilor bugetelor locale și creșterea cu 15,5% a altor cheltuieli.

\* Estimare "Centralizator Date Economice", Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Vest Timișoara

Pe categorii componente de bugete, evoluția veniturilor și cheltuielilor componente au determinat următoarele evoluții pentru principalele componente: creșterea cu 7% a deficitului bugetului de stat, adâncirea majoră a deficitului bugetului asigurărilor sociale de stat, creșterea de peste 3,67 ori a deficitului bugetului asigurărilor de sănătate și creșterea cu 61,4% a excedentelor bugetelor locale.

Tabel IV.13. Execuția bugetelor locale în Regiunea Vest în perioada 2000-2004

Nr	SPECIFICAȚIE	UM	Perioada					
			2000	2001	2002	2003	2004*	
<b>1</b>	<b>Venituri - total</b>							
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>1.672</b>	<b>2.730</b>	<b>2.976</b>	<b>3.412</b>	<b>3.937</b>	
<b>V</b>	<b>Regiunea Vest</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>145</b>	<b>241</b>	<b>262</b>	<b>312</b>	<b>371</b>	
1	Arad	Mil.Euro	35	54	60	74	83	
2	Caraș-Severin	Mil.Euro	21	36	40	44	53	
3	Hunedoara	Mil.Euro	36	59	62	73	87	
4	Timiș	Mil.Euro	54	91	100	121	150	
<b>2</b>	<b>Cheltuieli - total</b>							
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>1.661</b>	<b>2.710</b>	<b>2.959</b>	<b>3.416</b>	<b>3.834</b>	
<b>V</b>	<b>Regiunea Vest</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>143</b>	<b>241</b>	<b>261</b>	<b>312</b>	<b>362</b>	
1	Arad	mil.Euro	34	54	60	72	78	
2	Caraș-Severin	mil.Euro	21	36	40	45	52	
3	Hunedoara	mil.Euro	36	59	62	74	86	
4	Timiș	mil.Euro	53	91	99	122	145	
<b>3</b>	<b>Sold</b>							
<b>T</b>	<b>Total România</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>10,84</b>	<b>19,98</b>	<b>17,14</b>	<b>-3,77</b>	<b>102,41</b>	
<b>V</b>	<b>Regiunea Vest</b>	<b>mil.Euro</b>	<b>1,07</b>	<b>0,04</b>	<b>1,24</b>	<b>-0,24</b>	<b>9,45</b>	
1	Arad	mil.Euro	0,36	0,29	0,51	1,96	4,27	
2	Caraș-Severin	mil.Euro	-0,09	0,11	0,32	-0,92	0,32	
3	Hunedoara	mil.Euro	-0,32	0,05	0,16	-1,03	0,79	
4	Timiș	mil.Euro	1,12	-0,41	0,25	-0,24	4,07	

#### IV.1.5. Sistemul bancar

Tabel IV.14. Principalii indicatori legați de sistemul bancar pe regiuni de dezvoltare în anul 2004

Nr. crt.	Specificație	UM	Total România	Regiuni de dezvoltare							
				N-E %	S-E %	S %	S-V %	V %	N-V %	C %	B-I %
1	Societăți bancare	număr	39	12,84	13,28	14,10	9,74	8,86	13,14	14,76	13,28
2	Persoane ocupate	pers	44.860	12,80	13,30	14,10	9,70	8,90	13,10	14,80	13,30
3	Număr de clienți	mii	24.785	12,50	11,60	11,90	8,30	7,80	10,70	11,10	26,10
4	Număr de conturi	mii	32.279	11,90	11,60	12,00	8,10	8,20	12,10	11,40	24,60
5	Carduri	mii	5.764	12,80	11,50	10,20	7,70	9,80	14,00	12,20	21,90
6	Credite acordate	mil. Euro	13.265	8,70	8,80	8,60	5,90	7,20	11,60	8,70	40,70
7	Instrumente de economisire	mil. Euro	14.254	7,10	8,40	7,20	4,20	5,70	7,60	7,70	52,10
8	Dobânzi	mil.	2.008	6,60	6,20	6,40	4,50	4,70	7,90	7,00	56,80

\* Estimare "Centralizator Date Economice", Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Vest Timișoara

	încasate	Euro									
9	Dobânzi plătite	mil. Euro	945	8,11	8,48	7,84	4,78	5,12	8,44	9,07	48,17
10	Câștig	mil. Euro	1.063	5,32	4,20	5,09	4,19	4,25	7,41	5,13	64,40

Sursa: Banca Națională al României

La finele anului 2005 în România, nicio bancă nu îndeplinea condițiile impuse de sistemului de rating bancar (conform criteriilor stabilite de BNR), astfel încât să obțină un scor maxim. Astfel nu au existat bănci cu rating 1, în condițiile în care a avut loc o creștere la activele deținute de băncile clasificate în rating 3 în detrimentul celor de rating 2.

Astfel, la finele anului 2005 față de aceeași perioadă a anului anterior, au avut loc următoarele evoluții ale principalilor indicatori de prudență bancară:

- a) creșterea riscului de capital
- b) modificarea riscului de credit
- c) reducerea riscului de lichiditate;
- d) reducerea rentabilității sectorului bancar:

Modificările riscurilor se pot explica prin faptul că în anul 2005 a avut loc o creștere semnificativă a sectorului bancar.

Creșterea cu 31,4% în termeni reali a activului bilanțier net agregat al sectorului bancar a fost determinată de: creșterea cu 33,7% a activității de creditare a clienților nebancari (ajungând să dețină o pondere de 47,3% în total active), majorarea cu 15,7% în termeni reali a operațiunilor interbancare (ajungând să dețină o pondere de 31,8% în total active), creșterea cu 7,8% a operațiunilor cu titluri de stat (ajungând să dețină o pondere de 1,6% în total active) și creșterea per ansamblu a altor elemente (care au ajuns să dețină o pondere de 19,3% în total active).

La finele anului 2005, valoarea creditelor și angajamentelor asumate de instituțiile de credit a crescut cu 24,9% în termeni reali față aceeași perioadă a anului anterior.

Creditul neguvernamental s-a majorat în cursul anului 2005 cu 34,5% în termeni reali.

Structura în funcție de moneda de acordare s-a menținut relativ constantă, 40% fiind în lei și 60% în valută.

Din punctul de vedere al dinamicii creditului neguvernamental pe categorii de scadență, s-a observat o creștere a termenului de scadență:

- creșterea creditului pe termen lung:

- creditul pe termen lung în lei a crescut de 6,7 ori;
- creditul pe termen lung în valută a crescut de 1,8 ori;

- creșterea mai lentă a creditelor pe termen scurt și pe termen mediu.

În concluzie, creșterea semnificativă a sectorului bancar în anul 2005, a atras și modificarea unor riscuri în sens nefavorabil, însă fără să pericliteze siguranța sistemului.

## IV.2. Contextul macroeconomic regional

Principalii indicatori macroeconomici prin care va fi urmărit contextul macroeconomic la nivelul Regiunii Vest sunt: **Valoarea Adăugată Brută (VAB)** și **Produsul Intern Brut (PIB)**.

Conform definiției Institutului Național de Statistică din România, Produsul Intern Brut reprezintă rezultatul final al activității de producție a unităților producătoare rezidente.

Valoarea Adăugată Brută reprezintă valoarea nou creată în procesul de producție.

Indicatorii sunt exprimați în prețurile curente ale fiecărui an. Valoarea adăugată brută a fost calculată în prețuri de bază, iar produsul intern brut a fost calculat în prețuri de piață. Relația între Produsul Intern Brut (PIB) și Valoarea Adăugată Brută Regională (VAB) este:

$$\text{PIB} = \text{VAB} + \text{IP} + \text{TV} - \text{SP}$$

IP = Impozite pe produse, inclusiv TVA

TV = Taxe Vamale

SP = Subvenții pe produse

Atât Produsul Intern Brut cât și valoarea Adăugată Brută se calculează și la nivel regional, rezultând următorii indicatori: Produsul Intern Brut Regional (PIBR) și Valoarea Adăugată Brută Regională (VABR).

Regiunea Vest este considerată a fi o regiune în creștere, cu rezultate economice superioare mediei naționale, adesea pe locul doi, după Regiunea București-Ilfov.

În Regiunea Vest, indicatorii economici au cunoscut evoluții semnificative, atât Produsul Intern Brut Total, cât și Produsul Intern Brut pe Locuitor, crescând de la un an la altul, în concordanță cu tendința de pe plan național, însă într-un ritm mai susținut.

Regiunea Vest se află pe locul șapte între regiunile de dezvoltare din țară în ceea ce privește mărimea Produsului Intern Brut. După cum se observă din *Figura IV.1. Repartiția PIB la nivelul regiunilor de dezvoltare*, Regiunea Vest contribuie cu 10% la crearea PIB-ului României. Explicația valorii reduse a acestui indicator la nivelul Regiunii Vest constă în dimensiunile reduse ale Regiunii Vest comparativ cu celelalte regiuni din România.

Tabel IV.15. Produsul Intern Brut la nivel național și regional, 2000-2004

-milioane lei (RON) prețuri curente-

Anul/Regiunea	2000	2001	2002	2003	2004
România	80 377,3	116 768,7	151 475,1	197 564,8	246 468,8
Nord-Est	9 634,8	14 339,7	18 607,4	24 619,1	29 418,2
Sud-Est	9 286,8	13 165,2	17 112,3	22 263,8	29 413,1
Sud Muntenia	9 807,1	14 312,3	18 773,6	24 776,0	31 709,5
Sud-Vest Oltenia	7 488,9	10 485,1	13 000,1	17 931,4	21 962,5
<b>Vest</b>	<b>7 526,8</b>	<b>11 223,6</b>	<b>14 714,0</b>	<b>19 982,7</b>	<b>25 296,9</b>
Nord-Vest	9 501,0	13 667,3	18 018,7	24 110,8	30 269,8
Centru	10 177,5	14 421,2	19 113,5	24 810,8	30 096,4
București-Ilfov	16 879,2	25 071,9	31 976,9	38 920,0	48 077,6
Extra-regiuni	75,2	82,4	158,6	150,2	224,8

Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006

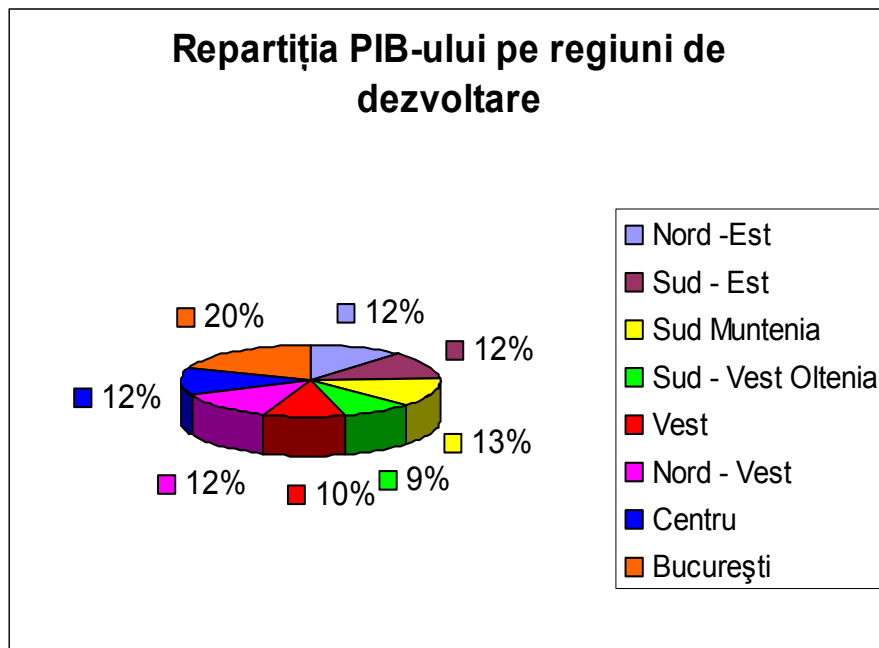


Figura IV.1. Repartiția PIB la nivelul regiunilor de dezvoltare din România în anul 2004

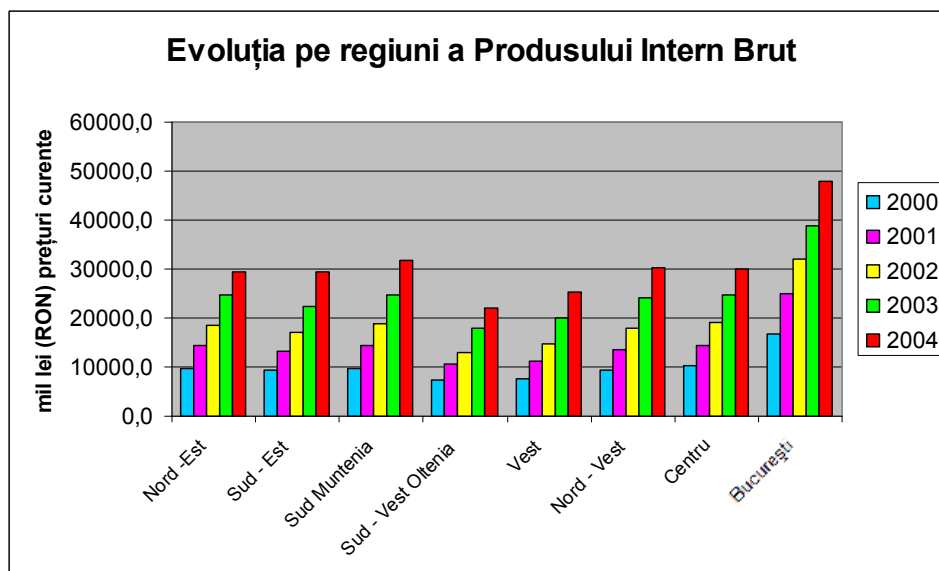


Figura IV.2. Evoluția PIB la nivelul regiunilor de dezvoltare

Indicatorul elocvent pentru determinarea nivelului de dezvoltare economică îl reprezintă Produsul Intern Brut pe locuitor. Astfel, în ceea ce privește PIB-ul pe locuitor, Regiunea Vest se află pe locul doi pe țară cu un PIB/locuitor de 13.042,91 RON, fiind devansată doar de Regiunea București-Ilfov. Produsul Intern Brut/locuitor al Regiunii Vest reprezenta în anul 2004, 114,7% din Produsul Intern Brut/locuitor la nivel național, rezultând un nivel ridicat de dezvoltare economică a regiunii.

Tabel IV.16. PIB-ul pe cap de locuitor la nivel național și regional în perioada 2000-2004  
lei (RON) prețuri curente

Anul/ Regiunea	2000	2001	2002	2003	2004
România	3.582,64	5.210,94	6.950,06	9.090,30	11.371,99
Nord-Est	2.506,79	3.737,39	4.970,94	6.575,92	7.868,77
Sud-Est	3.185,28	4.490,00	5.966,76	7.788,13	10.319,24
Sud Muntenia	2.920,74	4.137,98	5.562,70	7.377,35	9.488,06
Sud-Vest Oltenia	3.000,96	4.378,09	5.553,06	7.698,04	9.476,27
<b>Vest</b>	<b>3.676,70</b>	<b>5.521,16</b>	<b>7.527,41</b>	<b>10.265,19</b>	<b>13.042,91</b>
Nord-Vest	3.331,34	4.811,08	6.538,13	8.783,80	11.053,59
Centru	3.838,64	5.465,03	7.505,39	9.747,78	11.852,90
București- Ilfov	7.408,24	11.028,64	14.466,97	17.638,98	21.778,25

Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006

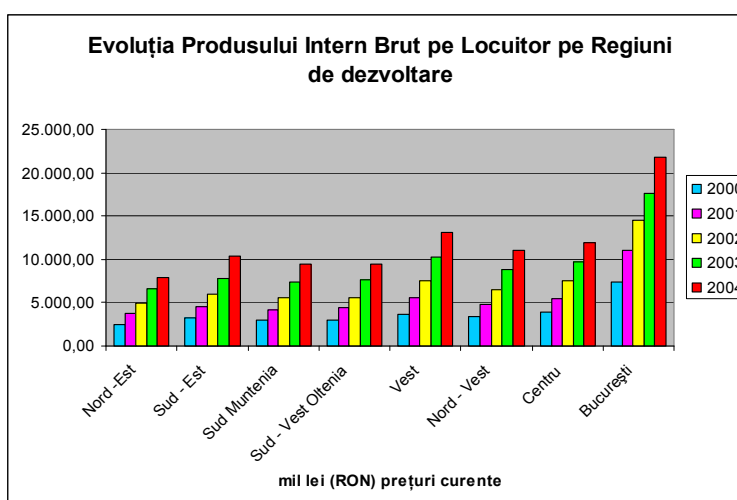


Figura IV.3. Evoluția PIB pe cap de locuitor la nivelul regiunilor de dezvoltare în perioada 2000 – 2004

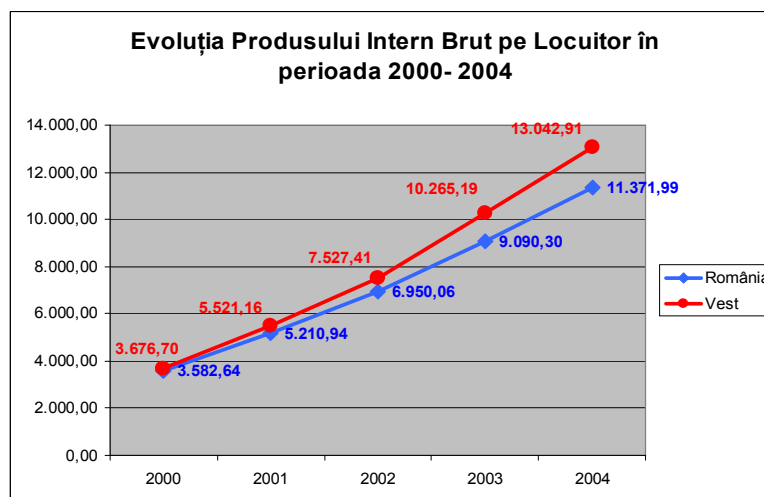


Figura IV.4. Evoluția PIB pe cap de locuitor în Regiunea Vest comparativ cu evoluția PIB pe cap de locuitor în România

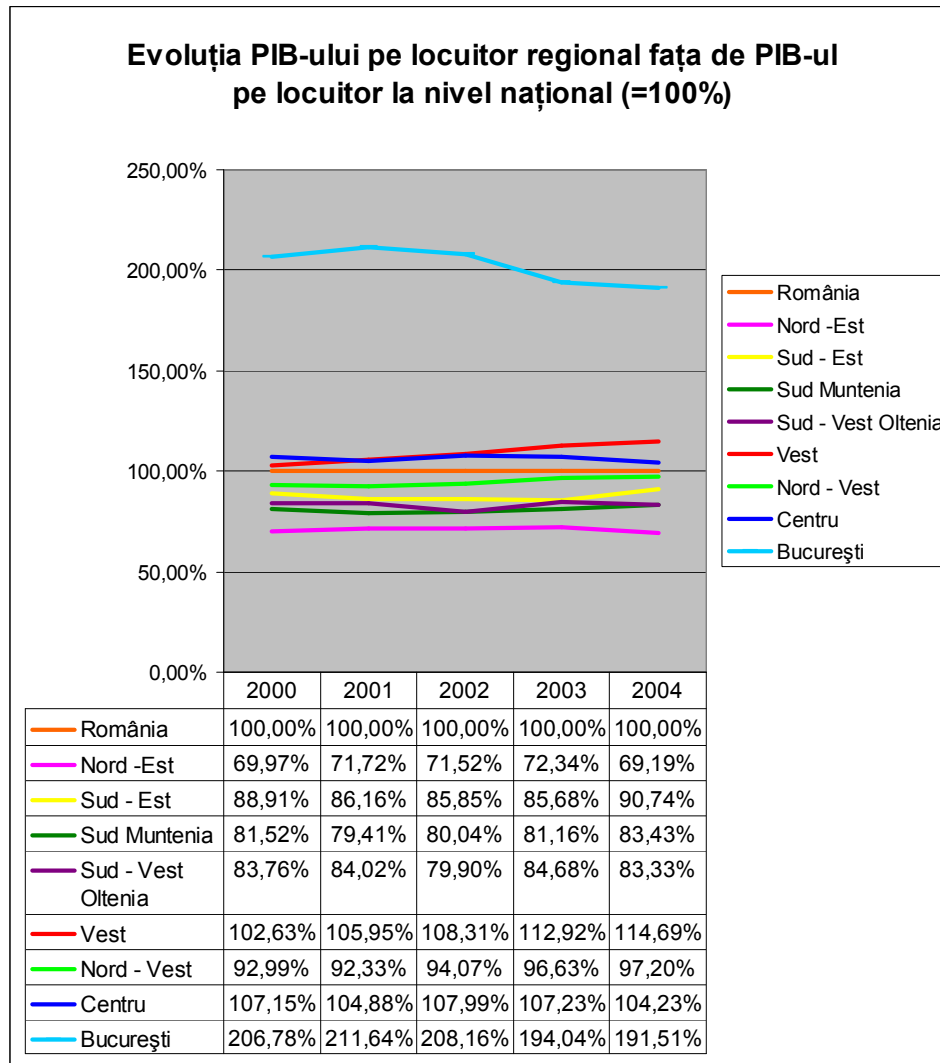
În ceea ce privește indicii de disparitate al PIB/locuitor în Regiunea Vest față de media națională (indicele de disparitate reprezintă raportul între PIB/locuitor în Regiunea Vest și PIB/locuitor la nivel național), trebuie remarcat saltul important al acestuia de la 1,129 în anul 2003 la 1,147 în 2004. În anul 2004 față de anul 2003, disparitățile între valorile maxime ale Produsului Intern Brut pe Locuitor (care s-au înregistrat în Regiunea Vest – excluzând Regiunea București Ilfov) și cele minime (în Regiunea Nord Est) s-au accentuat, raportul crescând de la 1,561 la 1,658.



Figura IV.5. Indicii de disparitate ai PIB pe cap de locuitor pe regiuni de dezvoltare în anul 2005

În Regiunea Vest PIB-ul/locuitor a fost în fiecare an peste media națională, de cele mai multe ori aflându-se pe locul doi după Regiunea București Ilfov. De asemenea, Regiunea Vest este singura regiune din țară în care indicii de disparitate al PIB/locuitor față de media națională a avut în permanență o evoluție pozitivă.

Conform unui studiu al Comisiei Naționale de Prognoză, se preconizează ca în anii următori, în Regiunea Vest, indicii de disparitate față de media națională a produsului intern brut pe cap de locuitor să se situeze pe un trend ușor descrescător, continuând însă să rămână ridicat, urmând ca în anul 2008 să fie de 1,143.



*Figura IV.6. Evoluția indicilor de disparitate ai PIB pe cap de locuitor*

Deși PIB-ul pe locuitor în Regiunea Vest are o evoluție crescătoare, ritmul de creștere în prețuri curente al acestui indicator a cunoscut o scădere în perioada 2003-2004 față de perioadele precedente.

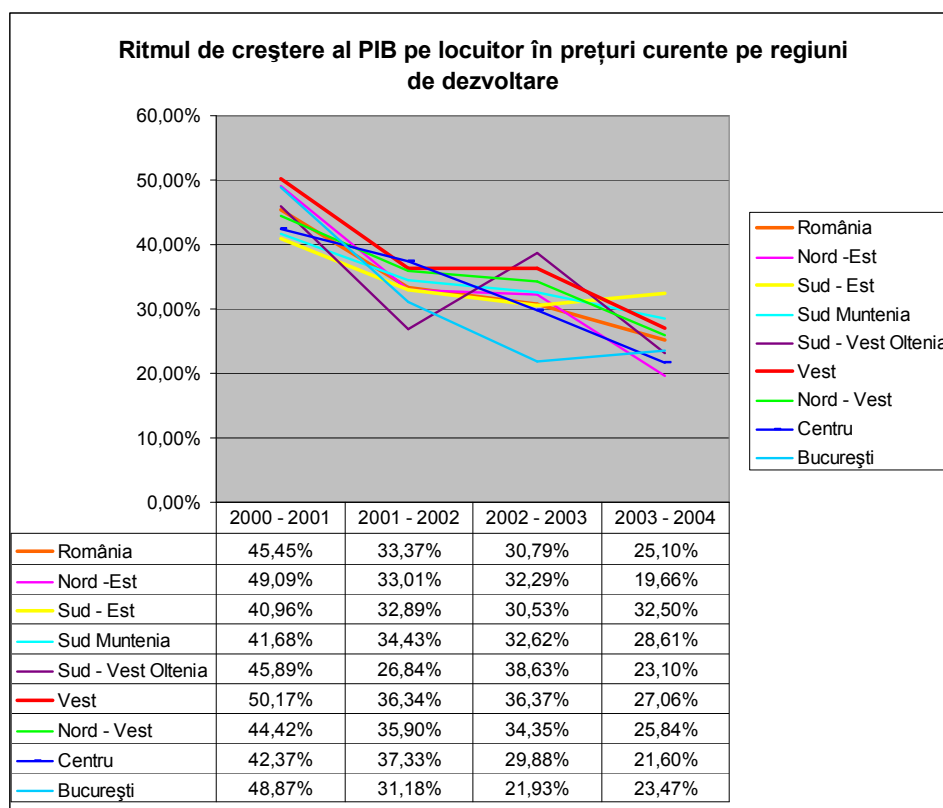


Figura IV.7. Ritmul de creștere al PIB pe cap de locuitor în prețuri curente

La nivelul Uniunii Europene Produsul Intern Brut se măsoară prin indicatorul Purchasing Power Standard – Standardul Puterii de Cumpărare (PPS). PPS reprezintă o monedă artificială care ia în considerare diferențele dintre nivelurile prețurilor din țările Uniunii Europene. Această unitate de măsură permite realizarea unei comparații corecte și reale a PIB-ului la nivelul tuturor țărilor și regiunilor Uniunii Europene.

Valorile Produsului Intern Brut exprimat în PPS în perioada 2000 - 2004 se pot observa în tabelul următor, remarcându-se creșterea valorii acestui indicator de la un an la altul în Regiunea Vest.

Tabel IV.17. Evoluția PIB exprimat în PPS în perioada 2000 - 2004

- PPS -

Regiunea	2000	2001	2002	2003	2004
UE 25	9.149.946,00	9.524.862,90	9.881.509,20	10.040.592,50	10.529.350,60
România	111.007,40	120.925,10	130.516,00	139.846,30	158.230,20
Nord - Est	13.219,40	14.846,00	16.050,20	17.433,70	18.947,40
Sud - Est	12.909,80	13.613,20	14.731,80	15.722,20	18.850,30
Sud Muntenia	14.106,20	14.829,70	16.189,90	17.548,20	20.425,50
Sud - Vest Oltenia	10.035,00	10.926,10	11.264,40	12.766,30	14.332,50
<b>Vest</b>	<b>10.408,50</b>	<b>11.693,30</b>	<b>12.736,40</b>	<b>14.189,60</b>	<b>16.269,70</b>
Nord - Vest	13.089,90	14.216,70	15.596,80	17.155,50	19.445,60
Centru	13.950,30	14.935,70	16.496,10	17.607,90	19.355,50
București	23.288,20	25.864,30	27.450,30	27.422,90	30.603,80

Sursa: Eurostat

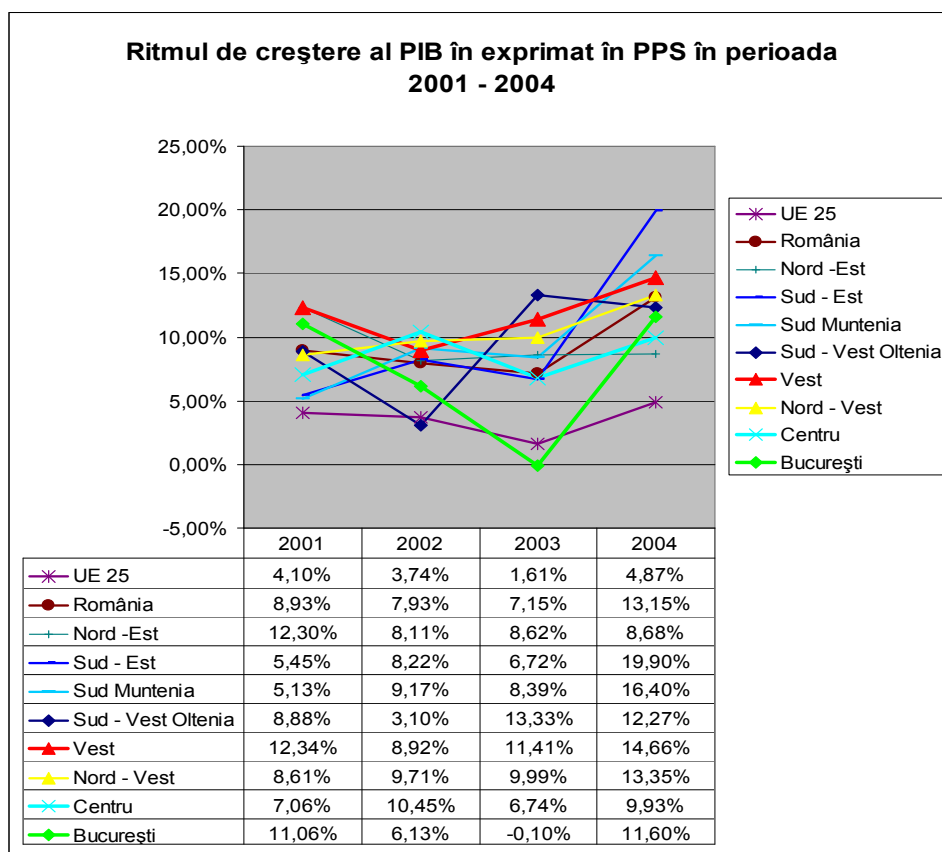


Figura IV.8. Ritmul de creștere al PIB exprimat în PPS

Ritmul de creștere al PIB-ului în PPS a avut un trend crescător în perioada 2000-2004 (cu excepția anului 2002 când creșterea a fost mai redusă decât în anul precedent). În anul 2004, creșterea reală a Produsului Intern Brut a fost de 14,66%.

Calculul Produsului Intern Brut pe Locuitor în PPS permite compararea nivelului de dezvoltare al economiilor tuturor țărilor și regiunilor, indiferent de dimensiunile acestora. PIB-ul pe locuitor exprimat în PPS reprezintă indicatorul cheie pentru determinarea eligibilității regiunilor NUTS II, în contextul politicii de coeziune a Uniunii Europene.

În tabelul următor sunt prezentate valorile PIB/locuitor exprimat în PPS.

Tabel IV.18. Produsul Intern Brut pe Locuitor exprimat în PPS în perioada 2000 – 2004  
- PPS -

Regiunea	2000	2001	2002	2003	2004
UE 27	18943,8	19668,2	20353,2	20595,6	21502,9
Romania	4948	5396	5988,3	6434,4	7300,8
Nord - Est	3456,7	3871,2	4287,2	4657,4	5070
Sud - Est	4399,3	4638,5	5139,1	5500,8	6612
Sud Muntenia	4067,4	4283,4	4797,2	5225,5	6111
Sud - Vest Oltenia	4180,2	4558,4	4811,2	5479,9	6182,6
Vest	5101,1	5754,9	6518	7289,6	8395,8
Nord - Vest	4599,1	5008,1	5660,3	6247,8	7093,1
Centru	5279,5	5657,7	6472	6918,7	7629,1
București	10221,1	11400,8	12420,2	12423,2	13861,7

Sursa: Eurostat

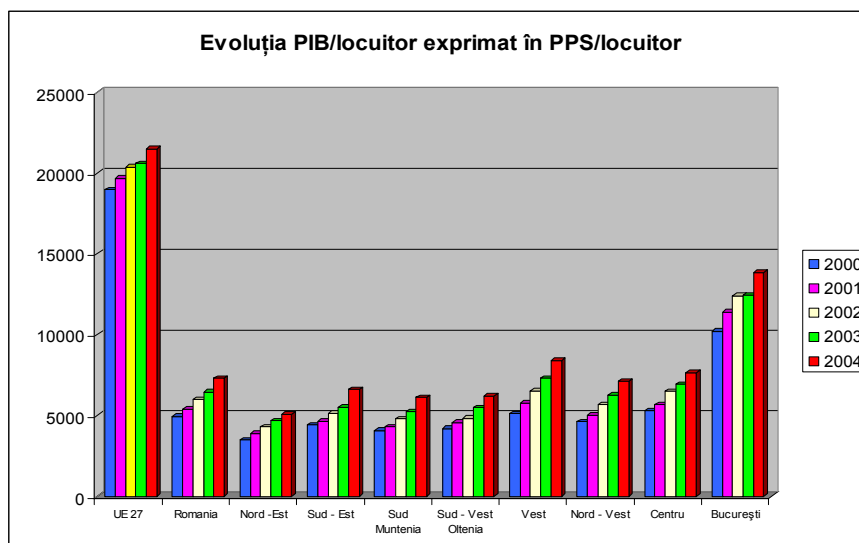


Figura IV.9. Evoluția PIB/locuitor exprimat în PPS/locuitor în perioada 2000 - 2004

Evoluția PIB-ului pe locuitor în termeni reali (PIB exprimat în PPS) confirmă tendința de creștere a acestui indicator în prețuri curente. Regiunea Vest se află pe locul doi pe țară în ceea ce privește PIB-ul pe locuitor în PPS, după București-Ilfov care este centru economic-financiar al României.

În figura următoare este reprezentat ritmul de creștere al PIB/locuitor în PPS, în anul 2004 valoarea acestui indicator crescând cu 15,18% față de valoarea din anul 2003. După cum se poate observa, ritmul real de creștere al PIB/locuitor este mai scăzut decât ritmul de creștere al PIB/locuitor, datorită unor factori precum rata inflației și evoluția cursului valutar.

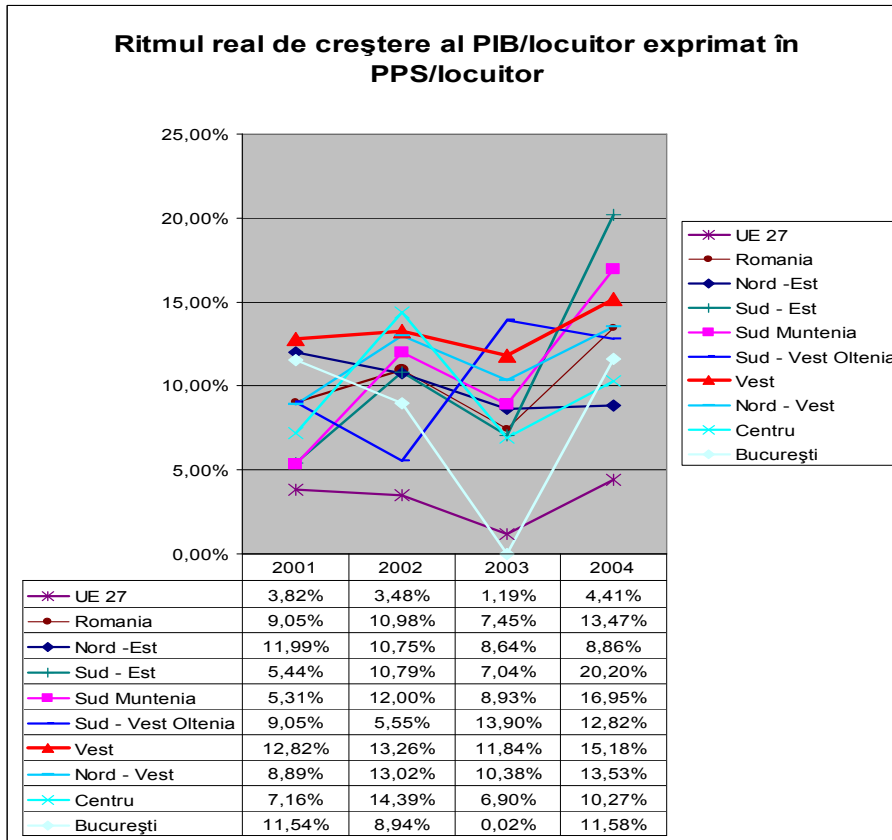


Figura IV.10. Ritmul de creștere al PIB/locuitor în PPS în perioada 2001 – 2004

În ceea ce privește PIB-ul pe locuitor al Regiunii Vest raportat la cel al Uniunii Europene, acesta reprezenta în anul 2004 doar 39% din media UE 25 (UE 25=100). Se observă o tendință de creștere în ultimii ani a PIB-ului pe locuitor al Regiunii Vest raportat la media UE, acesta ajungând de la 28% în anul 1998 la 39% în anul 2004.

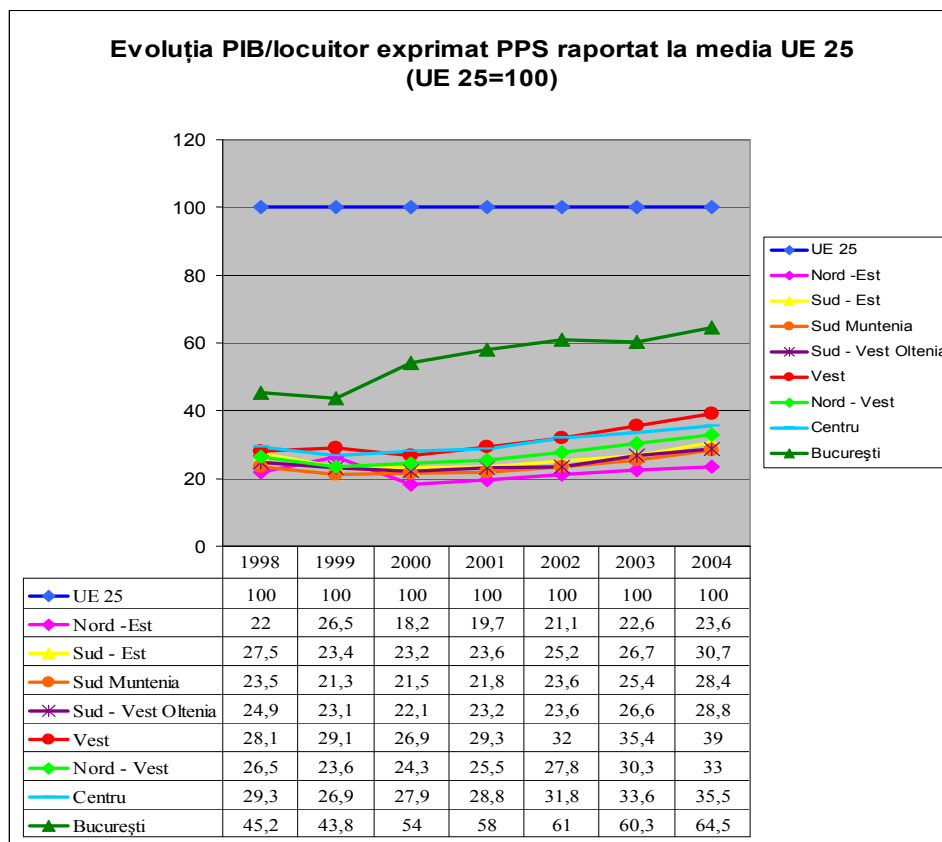


Figura IV.11. Evoluția PIB-ului pe cap de locuitor raportat la media UE 25

Structura *Valorii Adăugate Brute Regionale* s-a modificat în favoarea creșterii contribuției sectorului serviciilor și industriei, diminuându-se contribuția agriculturii.

Tabel IV.19. PIB-ul și Valoare Adăugată Brută în Regiunea Vest

- milioane lei (RON) prețuri curente -

Ramura \ Anul	2000	2001	2002	2003	2004
Agricultură, vânătoare și silvicultură	906,5	1846,0	1987,7	2703,2	3513,1
Pescuit și piscicultură	0,2	0,2	0,3	0,4	1,6
Industrie*	2073,8	3033,1	3939,4	4909,2	6420,3
Construcții	396,1	636,7	926,4	1060,4	1333,0
Comerț	677,8	921,5	1172,8	1629,3	2050,4
Hoteluri și restaurante	169,5	197,3	328,8	355,6	372,4
Transport, depozitare și comunicații	825,7	1258,5	1583,2	2087,4	2503,1
Intermedieri financiare	83,4	147,2	246,5	244,0	352,8
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	950,3	1365,8	1991,5	2621,7	3439,2
Administrație publică și apărare	307,9	372,1	510,9	1132,7	1177,1
Învățământ	216,4	281,4	382,1	560,6	788,0

\* Inclusiv energie electrică și termică, gaze și apă

Sănătate și asistență socială	153,2	191,1	314,9	479,3	643,3
Servicii de intermediere financiară indirect măsurate (SIFIM)	-80,7	-173,8	-163,9		
<b>Valoarea adăugată brută regională (VABR)</b>	<b>6680,1</b>	<b>10077,1</b>	<b>13220,6</b>	<b>17783,8</b>	<b>22594,3</b>
Impozite pe produs**	827,1	1177,5	1537,3	2237,9	2699,1
Drepturi asupra importurilor (taxele vamale)	85,0	87,3	91,3	134,8	167,7
Subvenții pe produs	-65,4	-118,3	-135,2	-173,8	-164,2
<b>Produs intern brut regional (PIBR) total</b>	<b>7526,8</b>	<b>11223,6</b>	<b>14714,0</b>	<b>19982,7</b>	<b>25296,9</b>
<b>Produs intern brut regional pe locuitor – lei (RON)</b>	<b>3676,7</b>	<b>5521,2</b>	<b>7527,4</b>	<b>10265,2</b>	<b>13042,9</b>

Sursa: INS 2006, Anuarul statistic al României 2006

Structura Valorii Adăugate Brute Regionale pe categorii de resurse arată că în perioada 1996 – 2004, sectorul serviciilor a crescut în raport cu producția internă a Regiunii Vest iar producția agricolă a scăzut, ceea ce, raportat la creșterea activelor agricole, este o mărturie a scăderii productivității din acest sector.

Tabel IV.20. Evoluția structurii valorii adăugate brute în procente în Regiunea Vest

-%-

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Agricultură / silvicultură	23,2	18,40	16,9	14,7	13,6	18,3	15,0	15,2	15,56
Industrie / construcții	36,4	31,2	28,2	36,6	37,0	36,4	36,8	33,6	34,31
Servicii	40,4	50,4	54,9	48,7	49,4	45,3	48,2	51,2	50,13

Sursă: INS 2006 Anuarul statistic al României 2006

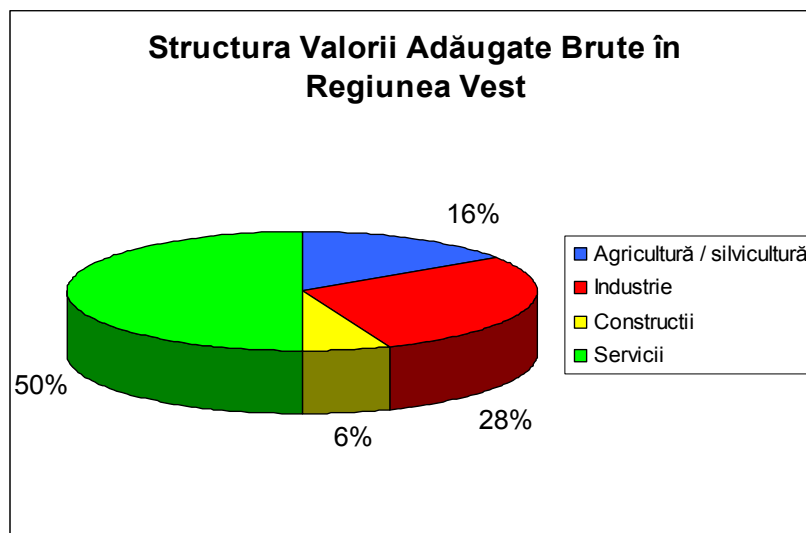


Figura IV.12. Structura Valorii Adăugate Brute la nivelul Regiunii Vest în anul 2004

\* Inclusiv TVA

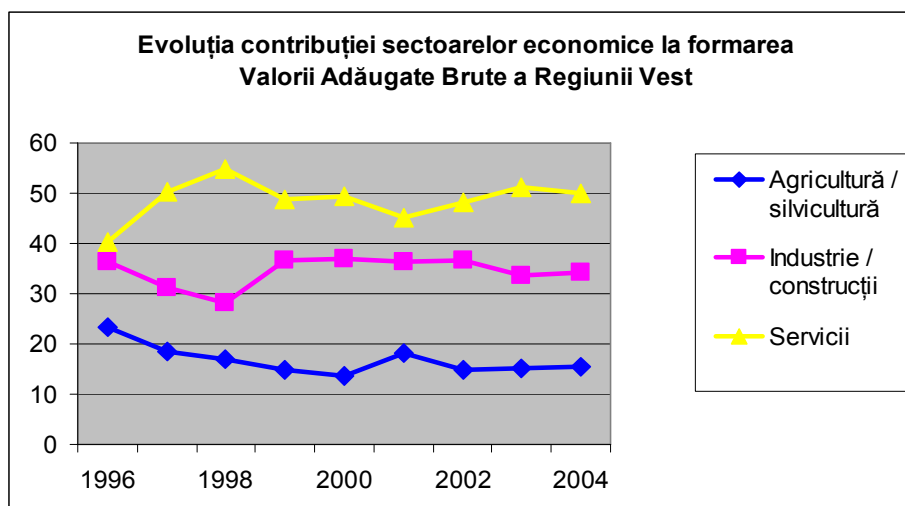


Figura IV.13. Evoluția contribuției sectoarelor economice la crearea VAB în Regiunea Vest

Analizând ponderea pe care sectoarele de activitate o dețin în Valoarea Adăugată Brută a Regiunii Vest, se constată că cea mai ridicată contribuție la formarea VABR o are sectorul serviciilor (50,13%). În cadrul acestui sector, o pondere ridicată o deține domeniul tranzacțiilor imobiliare și domeniul transport-depozitare-comunicații.

Se observă o contribuție scăzută dar constantă a sectorului hotelier la formarea VABR (2%). De asemenea, comerțul are o pondere constantă în VABR, începând cu anul 2001 (9%).

Industria are în continuare un aport ridicat la formarea VABR (28,42%), deși se observă o tendință de scădere a ponderii acestui sector în VABR în ultimii doi ani.

În ceea ce privește domeniul construcțiilor, contribuția acestuia la formarea VABR este în constantă, acesta deținând în anii 2003 și 2004 aproximativ 6% din VABR.

Contribuția sectorului agricol la formarea VABR a cunoscut o scădere în anul 2002, ponderea acestui sector în VABR în perioada următoare rămânând relativ constantă la 15%.

Tabel IV.21. Contribuția sectoarelor economice la VAB la nivelul Regiunii Vest

-%

Anul Ramura	2000	2001	2002	2003	2004
Agricultură, vânătoare și silvicultură	13,57%	18,32%	15,03%	15,20%	15,55%
Pescuit și piscicultură	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%
Industrie <sup>1</sup>	31,04%	30,10%	29,80%	27,60%	28,42%
Construcții	5,93%	6,32%	7,01%	5,96%	5,90%
Comerț	10,15%	9,14%	8,87%	9,16%	9,07%
Hoteluri și restaurante	2,54%	1,96%	2,49%	2,00%	1,65%
Transport, depozitare și comunicații	12,36%	12,49%	11,98%	11,74%	11,08%
Intermedieri financiare	1,25%	1,46%	1,86%	1,37%	1,56%
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	14,23%	13,55%	15,06%	14,74%	15,22%
Administrație publică și apărare	4,61%	3,69%	3,86%	6,37%	5,21%
Învățământ	3,24%	2,79%	2,89%	3,15%	3,49%
Sănătate și asistență socială	2,29%	1,90%	2,38%	2,70%	2,85%
Servicii de intermediere financiară indirect măsurate (SIFIM)	-1,21%	-1,72%	-1,24%	0,00%	0,00%
<b>Valoarea adăugată brută regională (VABR)</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>

Sursa: Calcule pe baza datelor din *Anuarul statistic al României 2006, INS 2006*

<sup>1</sup> Inclusiv energie electrică și termică, gaze și apă

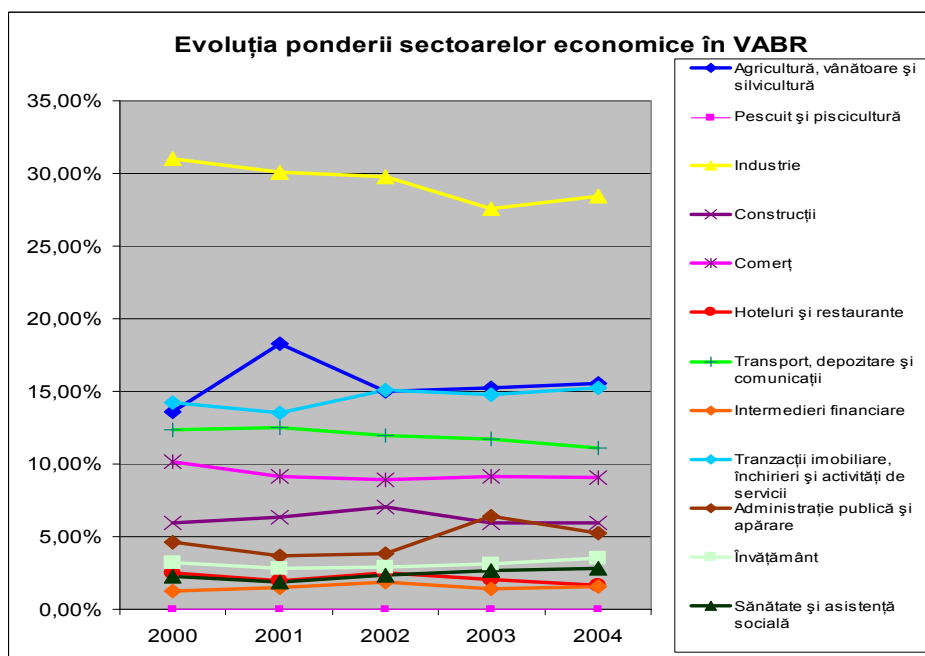


Figura IV.14. Evoluția ponderii sectoarelor economice în Valoarea Adăugată Brută în Regiunea Vest în perioada 2000-2004

Creșterea PIB-ului este vizibilă atât pe ansamblul Regiunii Vest, cât și la nivelul fiecărui județ din regiune, însă cu mari diferențe între cele patru județe componente, evidențiindu-se disparitățile de dezvoltare intraregionale.

Astfel, în anul 2004, PIB-ul/locuitor în prețuri curente la nivelul județelor Timiș și Arad era peste media națională (reprezentând 138,65% respectiv 118,16% din PIBul pe locuitor la nivel național). Celelalte două județe din regiune au un PIB/locuitor sub media națională (95,54% Hunedoara și 90,17% Caraș-Severin). Deși județele Caraș-Severin și Hunedoara au înregistrat valori ale PIB/locuitor sub media națională, au înregistrat creșteri relativ ridicate ale Valorii Adăugate Brute (peste media națională).

Tabel IV.22. Produsul intern brut în Regiunea Vest în perioada 2000-2004  
- milioane lei (RON) prețuri curente-

Anul	2000	2001	2002	2003	2004
România	80 377,3	116 768,7	151 475,1	197 564,8	246 468,8
<b>Regiunea Vest</b>	<b>7526,8</b>	<b>11223,6</b>	<b>14714,0</b>	<b>19982,7</b>	<b>25296,9</b>
Arad	1838,8	2668,7	3301,1	4501,5	6187,3
Caraș-Severin	1070,7	1573,9	2047,3	2839,9	3411,3
Hunedoara	1703,2	2468,5	3345,3	4237,2	5266,7
Timiș	2914,1	4512,5	6020,3	8404,1	10431,6

Sursa: INS 2006, Anuarul statistic al României 2006

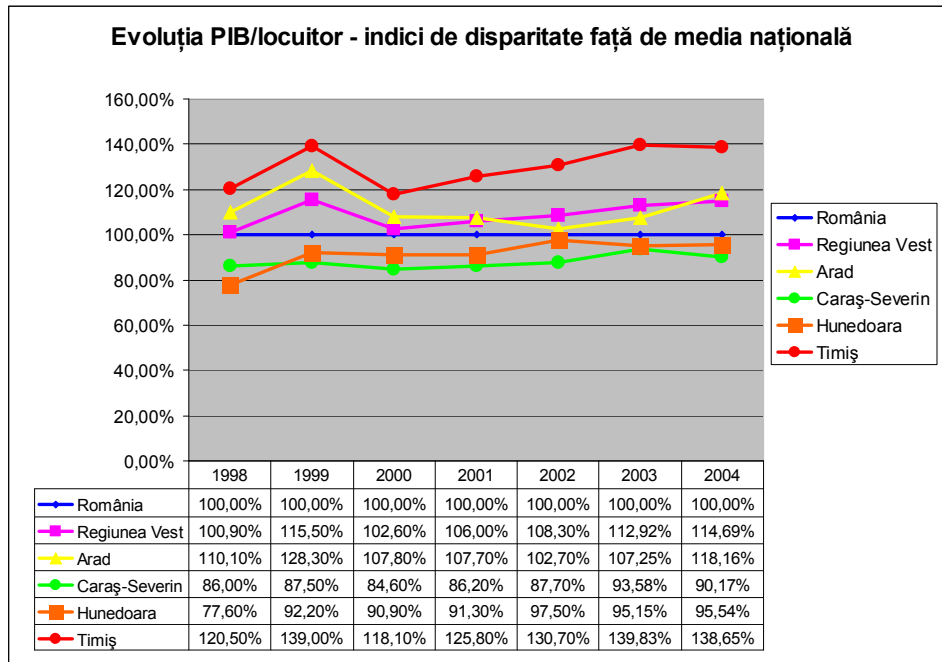


Figura IV.15. Evoluția indicilor de disparitate ai PIBului pe cap de locuitor în județele Regiunii Vest

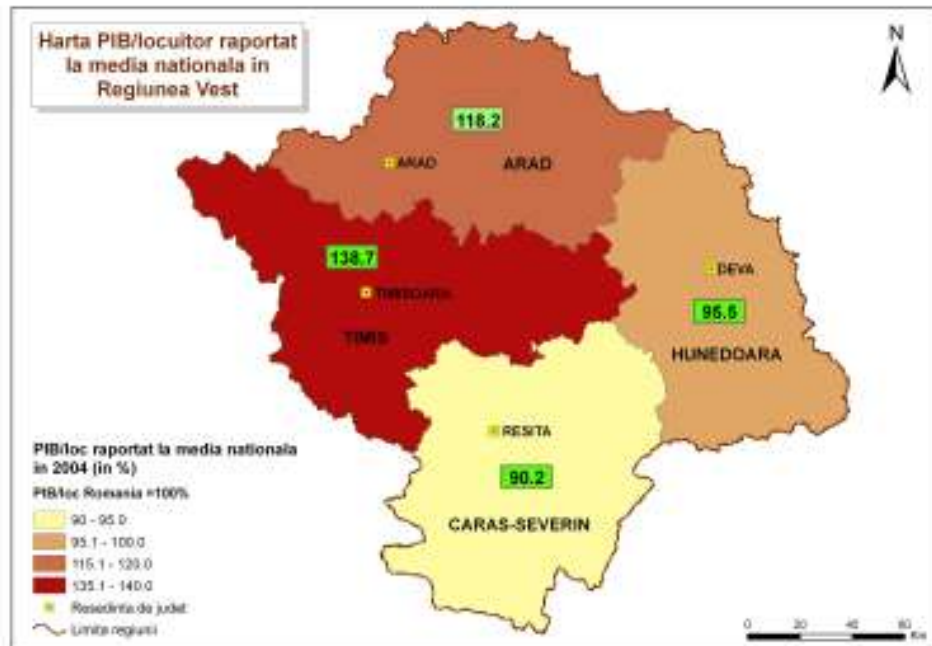
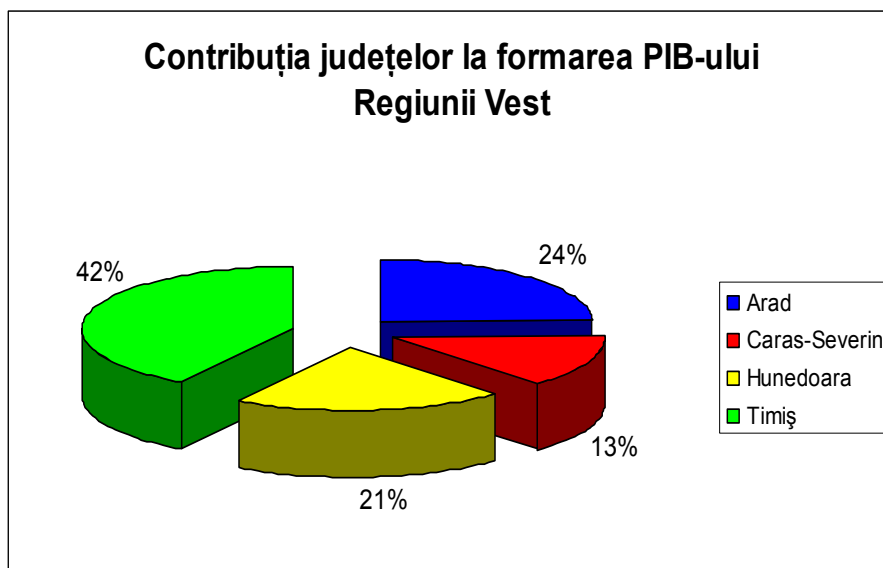


Figura IV.16. Indicele de disparitate al PIB/locuitor în județele Regiunii Vest raportat la media națională în anul 2004

Județul Timiș contribuie cu 42% la formarea PIB-ului Regiunii Vest în timp ce județul Caraș-Severin realizează doar 13% din PIB-ul regional.



*Figura IV.17. Contribuția județelor din Regiunea Vest la formarea PIB-ului regional în anul 2004*

### **Concluzii:**

- În perioada 2000-2004, în Regiunea Vest, atât produsul intern brut total, cât și produsul intern brut pe locuitor, exprimate atât în prețuri curente cât și în PPS, au crescut de la un an la altul, acești indicatori având un ritm de creștere superior mediei naționale.
- Regiunea Vest este devansată doar de Regiunea București-Ilfov în privința produsului intern brut pe locuitor. PIB-ul pe locuitor al Regiunii Vest reprezintă 114,7 din PIB/locuitor la nivel național.
- Raportat la media PIB-ului/locuitor a UE-25, PIB-ul/locuitor din Regiunea Vest reprezenta în anul 2004 doar 39%.
- Sectoarele cu contribuția cea mai ridicată la formarea valorii adăugate brute regionale sunt:
  - Serviciile, care au cea mai ridicată pondere și o tendință de creștere, în conformitate cu trendul din Uniunea Europeană, unde acest sector contribuie cu aproximativ 70% la formarea Valorii Adăugate Brute;
  - Industria, care are în continuare o pondere ridicată și relativ constantă;
  - Agricultură, a cărei pondere este în scădere, fiind însă foarte ridicată comparativ ponderea sectorului agricol în Valoarea Adăugată Brută a Uniunii Europene (aproximativ 2%).
- Creșterea PIB-ului/locuitor are loc și la nivelul fiecărui județ din regiune, însă valoarea și dinamica diferă mult de la un județ la altul.

### **IV.3. Sectorul agricol în Regiunea Vest**

Agricultura continuă să rămână un sector economic important din punctul de vedere al ponderii în Valoarea Adăugată Brută Regională, având în vedere faptul că mai mult de 50% din suprafața totală a regiunii o reprezintă terenuri agricole. Sectorul agricol deținea o pondere mare în VABR (16%) în anul 2004, preconizându-se o scădere a acesteia în viitor, urmând astfel tendințele din economia Uniunii Europene.

În ultimii cincisprezece ani, agricultura a fost supusă unor modificări structurale ca urmare a schimbării statutului juridic al terenurilor și extinderii formei de proprietate privată.

La fel ca în toată țara, în cadrul Regiunii Vest se practică o agricultură de subzistență, neperformantă, pentru autoconsum. Lipsa asocierii și slaba dotare tehnologică, numărul mare de fermieri vârstnici, nu permit practicarea unei agriculturi eficiente și competitive. Productivitatea scăzută din agricultură (cifra de afaceri scăzută raportată la numărul de persoane angajate în acest sector) este cauzată de fărâmițarea terenurilor aflate în proprietate privată, irigații necorespunzătoare, unități de producție mici.

Regiunea Vest manifestă însă avantaje competitive importante față de celelalte regiuni din România. Condițiile pedoclimaterice din Regiunea Vest favorizează o exploatare agricolă eficientă în viitor. De asemenea, se constată interes ridicat al investitorilor din UE vis-a-vis de terenurile agricole din regiune, care sunt de calitate superioară și nu sunt tratate cu pesticide, aceștia cultivând produse agricole bio și ecologice destinate exportului.

Din suprafața totală a Regiunii Vest (32 033,17 km<sup>2</sup>), 59% reprezintă teren agricol (18 911,26 km<sup>2</sup>). Cele mai mari suprafețe agricole se află în județele cu relief preponderent de câmpie: Timiș (80,6% din suprafața județului) și Arad (66% din suprafața județului). În județele Hunedoara și Caraș-Severin, ponderea suprafețelor agricole este mult mai mică (39,7%, respectiv 46,7%).

Fondul forestier al Regiunii Vest însumează 10 983,54 km<sup>2</sup>, reprezentând 34,28% din suprafața regiunii. Ponderea suprafețelor ocupate de păduri este însă mult mai mare în județele Caraș-Severin și Hunedoara (48,27%, respectiv 51,82% din suprafețele județelor respective). De remarcat faptul că 25% din pădurile din județul Caraș-Severin se încadrează în clasa de vârstă V, adică mai mult de 100 ani.

Suprafața agricolă a Regiunii Vest reprezintă un procent de 12,83% din suprafața agricolă a României, ocupând al șaselea loc în cadrul regiunilor de dezvoltare la mărimea suprafeței agricole. O pondere mai mare o au pășunile, care reprezintă 16,44% din suprafața pășunilor din România și fânețele cu 14,04% din suprafața totală a fânețelor din țară. O pondere sub media pe regiuni o dețin terenurile arabile (11,55%) și viile (3,89%).

Producția agricolă vegetală obținută în regiune reprezintă 11,23% din producția la nivel național aflându-ne pe locul 6 în clasamentul regiunilor. Este de remarcat însă, că producția vegetală se realizează pe o suprafață cultivată ce reprezintă numai 10,73% din suprafața cultivată la nivel național, ceea ce denotă o productivitate a agriculturii peste media națională.

Producția medie de cereale la hectar realizată în regiune este net superioară mediei obținute la nivel de țară, cu valori între 108% (porumb) și 122% (orz și orzoaică). Aceeași situație o întâlnim și în cadrul producției de leguminoase (ex: sfecla de zahăr 116%) și mai ales a plantelor textile (238,17%), unde producția este de peste două ori mai mare decât media pe țară.

Dotarea cu mașini agricole în Regiunea Vest este, de asemenea, superioară mediei la nivel național. Ne situăm pe locul doi în clasamentul regiunilor în ceea ce privește numărul de tractoare agricole fizice (cu mențiunea că județul Timiș are cel mai mare număr de tractoare agricole din țară), al plugurilor pentru tractoare și al cultivatoarelor mecanice, și pe locul trei la numărul de semănători. Ponderea mare de mașini agricole din Regiunea Vest în totalul parcului de mașini de la nivel național, raportat la suprafața terenului arabil din Regiunea Vest, denotă mecanizarea mai pronunțată a agriculturii în Regiunea Vest față de celelalte regiuni.

Deși fânețele și pășunile din regiune reprezintă 14,04%, respectiv 16,44% din fânețele și pășunile din România, producția totală animală obținută în 2005 reprezintă doar 9,08% din cea obținută la nivel național, doar regiunea București Ilfov având o producție mai scăzută. Valori sub media națională înregistrează în Regiunea Vest atât producția de carne, cât și cea de lapte, ouă și miere. Efectivele de animale sunt și ele sub media națională, încadrându-se între 6,03% (cabaline) și 13,76% (ovine) din total efective existente pe plan național.

Prin urmare, datele statistice indică că există un potențial de creștere a producției animale nevalorificat încă, dat de suprafața de pășuni și fânețe existentă în regiune.

Principalii indicatori statistici pentru anul 2005, sunt prezentați în tabelul următor:

Tabel IV.23. Principalii indicatori din sectorul agricol din Regiunea Vest, în anul 2005

Nr. crt.	Denumire indicator	U.M.	România	Regiunea Vest	Pondere %
1.	Suprafață totală	km <sup>2</sup>	238.390,71	32.033,17	13,44%
	<b>Suprafață agricolă, din care :</b>	Hectare	14.741.214	<b>1.891.126</b>	12,83%
	- proprietate privată		14.087.125	<b>1.817.076</b>	12,90%
	- arabil		9.420.205	<b>1.088.809</b>	11,56%
	- pășuni		3.364.041	<b>553.383</b>	16,45%
	- fânețe		1.514.645	<b>212.659</b>	14,04%
	- vii		224.082	<b>8.736</b>	3,90%
	- livezi		218.241	<b>27.539</b>	12,62%
3.	Păduri		6.742.825	<b>1.098.354</b>	16,29%
4.	Ape și bălți		841.394	<b>45.442</b>	5,40%
5.	Alte suprafețe		1.513.638	<b>168.395</b>	11,13%
6.	Suprafața cultivată în regim de exploatare, din care :		8.467.892	<b>908.639</b>	10,73%
	- în proprietate privată		8.267.693	<b>899.363</b>	10,88%
7.	<b>Producția agricolă totală</b>	Mil lei prețuri curente	46.539.540	<b>4.828.241</b>	10,37%
	vegetală		27.958.975	<b>3.139.890</b>	11,23%
	animală		18.185.748	<b>1.651.774</b>	9,08%
	servicii agricole		394.817	<b>36.577</b>	9,26%
8.	<b>Producția medie la hectar</b>	kg/ha			
	porumb		3.952	<b>4.272</b>	108,10%
	grâu		2.965	<b>3.244</b>	109,41%
	orz și orzoaică		2.227	<b>2.706</b>	121,51%
	plante textile		2.245	<b>5.347</b>	238,17%
	sfeclă de zahăr		28.932	<b>33.678</b>	116,40%
9.	Numărul de bovine	Mii capete	2.862	<b>225</b>	7,87%
10.	Numărul de porcine		6.622	<b>772</b>	11,66%
11.	Numărul de ovine		7.611	<b>1.048</b>	13,76%
12.	Numărul de caprine		687	<b>29</b>	4,22%
13.	Numărul de cabaline		834	<b>50</b>	6,00%
14.	Numărul de păsări		86.552	<b>7.429</b>	8,58%
15.	Numărul de albine	Mii familii	888	<b>107</b>	12,06%
16.	Producția de carne	tone	1.507.751	<b>136.703</b>	9,07%
17.	Producția de lapte	mii hl	60.614	<b>5.037</b>	8,31%
18.	Producția de ouă	milioane buc	7.310	<b>708</b>	9,68%
19.	Producție de miere	tone	17.704	<b>2.409</b>	13,61%
20.	Tractoare	Bucăți	173.043	<b>28.208</b>	16,30%
21.	Pluguri pentru tractor		137.018	<b>21.782</b>	15,90%
22.	Cultivatoare mecanice		27.143	<b>5.436</b>	20,03%
23.	Semănători mecanice		66.732	<b>10.884</b>	16,31%

24	Mașini de stropit și prăfuit cu tracțiune mecanică	5.679	243	4,28%
25	Combine autopropulsate pentru recoltat cereale păioase	25.055	3.457	13,80%
26	Combine autopropulsate pentru recoltat furaje	724	104	14,36%
27	Vindrovere autopropulsate pentru recoltat furaje	1.224	101	8,25%
28	Prese pentru balotat paie și fân	5.028	916	18,22%

Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006

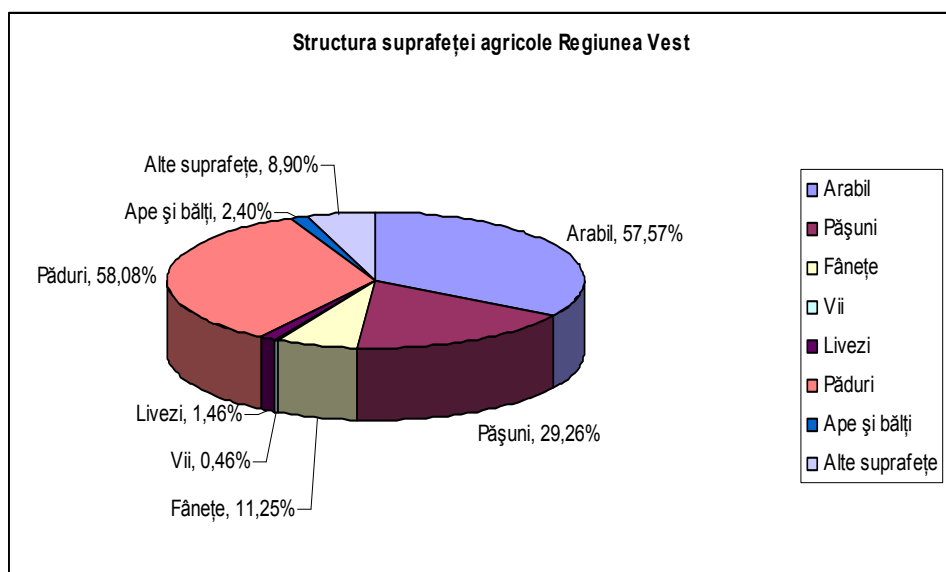


Figura IV.18. Structura terenurilor din Regiunea Vest în anul 2005

## IV.4. Activitatea întreprinderilor din industrie, construcții și servicii

### IV.4.1. Definirea și încadrarea întreprinderilor

Întreprinderea este o grupare de unități legale care se constituie ca o entitate organizațională de producție de bunuri, servicii comerciale sau servicii de interes social, ce beneficiază de o autonomie de decizie, mai ales pentru asigurarea resurselor sale curente. (INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006)

O întreprindere exercită una sau mai multe activități, în unul sau mai multe locuri (sedii - unități locale ale întreprinderii). În mod convențional sunt asimilate întreprinderilor persoanele fizice și asociațiile familiale care desfășoară activități economice pe bază de liberă inițiativă potrivit legii, instituțiile publice și organizațiile neguvernamentale. (INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006)

Unitatea locală este o întreprindere sau o parte a acesteia (atelier, fabrică, depozit, birou, mină sau stație etc) situată la o adresă identificabilă unde se desfășoară o activitate economică și unde lucrează una sau mai multe persoane. (INS, *Anuarul Statistic al României 2006*)

Întreprinderea activă este entitatea care, din punct de vedere economic, este activă în perioada de observare, respectiv realizează bunuri și servicii, înregistrează cheltuieli și întocmește bilanț contabil. (INS, *Anuarul Statistic al României 2006*)

O întreprindere se încadrează în categoria întreprinderilor mici și mijlocii - IMM (micro, mică sau mijlocie) dacă îndeplinește cumulativ pe doi ani consecutivi, cel puțin două dintre condițiile privitoare la numărul de personal angajat, cifra de afaceri și valoarea activelor.

Tabel IV.24. Definiția IMM în România <sup>1</sup>

CONDIȚII NECESARE PENTRU ÎNCADRAREA ÎN IMM	CLASA DE MĂRIME A IMM		
	MICRO	MICI	MIJLOCII
Numărul de angajați	sub 10 salariați <sup>2</sup>	între 10 și 49	între 50 și 249
Cifra de afaceri	sub 2 milioane Euro	între 2 și 10 milioane Euro	între 10 și 50 milioane Euro
Active totale	sub 2 milioane Euro	între 2 și 10 milioane Euro	între 2 și 43 milioane Euro

<sup>1</sup>. Conform Legii nr. 346/ iulie 2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii (cu actualizările și completările ulterioare).

<sup>2</sup>. Ministerul Finanțelor Publice acceptă definiția de microîntreprindere dacă există cel puțin un angajat

Pe de altă parte, Ministerul Economiei și Finanțelor, invocă pentru societățile considerate mari, aplicarea întocmirii situațiilor financiare anuale în conformitate cu Reglementările contabile conforme cu Directiva a patra a Comunităților Economice Europene, care trebuie auditate potrivit legii <sup>3</sup>.

Tabel IV.25. Plafonul de demarcare a întreprinderilor

Sfârșitul exercițiului financiar	Cifra de afaceri pentru anul anterior (Euro)	Total active pentru anul anterior (Euro)	Numărul mediu de salariați în anul anterior
31 decembrie 2005	peste 7,3 milioane	peste 3,65 milioane	50

<sup>3</sup>. OMF nr. 1752, din noiembrie 2005, pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene trebuie îndeplinite două condiții simulta

Trebuie menționat că, pentru a prezenta informațiile statistice în scopul analizei economice, aceste orientări sunt adaptate astfel: microîntreprinderi (mai puțin de 10 salariați), întreprinderi mici (10-49 salariați), întreprinderi mijlocii (50-249 salariați) și întreprinderi mari (peste 250 salariați).

#### IV.4.2. Repartiția întreprinderilor în regiune

În anul 2005, în Regiunea Vest își desfășurau activitatea 41 818 firme în industrie, construcții și servicii, reprezentând 9% din totalul întreprinderilor din România.

În funcție de clasele de mărime, în Regiunea Vest se regăsesc 9% dintre microîntreprinderile din țară, 10% din întreprinderile mici, 11% din întreprinderile mijlocii și 10% din marile întreprinderi din România.

Tabel IV.26. Repartiția pe regiuni a întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii în anul 2005

Regiunea	Tipul întreprinderii				Total
	Micro	Mici	Mijlocii	Mari	
Nord Est	43 021	4 950	1 107	247	49 325
Sud Est	46 987	4 856	1 178	234	53 255
Sud	40 500	4 328	1 136	270	46 234
Sud Vest	29 568	2 756	6 57	194	33 175
<b>Vest</b>	<b>36 223</b>	<b>4 294</b>	<b>1 077</b>	<b>224</b>	<b>41 818</b>
Nord Vest	53 623	5 913	1 293	244	61 073
Centru	47 555	5 619	1 365	315	54 854
București	91 864	8 745	2 099	426	103 134
<b>TOTAL</b>	<b>389 341</b>	<b>41 461</b>	<b>9 912</b>	<b>2 154</b>	<b>442 868</b>

Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006

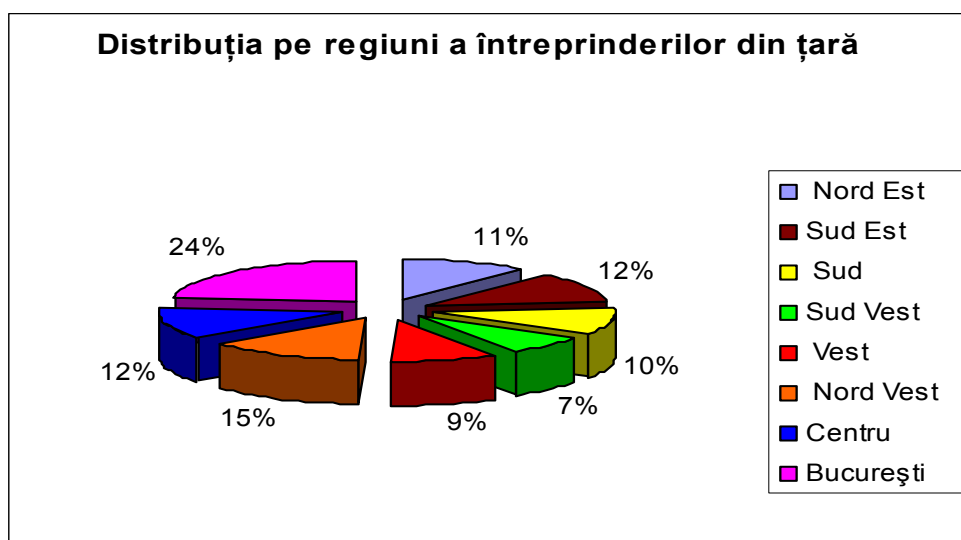
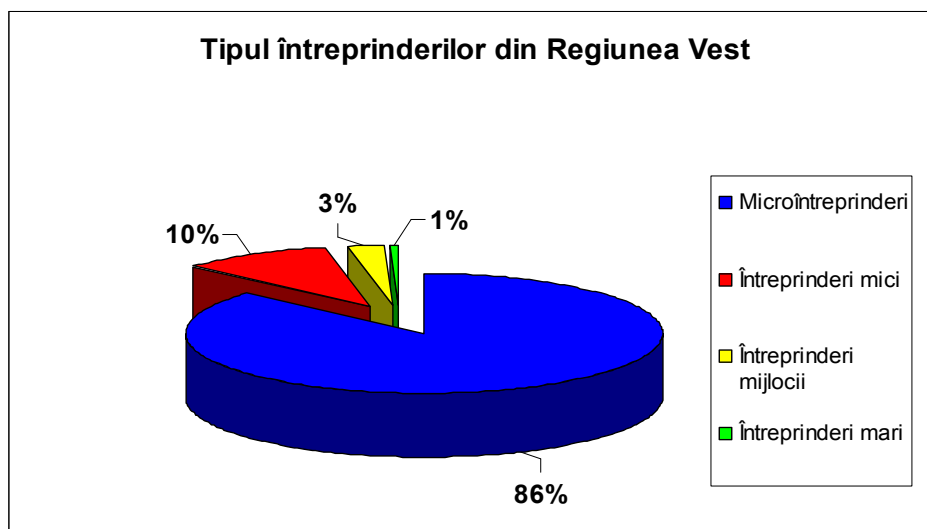


Figura IV.19. Repartiția pe regiuni a întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii în anul 2005

În comparație cu celelalte regiuni din România, din punctul de vedere al numărului de întreprinderi, Regiunea Vest se află pe penultimul loc (9% din întreprinderile din țară), explicația acestui fapt rezidând în dimensiunile mai mici ale Regiunii Vest comparativ cu celelalte regiuni.

În ceea ce privește distribuția întreprinderilor pe clase de mărime, la fel ca în toată țara, și în Regiunea Vest microîntreprinderile sunt predominante, deținând o pondere de 86% din totalul întreprinderilor din Regiunea Vest. Întreprinderile mici reprezintă 10% din numărul total al întreprinderilor din regiune, întreprinderile mijlocii 3%, iar cele mari doar 1%.



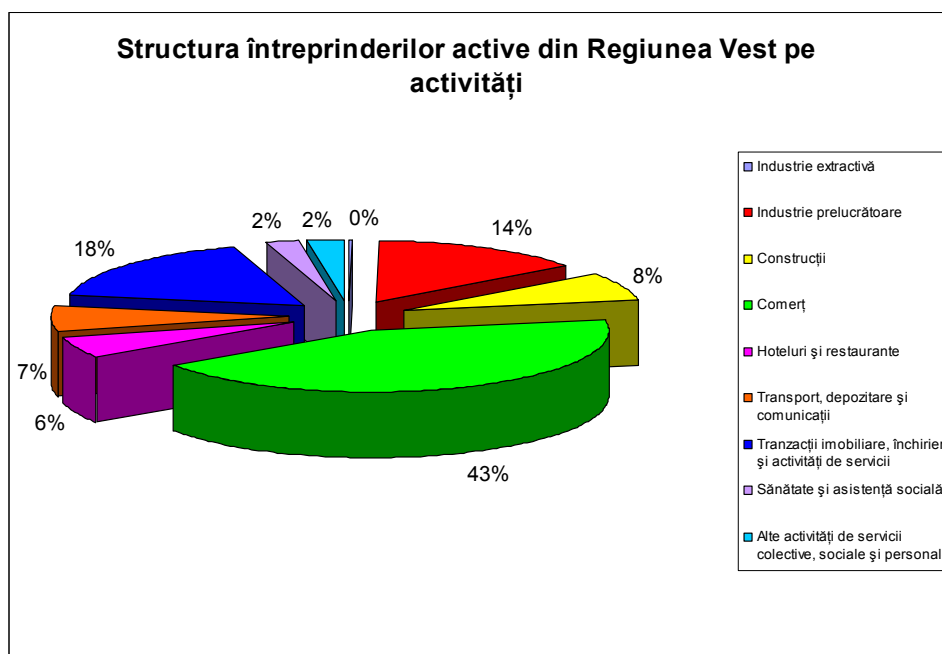
*Figura IV.20. Tipul întreprinderilor active din industrie construcții și servicii din Regiunea Vest în 2005*

În anul 2005, cele mai multe întreprinderi au activat în sectorul comerțului (43%) în sectorul tranzacții imobiliare – închirieri - servicii (18%) și în industria prelucrătoare (14%)

*Tabel IV.27. Numărul de întreprinderi active pe activități și clase de mărime din Regiunea Vest în anul 2005*

Nr. Crt.	Activități	Total	Micro	Mici	Mijlocii	Mari
1.	Industrie extractivă	129	62	34	13	20
2.	Industrie prelucrătoare	6 008	4 113	1 217	556	122
3.	Energie electrică și termică, gaze și apă	64	11	11	19	23
4.	Construcții	3 127	2 504	466	143	14
5.	Comerț cu ridicata și cu amănuntul, repararea și întreținerea autovehiculelor și motocicletelor și a bunurilor personale și casnice	17 991	16 158	1 661	162	10
6.	Hoteluri și restaurante	2 373	2 142	205	24	2
7.	Transport, depozitare și comunicații	2 739	2 394	271	50	24
8.	Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	7 374	6 980	301	85	8
9.	Învățământ	93	90	3	-	-
10.	Sănătate și asistență socială	908	863	42	3	-
11.	Alte activități de servicii colective, sociale și personale	1 012	906	83	22	1
	<b>TOTAL REGIUNEA VEST</b>	<b>41 818</b>	<b>36 223</b>	<b>4 294</b>	<b>1077</b>	<b>224</b>

*Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006*



*Figura IV.21. Structura întreprinderilor active în industrie construcții și servicii din Regiunea Vest pe activități în anul 2005*

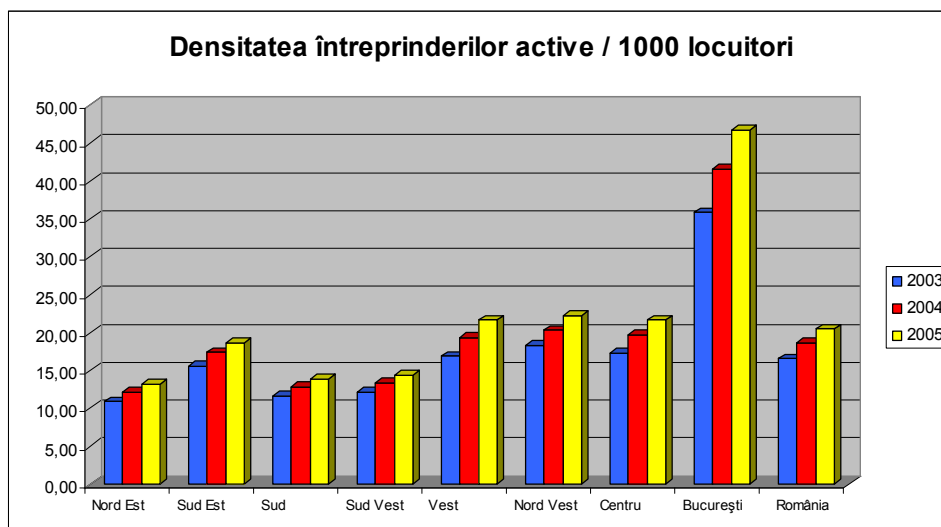
Indicatorul care arată nivelul de dezvoltare al mediului antreprenorial din punct de vedere calitativ îl reprezintă densitatea întreprinderilor. Densitatea întreprinderilor în Regiunea Vest este de 21.66 întreprinderi / 1000 locuitori, fiind peste media națională de 20.48 întreprinderi / 1000 locuitori. Rezultă că, deși numeric în Regiunea Vest se regăsesc doar 9% din întreprinderile active din țară, numărul de întreprinderi din regiune care revine la 1 000 de locuitori este superior mediei naționale, fapt ce relevă un mediu antreprenorial dinamic.

*Tabel IV.28. Densitatea întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii la 1000 locuitori în anul 2005*

Regiunea	Densitatea întreprinderilor la 1000 locuitori
Nord Est	13.21
Sud Est	18.71
Sud	13.89
Sud Vest	14.38
<b>Vest</b>	<b>21.66</b>
Nord Vest	22.31
Centru	21.68
București – Ilfov	46.70
<b>România</b>	<b>20.48</b>

*Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006*

Cele mai importante evoluții pozitive, din punct de vedere al dezvoltării antreprenoriale, au caracterizat în perioada 2003 - 2005 Regiunile Vest, Nord-Vest și Centru.



*Figura IV.22. Evoluția densității întreprinderilor active din industrie construcții și servicii pe regiuni de dezvoltare în perioada 2003-2005*

#### IV.4.3. Rezultatele economice ale întreprinderilor din Regiunea Vest

Ca o consecință a mediului de afaceri și abilităților manageriale diferențiate, se înregistrează și performanțe economice diferite atât între regiuni cât și în interiorul regiunilor de dezvoltare. În Regiunea Vest se remarcă un mediu de afaceri atractiv și dinamic și un spirit antreprenorial bine dezvoltat, fapt ce conduce la rezultate economice superioare.

Unul dintre principalii indicatori utilizați pentru evaluarea rezultatelor unei întreprinderi îl reprezintă cifra de afaceri. Conform metodologiei utilizate de INS, prin cifra de afaceri se înțelege suma veniturilor rezultate din vânzări de bunuri, de mărfuri, executarea de lucrări și prestări de servicii, mai puțin rabaturile, remizele și alte deduceri acordate clienților. Datele privind cifra de afaceri nu includ Taxa pe Valoarea Adăugată.

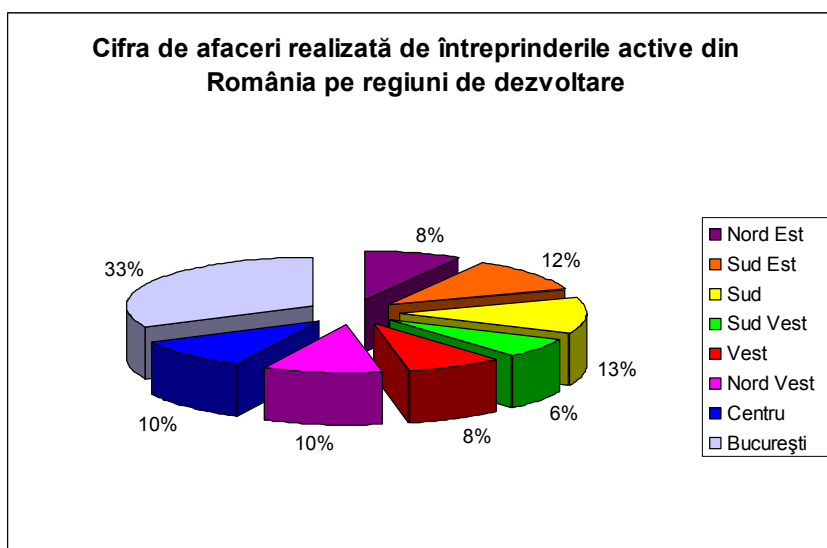
În anul 2005 întreprinderile active din Regiunea Vest au realizat 8% din cifra de afaceri totală din România, constatându-se un echilibru între ponderea numărului întreprinderilor din regiune în numărul total de întreprinderi și ponderea cifrei de afaceri obținută de întreprinderile din regiune în totalul cifrei de afaceri națională.

Întreprinderile mari din Regiunea Vest obțin 8% din cifra de afaceri totală obținută de întreprinderile mari din țară, în timp ce microîntreprinderile, întreprinderile mici și mijlocii realizează fiecare câte 9% din cifra de afaceri a microîntreprinderilor, întreprinderilor mici, respectiv mijlocii din România.

*Tabel IV.29. Cifra de afaceri a întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii  
- milioane RON prețuri curente-*

Regiunea	Cifra de afaceri
Nord Est	42 795
Sud Est	58 264
Sud	63 654
Sud Vest	33 239
Vest	43 462
Nord Vest	52 434
Centru	53 884
București – Ilfov	166 338
<b>România</b>	<b>514 070</b>

*Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006*



*Figura IV.23. Cifra de afaceri a întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii din România pe regiuni de dezvoltare în anul 2005*

Deși numeric microîntreprinderile dețin ponderea cea mai mare în cadrul întreprinderilor din Regiunea Vest, cea mai mare cifră de afaceri este realizată de întreprinderile mari, care obțin 33% din cifra de afaceri a regiunii. Întreprinderile mici și mijlocii realizează 24%, respectiv 25% din cifra de afaceri totală obținută de întreprinderile active din regiune, în timp ce microîntreprinderile contribuie cu doar 18% la cifra de afaceri realizată de întreprinderile din regiune.

*Tabel IV.30. Cifra de afaceri a întreprinderilor active din industrie construcții și servicii din Regiunea Vest în 2005*

*- milioane RON prețuri curente -*

Activități	Total Regiunea Vest	Micro	Mici	Mijlocii	Mari
Industrie extractivă	846	15	56	84	691
Industrie prelucrătoare	14 774	653	1 815	4 602	7 704
Energie electrică și termică, gaze și apă	2 648	1	8	83	2 556
Construcții	2 939	443	664	1185	647
Comerț cu ridicata și cu amănuntul, repararea și întreținerea autovehiculelor și motocicletelor și a bunurilor personale și casnice	16 329	5 281	6 507	3 374	1 167
Hoteluri și restaurante /	513	189	145	124	55
Transport, depozitare și comunicații	3 457	492	715	1 000	1 250
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	1 561	768	454	199	140
Învățământ	7	6	1	-	-
Sănătate și asistență socială	115	55	50	10	-
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	273	71	62	137	3
<b>Regiunea Vest</b>	<b>43 462</b>	<b>7974</b>	<b>10 477</b>	<b>10 798</b>	<b>14 213</b>
<b>România</b>	<b>514 070</b>	<b>93 153</b>	<b>120 340</b>	<b>125 730</b>	<b>174 847</b>

*Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006*

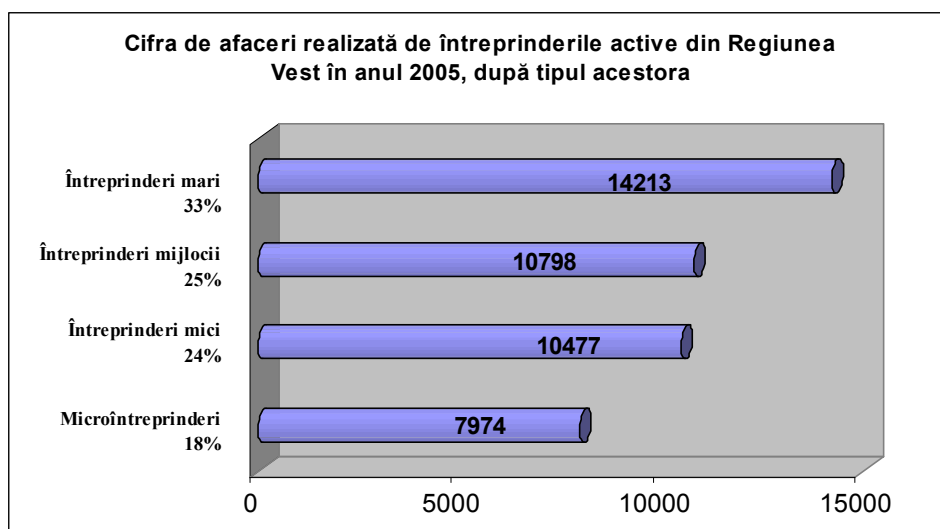


Figura IV.24. Cifra de afaceri obținută în anul 2005 de întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest după tipul acestora

Cifra de afaceri totală realizată în Regiunea Vest în anul 2005 s-a realizat preponderent în comerț și industria prelucrătoare.

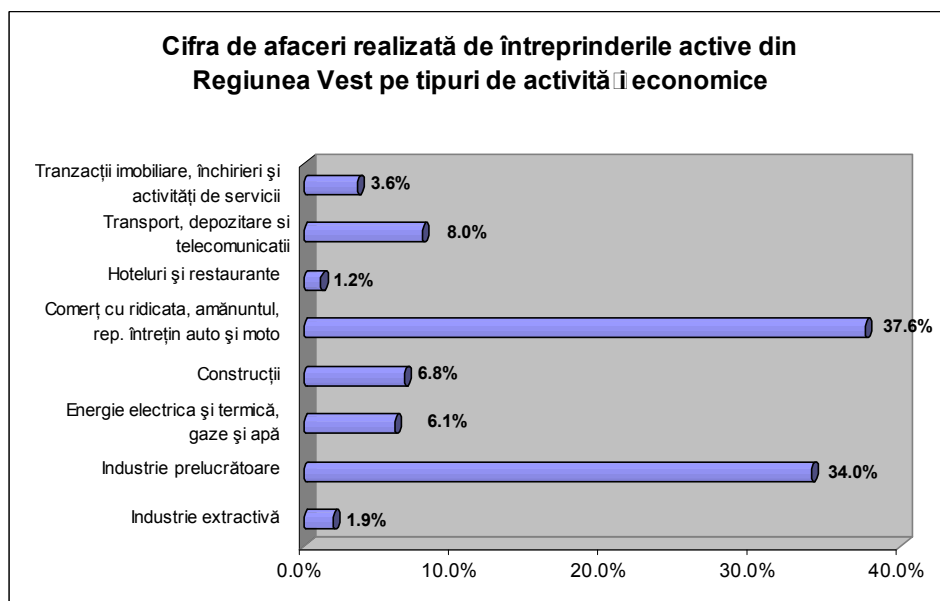


Figura IV.25. Ponderea activităților economice în cifra de afaceri a unităților active din industrie, construcții și servicii în anul 2005

#### IV.4.4. Eficiența folosirii forței de muncă

Caracterizarea utilizării forței de muncă se poate realiza extensiv – din punctul de vedere al numărului de salariați și timpului de muncă – și intensiv, sub forma productivității muncii.

În cadrul întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest activează 454 902 persoane, reprezentând 11% din numărul total al personalului ocupat în întreprinderile din România.

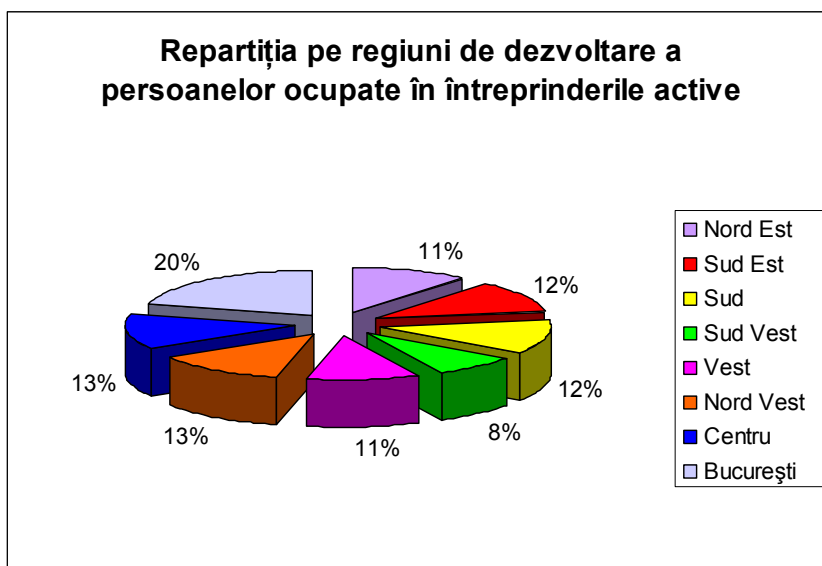


Figura IV.26. Repartiția pe regiuni de dezvoltare a persoanelor ocupate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii în anul 2005

Cel mai mare număr de salariați activează în cadrul marilor întreprinderi (38%), în cadrul întreprinderilor mijlocii își desfășoară activitatea 24% dintre salariații din regiune, în timp ce atât în întreprinderile mici cât și în microîntreprinderi lucrează câte 19% dintre salariații Regiunii Vest.

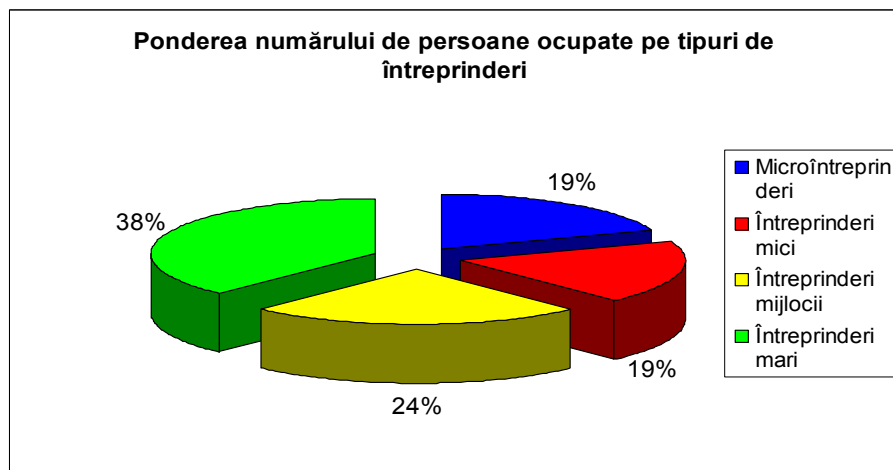


Figura IV.27. Ponderea numărului de persoane ocupate pe categorii de întreprinderi active din industrie, construcții și servicii în anul 2005

Numărul mediu de persoane ocupate în întreprinderile active din Regiunea Vest în anul 2005, pe activități și clase de mărime, este redat în tabelul următor:

Tabel IV.31. Numărul mediu de persoane ocupate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest, pe activități și clase de mărime în anul 2005

Nr. Crt.	Activități	Total	Micro	Mici	Mijlocii	Mari
1.	Industrie extractivă	25 212	178	733	1 599	22 702
2.	Industrie prelucrătoare	197 995	11 994	27 525	59 202	99 274
3.	Energie electrică și termică, gaze și apă	15 927	52	236	2 316	13 323

4.	Construcții	<b>38 950</b>	7 219	10 041	14 323	7 367
5.	Comerț	<b>86 699</b>	39 131	29 998	13 901	3 669
6.	Hoteluri și restaurante	<b>13 165</b>	5 503	3 799	2 292	1 571
7.	Transport, depozitare și comunicații	<b>35 691</b>	5 866	5 326	5 325	19 174
8.	Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	<b>31 356</b>	13 045	5 882	8 411	4 018
9.	Învățământ	<b>353</b>	290	63	-	-
10.	Sănătate și asistență socială	<b>3 029</b>	2071	776	182	-
11.	Alte activități de servicii colective, sociale și personale	<b>6 525</b>	2 171	1 643	2 293	418
<b>12.</b>	<b>Regiunea Vest</b>	<b>454 902</b>	<b>87 520</b>	<b>86 022</b>	<b>109 844</b>	<b>171 516</b>

Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006

Întreprinderile mari sunt angajatorii cei mai importanți în industrie și transporturi, în timp ce întreprinderile mici și mijlocii dețin ponderea cea mai ridicată în numărul persoanelor ocupate în construcții și servicii. Microîntreprinderile angajează cel mai mare număr de persoane în comerț. În Regiunea Vest, cel mai mare număr de persoane ocupate se găsește, în ordine, în următoarele sectoare: în industria prelucrătoare (43%), comerț (18%), construcții (9%), transport-depozitare și comunicații (8%).

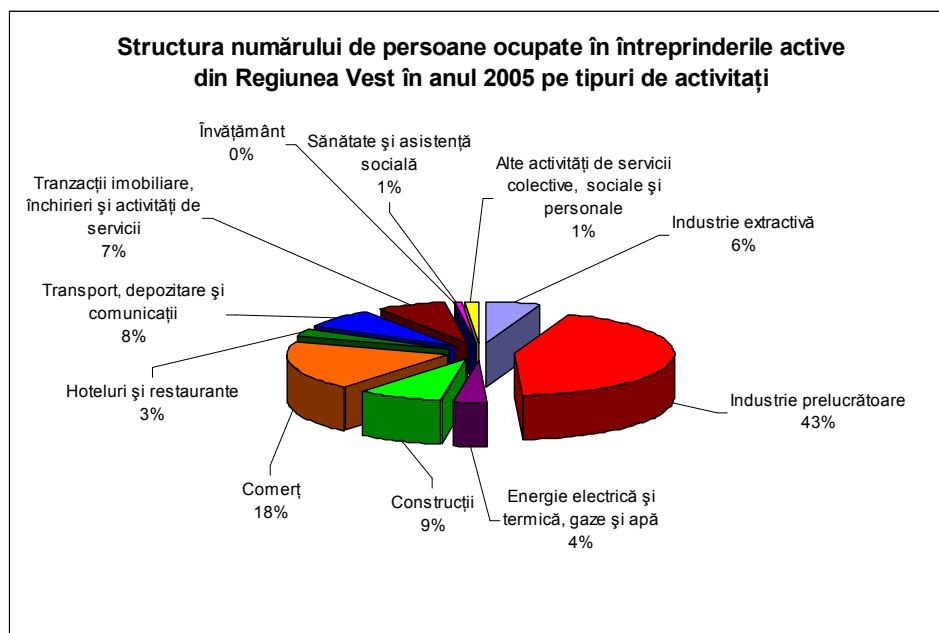


Figura IV.28. Structura numărului de persoane ocupate în Regiunea Vest în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii în anul 2005

Ca element al folosirii intensive a forței de muncă este deosebit de relevantă productivitatea muncii. Aceasta este un indicator sintetic al eficienței folosirii factorului muncă cu multiple valențe de cunoaștere și analiză a performanțelor întreprinderilor. Productivitatea muncii poate fi calculată prin diverse metode, una dintre acestea constând în raportarea cifrei de afaceri (CA) la numărul de persoane ocupate.

Întreprinderile din Regiunea Vest obțin o productivitate a muncii de 96 mii lei (RON) cifra de afaceri / persoană ocupată, sub media națională de 124 mii lei (RON) cifra de afaceri /

persoană ocupată. Valoarea relativ scăzută a productivității muncii din regiune reprezintă un semnal că trebuie acționat în sensul sporirii randamentului factorului muncă.

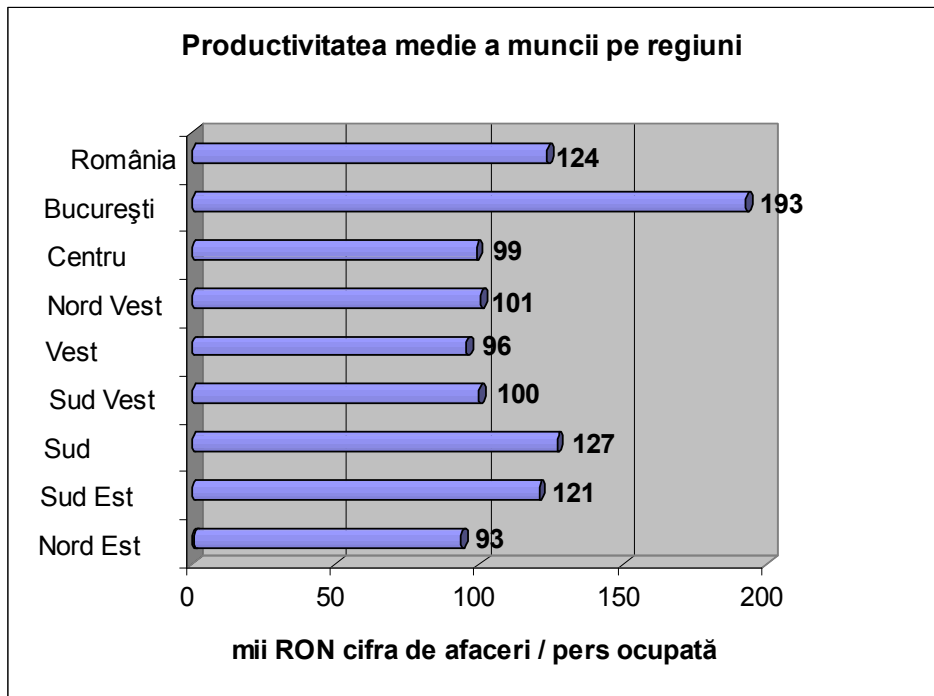


Figura IV.29. Productivitatea medie a muncii în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii pe regiuni de dezvoltare în anul 2005

Cea mai ridicată productivitate a muncii este obținută în întreprinderile mici și mijlocii, urmate de microîntreprinderi, în cadrul marilor întreprinderi realizându-se cea mai scăzută productivitate a muncii.

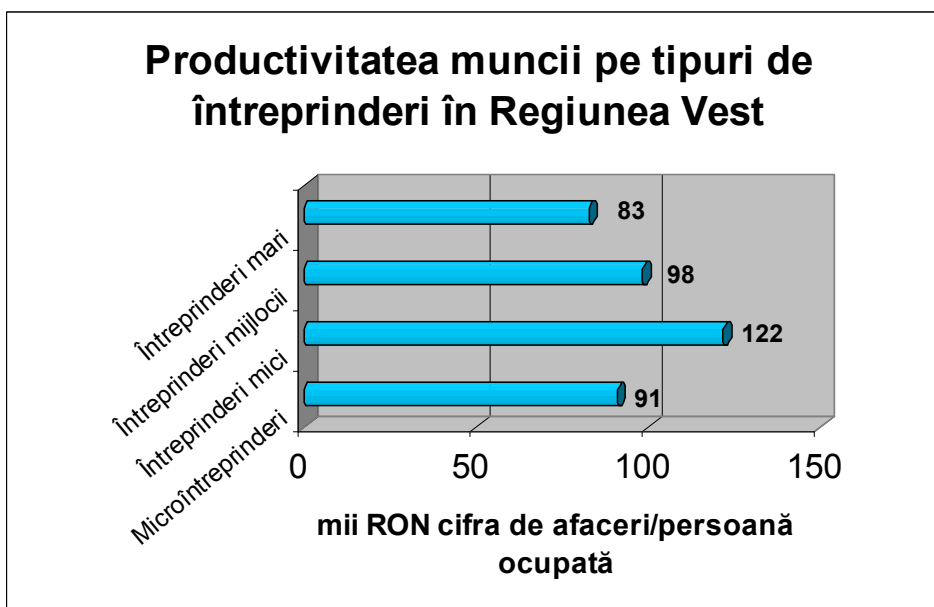


Figura IV.30. Productivitatea muncii în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest pe tipuri de întreprinderi în anul 2005

Cea mai mare productivitate a muncii este obținută în comerț, în sectorul energetic și în transport - depozitare și comunicații.

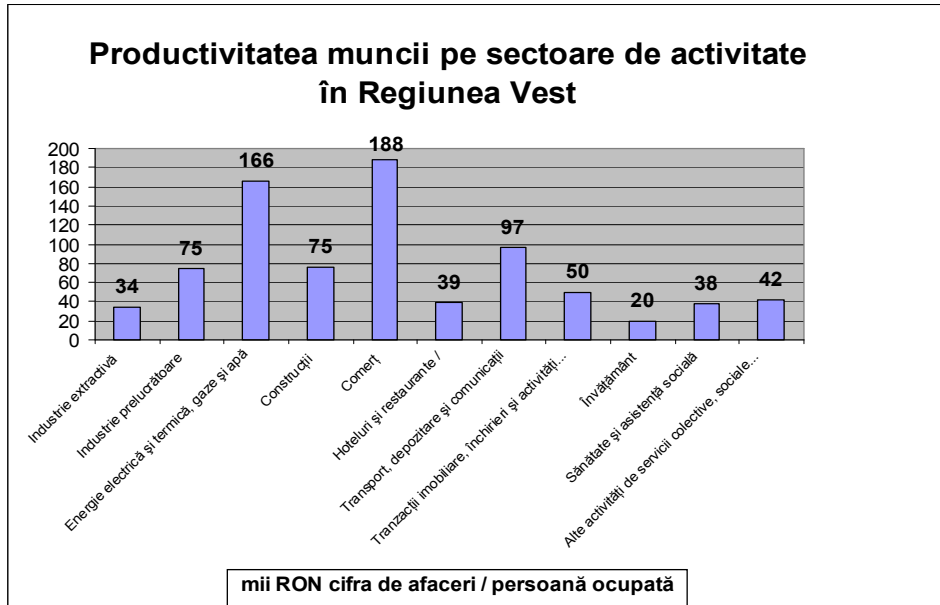


Figura IV.31. Productivitatea muncii în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest pe sectoare de activitate în anul 2005

#### IV.4.5. Investițiile brute realizate în întreprinderi

Investițiile realizate în economie reprezintă un angajament pentru viitor, mai mult decât oricare alt indicator de performanță.

În anul 2005 întreprinderile active din Regiunea Vest au realizat 9% din totalul investițiilor brute efectuate de întreprinderile active din România.

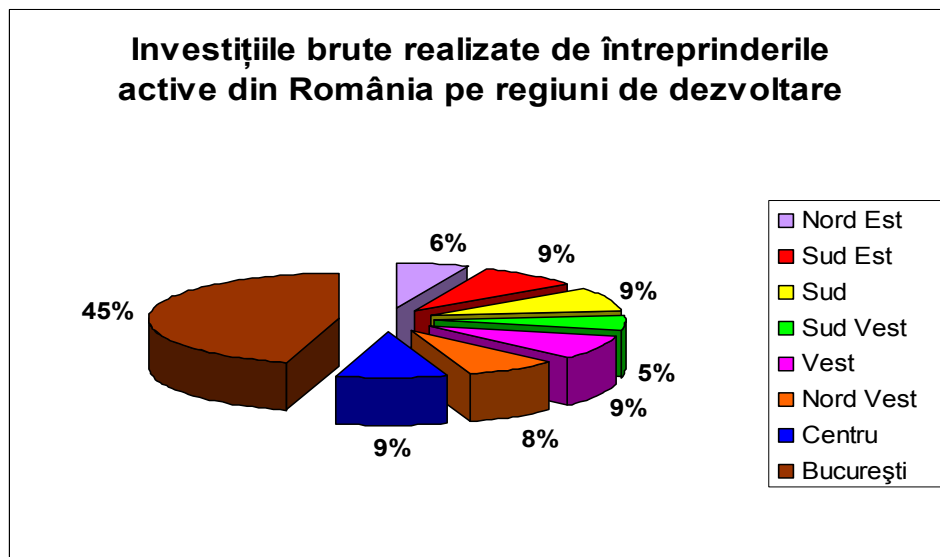


Figura IV.32. Investiții brute realizate de întreprinderile active în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii, pe regiuni de dezvoltare, în anul 2005

Pe clase de mărime, în anul 2005, cele mai însemnate investiții au fost făcute în întreprinderile mari (47,74%), urmate de întreprinderile mijlocii (21,63%), întreprinderile mici și microîntreprinderi (15,34% respectiv 15,29%).

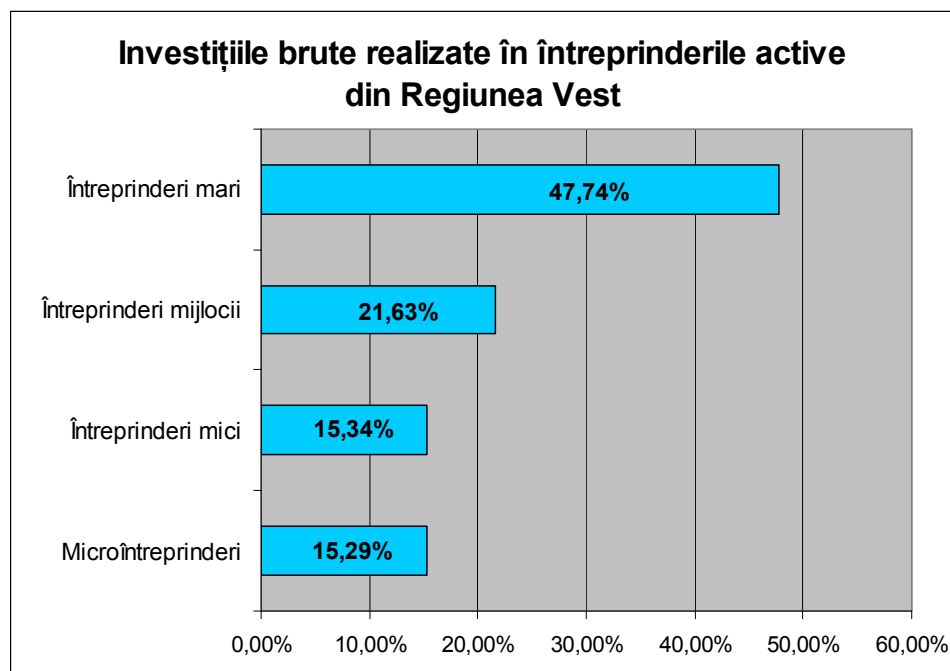


Figura IV.33. Investiții brute realizate de întreprinderile active în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest în 2005

Cele mai însemnate investiții din Regiunea Vest au fost realizate în industria prelucrătoare (35%), comerț (16%) și energie electrică și termică, gaze și apă (14%).

Tabel IV.32. Investițiile brute în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest în 2005

- milioane RON prețuri curente -

Activitatea	Investițiile brute
Industrie extractivă	116
Industrie prelucrătoare	2524
Energie electrică și termică, gaze și apă	952
Construcții	410
Comerț	1136
Hoteluri și restaurante	180
Transport, depozitare și comunicații	809
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	759
Învățământ	1
Sănătate și asistență socială	20
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	47
<b>Regiunea Vest</b>	<b>6 954</b>

Sursa: INS 2006, Anuarul Statistic al României 2006

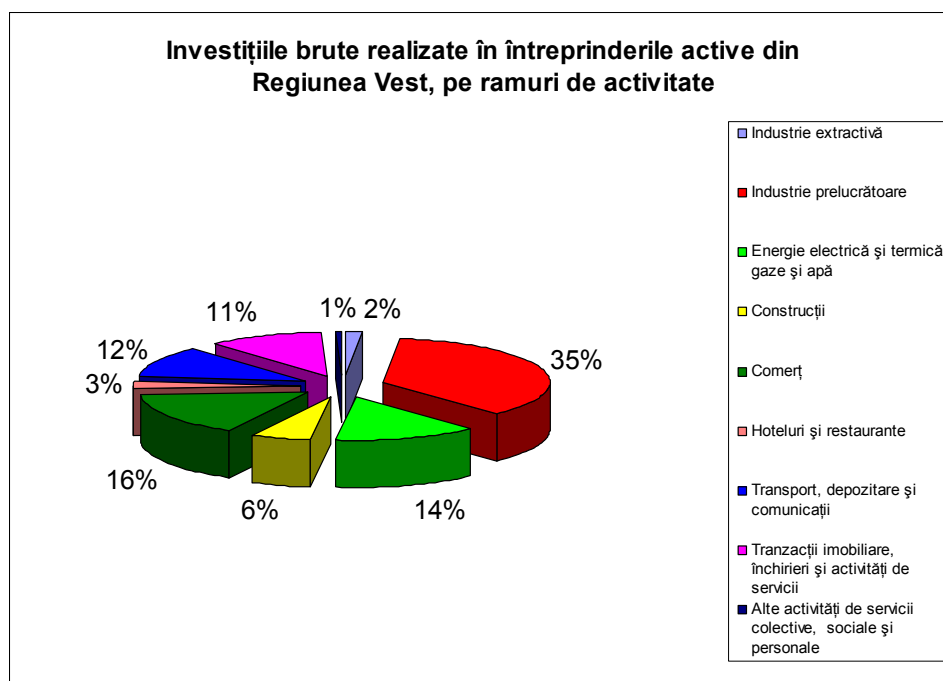


Figura IV.34. Investiții brute realizate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest, pe ramuri de activitate în anul 2005

#### IV.4.6. Situația întreprinderilor în județele Regiunii Vest

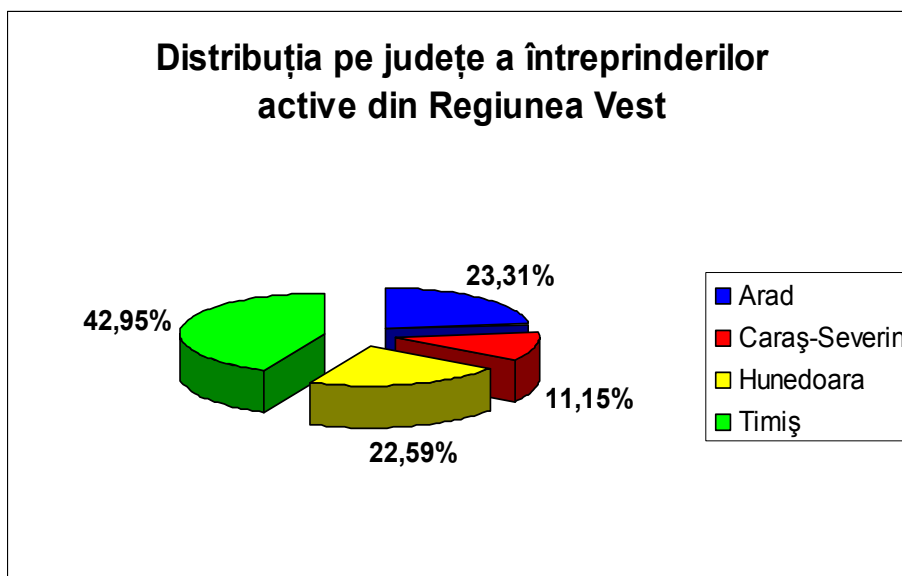
În interiorul Regiunii Vest se înregistrează o puternică diferențiere în ceea ce privește repartizarea întreprinderilor, în sensul polarizării dezvoltării în anumite zone. Din punct de vedere al concentrării întreprinderilor din Regiunea Vest pe județele componente, în anul 2004, în județul Timiș se află 42,95% dintre acestea, în județul Arad 23,31%, în Hunedoara 22,59%, pe ultimul loc aflându-se județul Caraș-Severin cu doar 11,15% din întreprinderile active din regiune, o nouă dovadă a disparităților de dezvoltare existente la nivel intraregional.

Tabel IV.33. Numărul de întreprinderi active din industrie, construcții și servicii pe clase de mărime și pe județe din Regiunea Vest în 2004

Județ	Total	Pondere	Micro	Mici	Mijlocii	Mari
ARAD	8 770	23,31%	7 391	1 071	260	48
CARAȘ-SEVERIN	4 196	11,15%	3 619	433	120	24
HUNEDOARA	8 498	22,59%	7 346	855	227	70
TIMIȘ	16 159	42,95%	14 005	1 642	423	89
<b>Total</b>	<b>37 623</b>	<b>100%</b>	<b>32 361</b>	<b>4 001</b>	<b>1 030</b>	<b>231</b>
<b>Pondere</b>	<b>100,0 %</b>	<b>-</b>	<b>86,01%</b>	<b>10,63%</b>	<b>2,74%</b>	<b>0,61%</b>

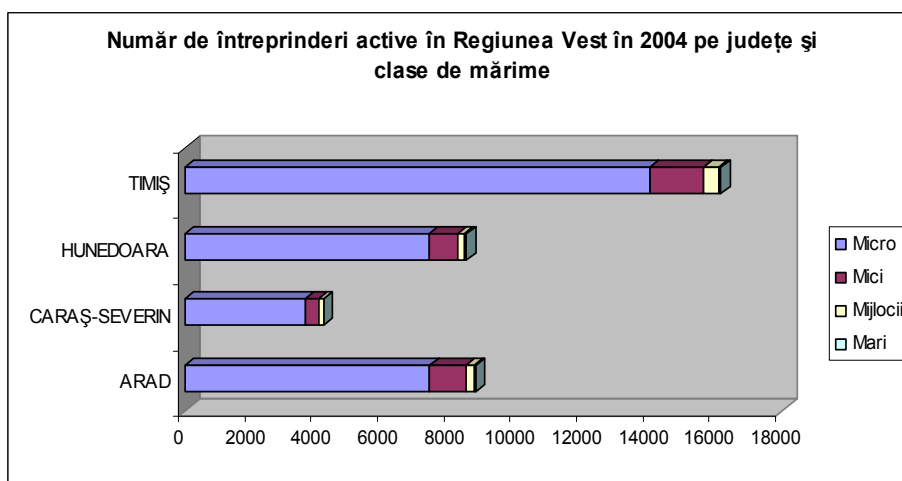
Sursa: INS, Statistică Teritorială 2006

Se remarcă așadar faptul că peste două treimi din întreprinderile din regiune își desfășoară activitatea în județele Timiș și Arad, acestea gavitând în special în jurul polilor de creștere Timișoara și Arad, unde este concentrată cea mai mare parte din activitatea economică din regiune.



*Figura IV.35. Distribuția pe județe a întreprinderilor din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest 2004*

La fel ca și pe ansamblul regiunii, la nivel de județe, microîntreprinderile au ponderea cea mai ridicată din numărul total al întreprinderilor, între 84,27% (județul Arad) și 86,66% (județul Timiș):



*Figura IV.36. Întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest pe județe și clase de mărime în anul 2004*

În județul Hunedoara se regăesc cele mai numeroase întreprinderi din industria extractivă și energetică, în timp ce județul Timiș este lider în privința numărului de întreprinderi din toate celelalte sectoare economice.

*Tabel IV.34. Numărul de întreprinderi active din industrie, construcții și servicii pe activități și județe din Regiunea Vest în 2004*

Nr. Crt.	Activități (secțiuni CAEN)	Regiunea Vest	Arad	Caraș-Severin	Hunedoara	Timiș
1.	Industria extractivă	128	28	26	51	23
2.	Industria prelucrătoare	5 738	1533	752	1 256	2 197

3.	Energie electrică și termică, gaze și apă	67	19	11	23	14
4.	Construcții	2 634	546	283	569	1 236
5.	Comerț cu ridicata, cu amănuntul, reparații și întreținere auto și moto	16 825	3646	1 965	4242	6 972
6.	Hoteluri și restaurante	2 079	487	278	529	785
7.	Transport, depozitare și comunicații	2 386	694	339	553	800
8.	Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii	6 007	1401	330	921	3 355
9.	Alte activități de servicii colective, sociale și personale	910	203	82	206	419
10.	Învățământ	65	16	11	9	29
11.	Sănătate și asistență socială	784	197	119	139	329
	<b>TOTAL</b>	<b>37 623</b>	<b>8770</b>	<b>4 196</b>	<b>8 498</b>	<b>16 159</b>

Sursa: INS, Statistică Teritorială 2006

La nivel de județe, în anul 2004, se constată că întreprinderile din județul Timiș au realizat 44,04% din cifra de afaceri totală din regiune, în timp ce întreprinderile din județul Caraș-Severin au realizat mai puțin de o zecime din aceasta.

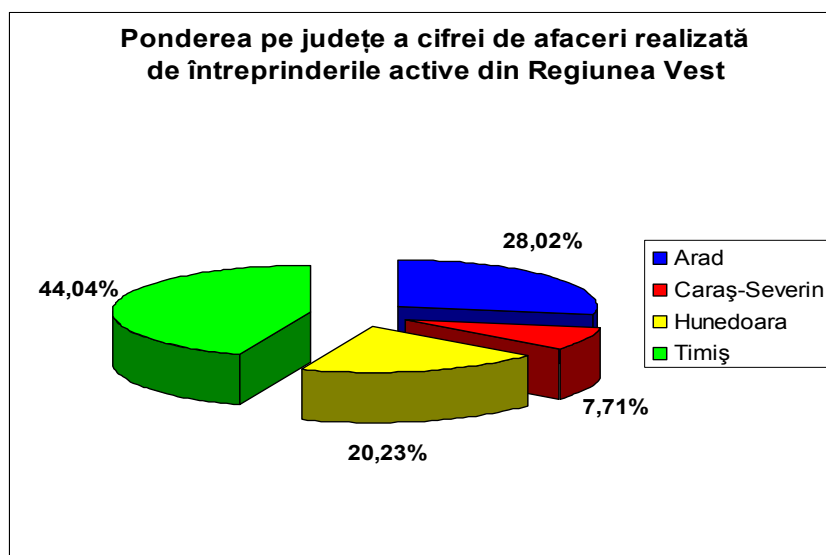


Figura IV.37. Pondere pe județe a cifrei de afaceri a întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii din regiune în anul 2004

Numărul mediu de persoane ocupate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest pe activități și pe județe, este redat în tabelul următor:

Tabel IV.35. Numărul mediu de persoane ocupate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest pe activități și pe județe în anul 2004

Nr. Crt.	Activități (secțiuni CAEN)	Regiunea Vest	Arad	Caraș-Severin	Hunedoara	Timiș
1.	Industrie extractivă	28 634	3 384	2 587	20 866	1 797
2.	Industrie prelucrătoare	19 7121	52 447	22 688	40 355	81 631

3.	Energie electrică și termică	15 609	3 010	2 195	6 088	4 316
4.	Construcții	37 753	6 396	4 220	9 254	17 883
5.	Comerț cu ridicata, cu amănuntul, reparații și întreținere auto și moto	79 767	19 684	8 419	18 577	33 087
6.	Hoteluri și restaurante	11 611	2 717	2 015	2 274	4 605
7.	Transport, depozitare și comunicații	35 311	10 067	4 563	6 310	14 371
8.	Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii	26 884	5 510	1 421	5 564	14 389
9.	Învățământ	272	76	33	27	136
10.	Sănătate și asistență socială	2 484	740	270	407	1 067
11.	Alte activități de servicii colective, sociale și personale	6 699	1 352	508	1 505	3 334
12.	<b>TOTAL</b>	<b>442 145</b>	<b>105 383</b>	<b>48 919</b>	<b>111 227</b>	<b>176 616</b>

Sursa: INS, Statistică Teritorială 2006

Din numărul total de salariați din Regiunea Vest, 39,95% își desfășoară activitatea în județul Timiș, 25,16% în județul Hunedoara, 23,83% în județul Arad și doar 11,06% dintre aceștia lucrează în întreprinderile din județul Caraș-Severin.

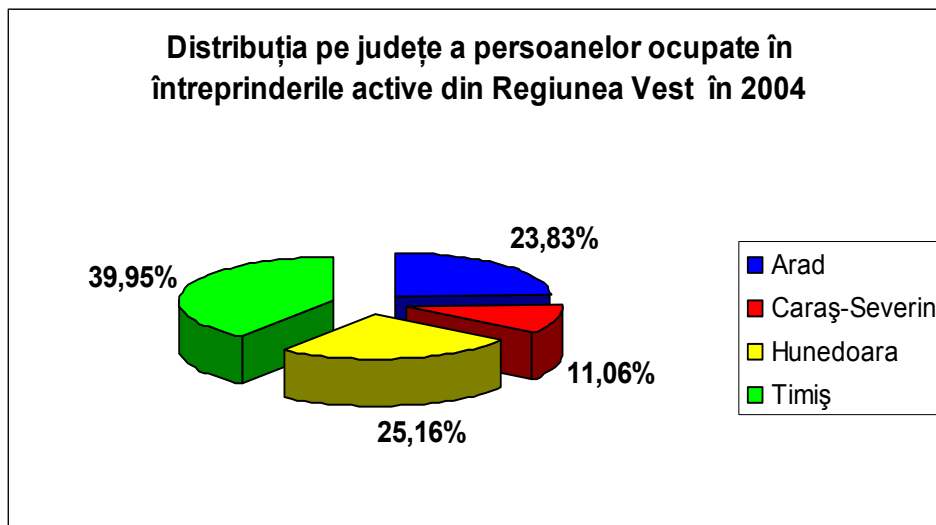


Figura IV.38. Distribuția persoanelor ocupate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest în anul 2004

Cea mai ridicată productivitate medie a muncii, exprimată pe baza cifrei de afaceri realizate în anul 2004 de întreprinderile active din Regiunea Vest, a fost realizată în județul Arad, urmat de județul Timiș. În județele Hunedoara și Caraș-Severin se obține o productivitate a muncii mult mai scăzută.

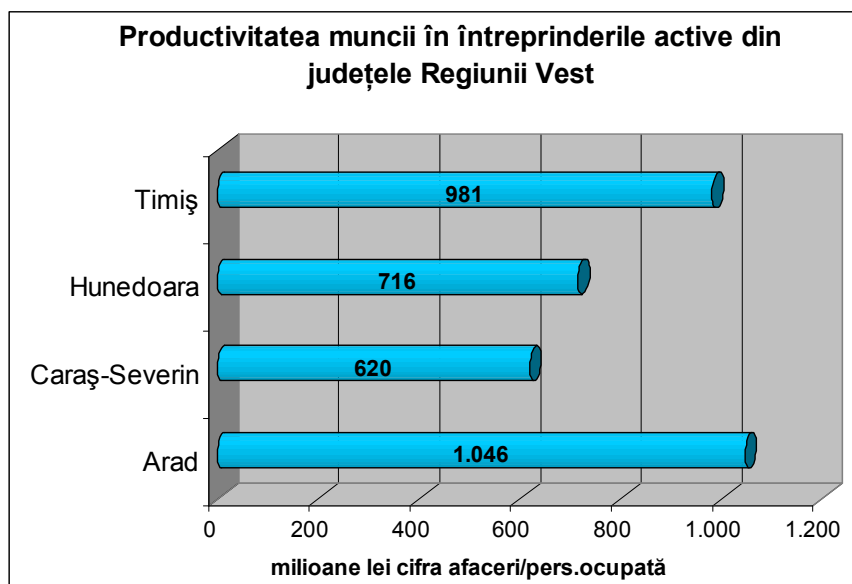


Figura IV.39. Productivitatea muncii în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii în județele din Regiunea Vest în anul 2004

Din totalul investițiilor efectuate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest, mai mult de jumătate au fost realizate în județul Timiș (53%), în timp ce investițiile efectuate în județul Caraș-Severin reprezintă doar 10% din investițiile din regiune.

Tabel IV.36. Investițiile brute ale întreprinderilor active din Regiunea Vest pe județe în 2004

Regiunea / Județul	Investiții brute (mld lei preturi curente)	Investiții brute (%)
Arad	10.958	20%
Caraș-Severin	5.421	10%
Hunedoara	9.546	17%
Timis	29.082	53%
<b>Regiunea Vest</b>	<b>55.007</b>	<b>100%</b>

Sursa: INS, Statistică Teritorială 2006

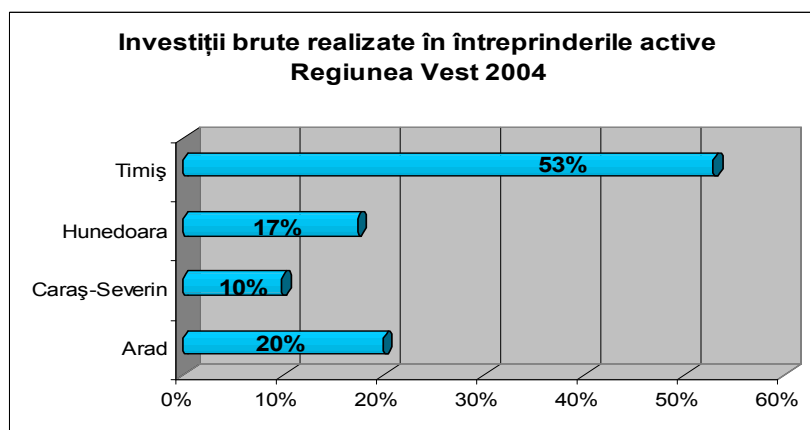


Figura IV.40. Investiții brute în Regiunea Vest în 2004

### **Concluzii:**

- Regiunea Vest ocupă o poziție mediană în cadrul regiunilor țării în ceea ce privește activitatea întreprinderilor active în industrie, construcții și servicii, cu 9% din numărul acestora, 8% din volumul cifrei de afaceri, 11% din numărul persoanelor ocupate și 9% din totalul investițiilor realizate. Astfel, se poate remarca un nivel echilibrat de concordanță între diferiți indicatori economici la nivel regional precum și între aceștia și indicatorii demografici (ponderea populației din Regiunea Vest în populația României fiind de 8,9%)
- Microîntreprinderile reprezintă 86% din totalul întreprinderilor active în industrie, construcții și servicii în Regiunea Vest, întreprinderile mici 10%, întreprinderile mijlocii 3%, iar cele mari 1%;
- În Regiunea Vest, cele mai numeroase întreprinderi activează în comerț, tranzacții imobiliare – închirieri - servicii și industria prelucrătoare;
- Cifra de afaceri totală în Regiunea Vest este realizată preponderent de întreprinderile mari (34%);
- Cea mai mare cifră de afaceri este obținută în comerț și industria prelucrătoare;
- Industria prelucrătoare, comerțul, transportul - depozitarea și comunicațiile concentrează cea mai mare parte din forța de muncă ocupată în Regiunea Vest;
- Cei mai importanți angajatori sunt întreprinderile mari, în cadrul acestora desfășurându-și activitatea 38% din numărul persoanelor ocupate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din regiune;
- Productivitatea muncii salariaților din Regiunea Vest este sub media națională, fiind necesare măsuri de sporire a randamentului forței de muncă din regiune.
- Cea mai ridicată productivitate a muncii se obține în sectorul IMM, în timp ce în întreprinderile mari se obține cea mai scăzută productivitate a muncii;
- Investițiile brute au fost efectuate cu prioritate în industria prelucrătoare, comerț și energie electrică, termică, apă, sectoarele sus-menționate creându-și premisele cele mai favorabile pentru dezvoltarea activității viitoare în condiții de eficiență;
- Cele mai mari investiții au fost făcute în cadrul marilor întreprinderi;
- Între județele regiunii există mari diferențe de performanță. Județul Timiș se distanțează concentrând 43% din întreprinderile din regiune, 40% din numărul de persoane ocupate în întreprinderi, realizând 44% din cifra de afaceri regională și atrăgând 53% din investițiile brute din regiune. În contrast, în județul Caraș-Severin se regăsesc doar 11% din întreprinderile din regiune, 11% din numărul de salariați, obținând 7,71% din cifra de afaceri realizată de întreprinderile din regiune și atrăgând doar 10% din investițiile brute din regiune. Județele Arad și Hunedoara dețin poziții medii în cadrul regiunii.

## **IV.5. Investițiile directe din Regiunea Vest**

### **IV.5.1 Investițiile străine în Regiunea Vest**

Regiunea Vest beneficiază de o pondere relativ ridicată a participării străine la capital, pe fondul continuării schimburilor tradiționale și al unui comportament regional în continuă adaptare la mediul de afaceri internațional.

Investițiile străine directe (ISD) în Regiunea Vest au fost orientate în funcție de accesibilitatea și potențialul zonelor, precum și de mentalitatea oamenilor de afaceri și de tradiția în domeniul respectiv, majoritatea fiind concentrate în județele Timiș și Arad.

În prezent se încearcă orientarea investitorilor străini și spre celelalte două județe din regiune (județele Caraș-Severin și Hunedoara).

Conform metodologiei utilizată de Oficiul Național al Registrului Comerțului (ONRC) prin societate comercială cu participare străină la capitalul social se înțelege societatea comercială constituită, parțial sau integral, prin participarea unor persoane fizice sau juridice cu domiciliul stabil sau cu sediul social în afara României.

Investitor străin reprezintă persoana fizică sau juridică cu domiciliul stabil sau sediul social în afara României, care are calitatea de asociat / acționar într-o societate comercială cu sediul în România. (Conform ONRC)

Capitalul social exprimă valoarea totală a aporturilor, în numerar și în natură, subscrise de asociați la constituirea societății, precum și la majorarea capitalului social în cursul existenței societății comerciale. (Conform ONRC)

Conform definițiilor date de Banca Națională a României și Institutul Național de Statistică investiția străină directă reprezintă o relație investițională de durată, între o entitate rezidentă și o entitate nerezidentă; de regulă, implică exercitarea de către investitor a unei influențe manageriale semnificative în întreprinderea în care a investit.

Sunt considerate investiții directe: capitalul social vărsat și rezervele ce revin unui investitor care deține cel puțin 10% din capitalul social subscris al unei întreprinderi, creditele dintre acest investitor și întreprinderea în care a investit, precum și profitul reinvestit de către acesta.

Întreprinderea cu investiție directă este o întreprindere cu sau fără personalitate juridică, în care un investitor străin deține cel puțin 10% din capitalul social subscris sau din voturi, respectiv din capitalul de dotare în cazul întreprinderilor fără personalitate juridică (sucursale). Deținerea a cel puțin 10% din capitalul social subscris sau din voturi, respectiv din capitalul de dotare, este primordială în stabilirea relației de investiție directă.

Componentele investițiilor străine directe sunt:

- Capitalurile proprii, care cuprind capitalul social subscris și vărsat, atât în numerar, cât și prin contribuții în natură, deținut de nerezidenți în companii rezidente, precum și cota aferentă din rezerve; în mod corespunzător, în cazul sucursalelor, se ia în considerare capitalul de dotare aflat la dispoziția acestora.
- Creditul net, respectiv creditele primite de către întreprinderea investiție directă de la investitorul străin direct sau din cadrul grupului de firme nerezidente din care face parte acesta, mai puțin creditele acordate de către întreprinderea investiție directă investitorului străin direct sau unei alte firme din cadrul grupului de firme.

Tipurile investițiilor străine directe (diferențiate după contribuția la dezvoltarea și înnoirea activelor economice în țara primitoare de ISD):

- Greenfield: investiții în întreprinderi înființate și dezvoltate de către sau împreună cu investitori străini, sub forma unor investiții pornite de la zero;

- Brownfield: investiții în întreprinderi preluate integral sau parțial de către investitori străini de la rezidenți, mai mult de 50% din imobilizările corporale și necorporale fiind realizate după preluare;

- Preluări integrale sau parțiale de întreprinderi: investiții în întreprinderi preluate integral sau parțial de către investitori străini de la rezidenți, mai mult de 50% din imobilizările corporale și necorporale fiind realizate înainte de preluare.

Investițiile străine au fost atrase în Regiunea Vest datorită accesibilității piețelor vestice (inclusiv existența a două aeroporturi internaționale) și a nivelului ridicat de urbanizare, inclusiv existența unui nivel adecvat al facilităților și serviciilor pentru expatriați.

Conform unui studiu efectuat de Banca Națională a României și Institutul Național de Statistică la sfârșitul anului 2005, în Regiunea Vest, valoarea investițiilor străine directe era de 1.491,00 mil Euro. Față de anul 2004, investițiile străine din Regiunea Vest au crescut cu 36,41%, remarcându-se o dinamică situată sub rata națională de creștere, care a fost de 45,5%. Ca și pondere în totalul ISD din țară, poziția deținută de Regiunea Vest este constantă, aceasta

atrăgând 6,81% (1 491 mil Euro) din valoarea totală a investițiilor străine directe din România până în anul 2005, clasându-se pe locul patru între regiunile de dezvoltare din România (după București-Ilfov, Sud-Est și Centru).

Tabel. IV.37. Investițiile străine directe realizate până în anul 2005 pe regiuni de dezvoltare

Regiunea	Total		Din care greenfield	
	Valoare 2005 (mil EURO)	% din total	Valoare 2005 (mil EURO)	% din total ISD
Nord-Est	292,00	1,33%	-145	-0,66%
Sud-Est	1.838,00	8,40%	212	0,97%
Sud-Muntenia	1.388,00	6,34%	367	1,68%
Sud-Vest Oltenia	745,00	3,40%	129	0,59%
<b>Vest</b>	<b>1.491,00</b>	<b>6,81%</b>	<b>792</b>	<b>3,62%</b>
Nord-Vest	1.257,00	5,74%	541	2,47%
Centru	1.610,00	7,36%	885	4,04%
București	13.264,00	60,61%	6456	29,50%
România	21.885,00	100,00%	9237	42,21%

Sursa: BNR și INS – Cercetare statistică asupra Investițiilor Străine Directe în România în 2005

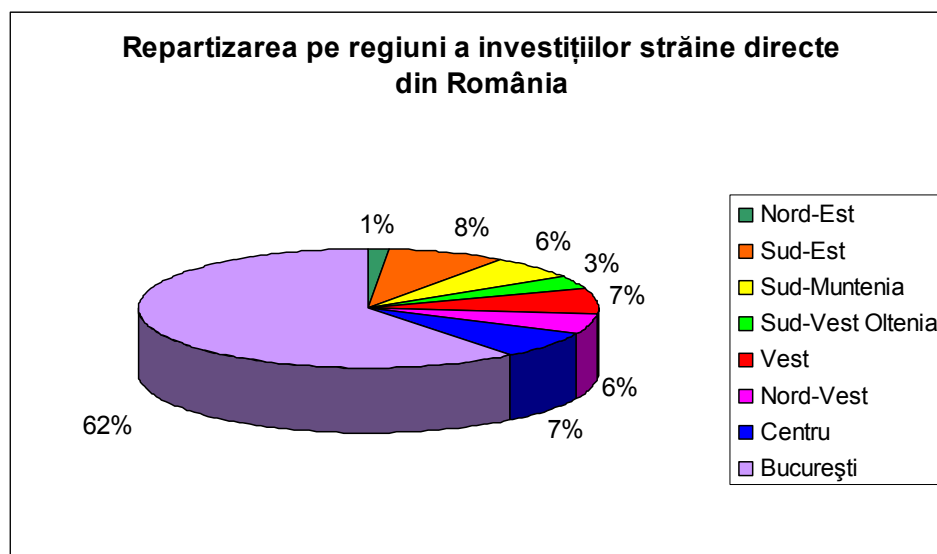


Figura IV.41. Repartiția investițiilor străine directe din România

Din cele 1.491 mil Euro investiții străine directe efectuate în Regiunea Vest, 53% au fost investiții de tip greenfield, (investiții pornite de la zero de către investitorii străini). Astfel, din punctul de vedere al investițiilor greenfield, Regiunea Vest se situează pe locul trei pe țară, după Regiunile București-Ilfov și Centru.

Așa cum se constată în tabelul următor, în Regiunea Vest își desfășoară activitatea 10,79% din numărul societăților comerciale cu capital străin din România, situându-se din acest punct de vedere pe locul doi pe țară, după Regiunea București-Ilfov, care concentrează mai mult de jumătate din numărul acestora.

Tabel IV.38. Numărul societăților comerciale cu participare străină la capital în perioada 1991-2005

Regiunea de dezvoltare	Număr societăți comerciale cu participare străină la capital	
	Număr	%
<b>Total România</b>	<b>119120</b>	<b>100,00%</b>
Nord-Est	4749	3,99%
Sud-Est	6496	5,45%
Sud-Muntenia	4781	4,01%
Sud-Vest Oltenia	2975	2,50%
<b>Vest</b>	<b>12858</b>	<b>10,79%</b>
Nord-Vest	11622	9,76%
Centru	11132	9,35%
București-Ilfov	64507	54,15%

Sursa: Oficiul Național al Registrului Comerțului

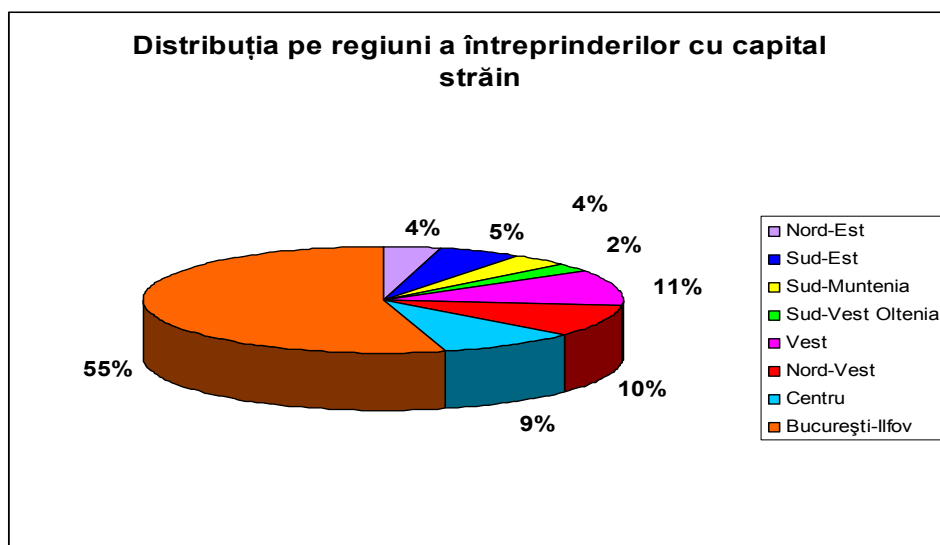


Figura IV.42. Repartiția pe regiuni a întreprinderilor cu capital străin la nivel de regiuni de dezvoltare în anul 2005

În ceea ce privește prezența în județele din regiune a întreprinderilor cu capital străin, marea majoritate dintre acestea sunt concentrate în județele Timiș (59,25%) și Arad (25,44%). Datorită nivelului slab de dezvoltare economică și problemelor sociale existente, în județele Caraș-Severin și Hunedoara prezența investitorilor stăini este foarte slabă, fiind necesare măsuri de atragere a acestora în aceste zone.

Tabel IV.39. Repartiția pe județe a întreprinderilor cu capital social străin

Județul	Număr	Pondere
Arad	3.271	25,44%
Caraș-Severin	854	6,64%
Hunedoara	1.115	8,67%
Timiș	7.618	59,25%
<b>Regiunea Vest</b>	<b>12.858</b>	<b>100%</b>

Sursa: Oficiul Național al Registrului Comerțului



#### IV.5.2. Investițiile directe cu impact semnificativ în economie din Regiunea Vest

Conform Legii 332/2001 privind promovarea investițiilor directe cu impact semnificativ în economie, instituția abilitată să coordoneze aplicarea uniformă a politicii Guvernului la nivel central și local în domeniul stimulării și promovării investițiilor directe a fost Ministerul Integrării Europene, în colaborare cu Departamentul pentru Relația cu Investitorii Străini.

Agencia pentru Dezvoltare Regională Vest, parteneră a Ministerului Integrării Europene, a fost desemnată de către acesta să-l reprezinte și să înregistreze statistic investițiile realizate în Regiunea Vest care depășesc 1 milion de dolari.

În perioada septembrie 2001 – decembrie 2006 au fost înregistrate 42 de proiecte de investiții localizate în Regiunea Vest, în valoare de 256 milioane Euro.

Concluziile care se pot desprinde referitor la aceste investiții sunt:

a) Dinamica înregistrării investițiilor în perioada de înregistrare 2001-2006 a fost relativ constantă în primii ani (2001-2003), având un vârf de înregistrare ca număr de investiții în anul 2005.

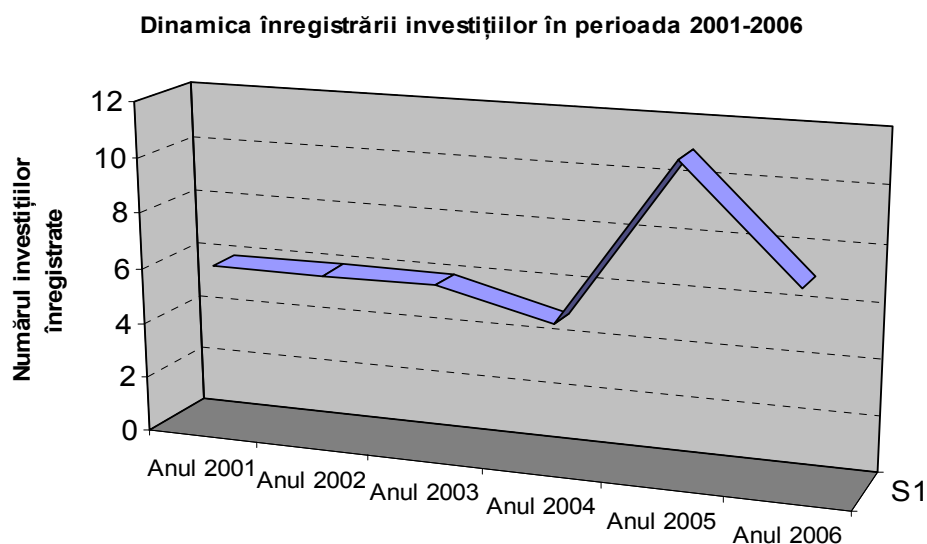
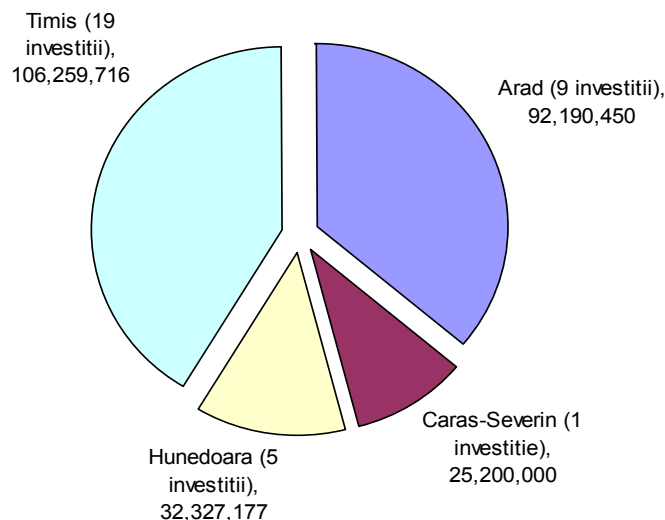


Figura IV.45. Dinamica înregistrării investițiilor în perioada 2001-2006

b) Județele Timiș și Arad au absorbit cifre impresionante de capital, iar cea mai mare parte din investițiile realizate au fost în domeniul Automotive.

**Clasificarea investițiilor înregistrate  
pe județe și milioane EURO (total 42 investiții  
înregistrate în perioada 2001-2006)**



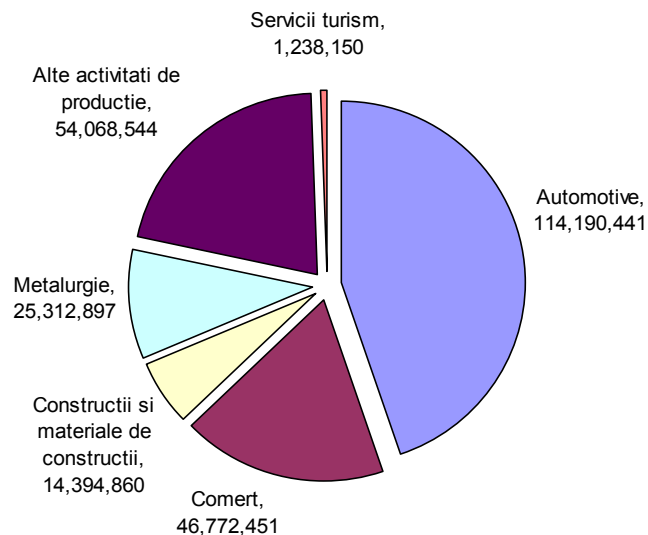
*Figura IV.46. Clasificarea investițiilor înregistrate în județele Regiunii Vest în perioada 2001-2006*

c) Sectorul Automotive are o dezvoltare accelerată, și creează condițiile geografice de realizare a unei structuri de tip „cluster” în județele Timiș și Arad. Astfel, condiția geografică fiind îndeplinită, ADR Vest a realizat o inițiativă de cluster pe care o va coordona și o va gazdui până la lansarea propriu-zisă a unei rețele active.

d) Pe ani înregistrarea proiectelor de investiții se conturează în felul următor:

- ❖ Anul 2001: 6 proiecte de investiții înregistrate.
- ❖ Anul 2002: 6 proiecte de investiții înregistrate.
- ❖ Anul 2003: 6 proiecte de investiții înregistrate.
- ❖ Anul 2004: 5 proiecte de investiții înregistrate.
- ❖ Anul 2005: 12 proiecte de investiții înregistrate.
- ❖ Anul 2006: 7 proiecte de investiții înregistrate

**Clasificarea investițiilor înregistrate  
pe domenii și milioane EURO  
(2001-2006)**

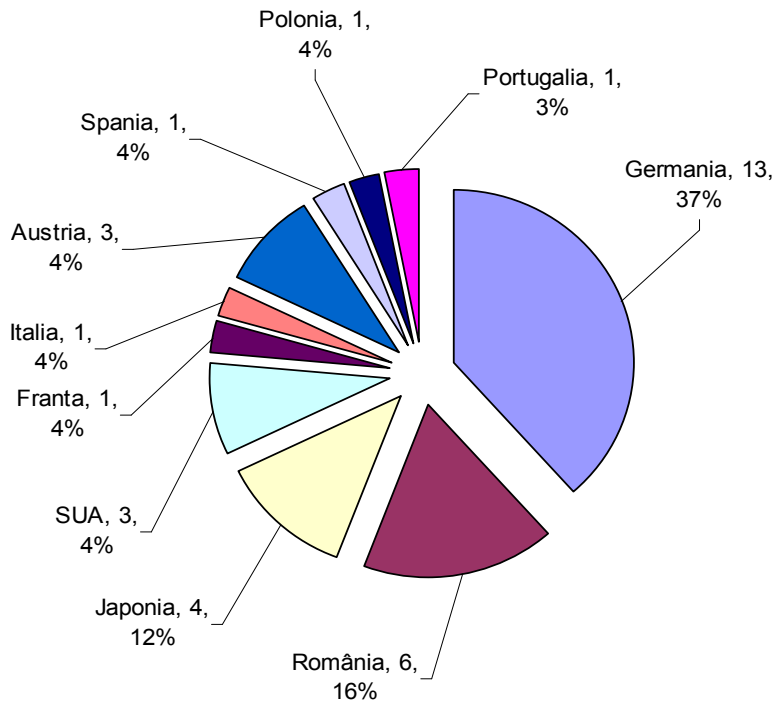


*Figura IV.47. Clasificarea investițiilor efectuate pe domenii de activitate*

e) După acționariatul majoritar al persoanelor juridice în aceste firme, pe țări, ele se clasifică după cum urmează (numărul de firme cuprinde doar firmele cu acționariat majoritar deținut de alte firme):

- ❖ Germania: 13 proiecte de investiții.
- ❖ România: 6 proiecte de investiții.
- ❖ Japonia: 4 proiecte de investiții.
- ❖ S.U.A. : 3 proiect de investiții.
- ❖ Franța: 1 proiect de investiții.
- ❖ Italia: 1 proiect de investiții.
- ❖ Austria : 3 proiect de investiții.
- ❖ Spania: 1 proiect de investiții.
- ❖ Polonia: 1 proiect de investiții.
- ❖ Portugalia: 1 proiect de investiții.

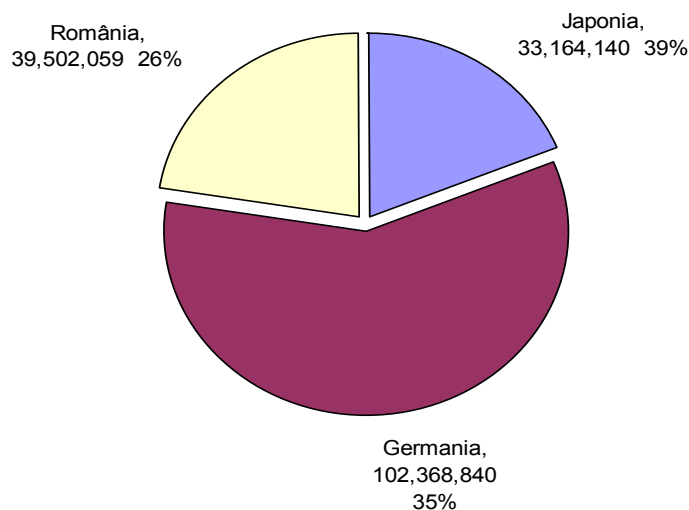
**Clasificarea după acționariat majoritar deținut de  
persoane juridice  
(2001-2006)**



*Figura IV.48. Clasificarea investițiilor efectuate după țara de origine*

- f) După dimensiunea investiției, în funcție de valoarea totală declarată la înscriere, cele mai mari investiții (primele trei) provin din țările:
- a. Japonia: 33,2 milioane Euro.
  - b. Germania: 102,4 milioane Euro.
  - c. Romania: 39,5 milioane Euro.

**Primele trei investiții ca dimensiune pe țări  
și milioane EURO  
(2001-2006)**



*Figura IV.49. Primele trei investiții ca dimensiune efectuate în Regiunea Vest în perioada 2001-2006*

În Regiunea Vest, un număr de 10 investiții au fost declarate de tip „brownfield”, iar de tip „greenfield” au fost realizate 32 de proiecte de investiții.

Un număr de 9 investiții de tip „greenfield” au fost realizate în județul Arad iar în județul Timiș au fost realizate 18 proiecte de investiții. Referitor la investițiile de tip „brownfield”, județul Arad deține 1 investiție iar județul Timiș deține 6 proiecte de investiții.

## IV.6. Comerțul exterior în Regiunea Vest

În perioada 1990-2005 comerțul exterior din Regiunea Vest a crescut, urmând tendința de la nivel național. Această evoluție se datorează demonopolizării activităților de comerț exterior, creșterii competitivității economiei, inclusiv pe calea majorării investițiilor străine și liberalizării tot mai accentuate a comerțului, precum și poziției avantajoase a Regiunii Vest, situată la granița României cu Uniunea Europeană.

În anul 2005 valoarea comerțului exterior (valoarea importurilor + valoarea exporturilor) în Regiunea Vest a fost de 6 908 618 mii Euro, reprezentând 13% din valoarea comerțului exterior al României.

*Tabel IV.40. Activitatea de comerț exterior în Regiunea Vest*

*- mii euro -*

Regiunea / Județul	Exporturi FOB (mii euro)	Importuri CIF (mii euro)	Valoarea Comerțului Exterior	Rata de acoperire a importurilor de exporturi (Exporturi FOB / Importuri CIF)	Sold Exporturi FOB-Importuri CIF)
Arad	1.127.883	1.020.898	2.148.781	110,48%	106.985
Caraș-Severin	90.953	79.366	170.319	114,60%	11.587
Hunedoara	507.084	431.319	938.403	117,57%	75.765
Timiș	1.760.313	1.890.802	3.651.115	93,10%	- 130.489

<b>Regiunea Vest</b>	<b>3.486.233</b>	<b>3.422.385</b>	<b>6.908.618</b>	<b>101,87%</b>	<b>63.848</b>
<b>România</b>	<b>22.255.071</b>	<b>32.568.492</b>	<b>54.823.563</b>	<b>68,33%</b>	<b>-10.313.421</b>

Sursa: INS, Buletinul Statistic lunar al Regiunii Vest, decembrie 2005

Valoarea exporturilor din regiune reprezintă 16% din totalul exporturilor din țară, în timp ce importurile din Regiunea Vest reprezintă 11% din valoarea importurilor din România.

Avantajul Regiunii Vest constă în faptul că rata de acoperire a importurilor prin export (FOB/CIF) este de 101,9%, în timp ce la nivel național aceasta este de doar 68,3%. Acest indicator reprezintă dovada că valoarea exporturilor a depășit în Regiunea Vest valoarea importurilor (cu 63.848 mii Euro), activitatea de comerț exterior din regiune având o contribuție pozitivă la diminuarea deficitului balanței comerciale a României.

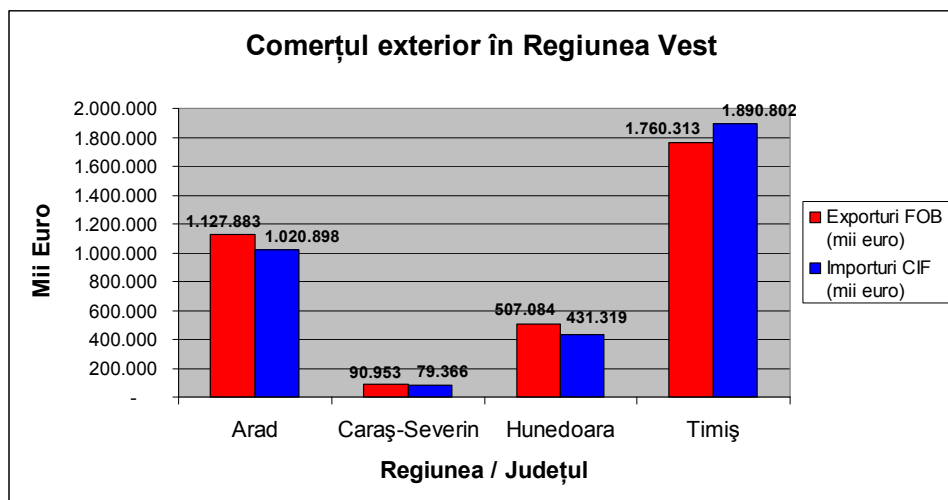
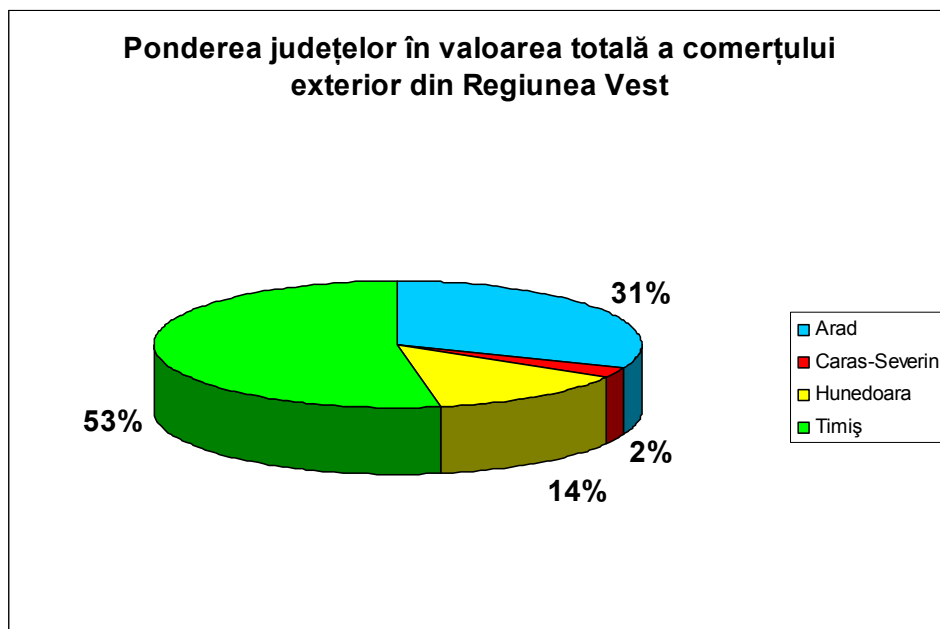


Figura IV.50. Comerțul exterior în Regiunea Vest în anul 2005

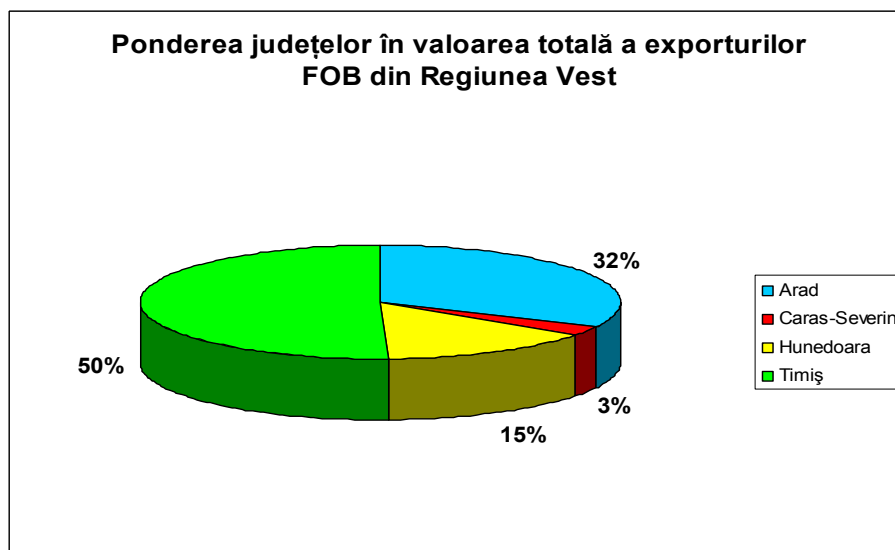
În Regiunea Vest are loc așadar o activitate intensă și dinamică de schimburi comerciale internaționale, existând însă discrepanțe mari între județele regiunii.

Astfel, cea mai intensă activitate se desfășoară în județul Timiș, a cărui pondere în valoarea comerțului exterior din regiune este de 53%. Urmează la distanță mare județul Arad cu 31% din valoarea comerțului exterior al regiunii. Se observă deci că în cele două județe se desfășoară 84% din schimburile comerciale externe ale Regiunii Vest. La polul opus se află județul Hunedoara în care se desfășoară 14% din activitatea de comerț exterior a regiunii și județul Caraș – Severin cu doar 2% din valoarea importurilor și exporturilor.



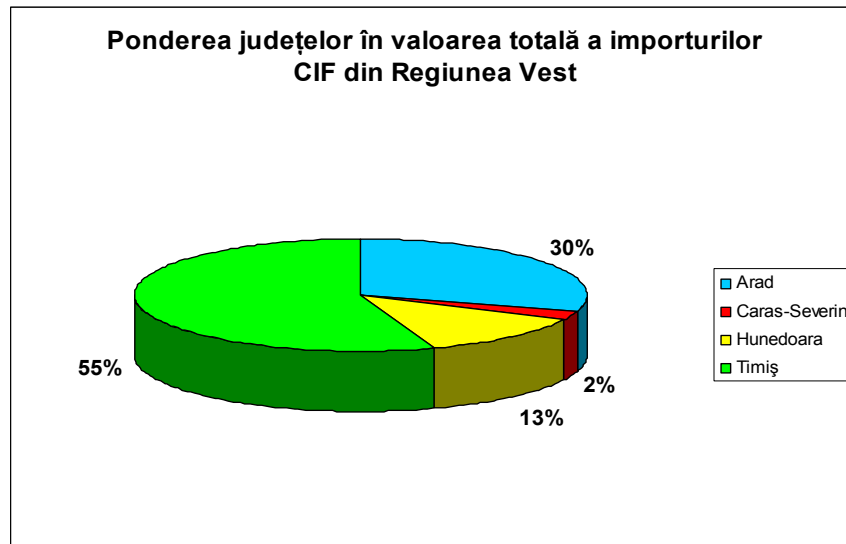
*Figura IV.51. Ponderele județelor în valoarea totală comerțului exterior din Regiunea Vest în anul 2005*

Din totalul exporturilor derulate în Regiunea Vest, în valoare de 3.486.233 Euro, județul Timiș a realizat 50%, județul Arad 32%, județul Hunedoara 15%, iar județul Caraș-Severin doar 2%.



*Figura IV.52. Ponderele județelor în valoarea totală a exporturilor FOB din Regiunea Vest în anul 2005*

În ceea ce privește activitatea de import, în județul Timiș s-au efectuat importuri în valoare de 55% din valoarea totală a importurilor din Regiunea Vest. În județul Arad au avut loc 30% din valoarea importurilor din regiune, în județul Hunedoara 13% și în Caraș-Severin 2%.



*Figura IV.53. Ponderele județelor în valoarea totală importurilor CIF din Regiunea Vest în anul 2005*

Deși în județul Timiș se desfășoară mai mult de jumătate din schimburile Regiunii Vest, soldul export-impurt este negativ, valoarea importurilor depășind valoarea exporturilor. În celelalte trei județe din Regiunea Vest valoarea exporturilor a depășit valoarea importurilor.

## IV.7. Turismul în Regiunea Vest

### IV.7.1. Potențial și resurse turistice

Valorile turistice ale Regiunii Vest sunt date de un cadru natural deosebit de bogat și variat, cu o multitudine de tipuri de relief, de elemente de climă aflate sub influențele oceanice și submeridionale, de o rețea hidrografică reprezentativă și de un bogat și variat fond forestier și cinegetic, toate acestea constituindu-se în destinații turistice cu un mare grad de atractivitate.

#### 1. Resursele turistice naturale ale Regiunii Vest:

- variate forme de **relief carstic** din munții: Codru-Moma, Aninei, Locvei, Cernei, Defileul Dunării, Retezat, Șureanu, Metaliferi, Poiana Ruscă, Parâng, Semenic;
- **peisaje montane** deosebit de atractive, puncte de belvedere: piscurile și vârfurile montane; pasurile și trecătorile, cu valoare peisagistică deosebită;
- **lacuri**: glaciare, carstice, crionivale, naturale de luncă, în special în județele Hunedoara și Caraș-Severin: Bucura, Cinciș, Gura Apei, Zănoaga, Trei Ape, Buhui, Dracului etc;
- **defilee**: Dunării, Mureșului, Jiului, Crișului Alb;
- **izvoare minerale și termice-minerale**: Moneasa, Lipova, Mocrea, Păuliș, Băile Herculane, Geoagiu-Băi, Vața de Jos, Călan, Băcia, Buziaș, Călacea, Ivanda, Sânnicolau Mare, Biled, Teremia;
- **fond forestier**: păduri de foioase, păduri de conifere;
- **fond cinegetic**: specii foarte variate;
- **parcuri naționale**: *Cheile Nerei - Beușnița* (ocupă o suprafață de 36 364,8 ha ce include 6 rezervații declarate și una propusă), *Cheile Carașului-Semenic* (este situat în partea centrală a județului Caraș-Severin, ocupând o suprafață de 36 364,8 ha ce

include 10 rezervații declarate (14 420,8 ha) și 8 rezervații propuse), *Domogled - Valea Cernei* (este al doilea ca mărime din țară și unicul care înglobează un întreg bazin hidrografic și mai multe masive muntoase), *Retezat* (a fost creat în 1935, fiind primul parc național din România și era destinat conservării frumuseților acestor munți și a florei endemice de aici; altitudinile variază între 794 m și 2 509 m - vf. Peleaga), *Defileul Jiului*;

- **parcuri și rezervații naturale:** Parcul Natural Lunca Mureșului, Parcul Natural Porțile de Fier (bilateral cu Serbia, pe ambele maluri ale Defileului Dunării), Parcul Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina în Munții Orăștiei (Cetățile Dacice), Geoparcul Dinozaurilor din țara Hațegului; rezervațiile naturale sunt în cea mai mare parte integrate în perimetrul parcurilor naționale sau naturale;
- **rezervații mixte:** Rezervația mixtă Dealul Mocrea – Ineu, având o suprafață de 107,2 ha (rezervație forestieră și geologică, în administrarea Romsilva SA); Rezervația naturală mixtă Moneasa etc.
- **parcuri dendrologice:** Parcul dendrologic Mocrea - Ineu, din satul Mocrea, având o suprafață de 8 ha (este împrejmuit și formează un complex împreună cu conacul de la Mocrea, actualmente în posesia Direcției Sanitare a județului Arad); Parcul dendrologic al orașului Ineu, cu o suprafață de 12 ha (este împrejmuit, în stare bună, în administrarea primăriei); Arboretul de la Simeria, Gurahonț, Macea, Bazoș, Săvârșin, Mănăștur, Odvoș etc;
- **domenii schiabile:** Semenic, Muntele Mic, Parâng, Vâlcan, Straja, Retezat.
- **monumente ale naturii:** „Copacul purtător de lalele” (Liridendro- num Tulipifera), adus în anul 1880 de la Paris, este situat pe teritoriul orașului Aninoasa, lângă DN 66 A; Gorunul lui Horea de la Țebea etc.
- **rezervații speologice:** Peștera lui Duțu și Peștera Sinesie în județul Arad; Peștera albastră, Peștera de la Românești și Peștera Stânca lui Florian în Timiș; Peșterile Comarnic, Hoților și Liliecilor în județul Caraș-Severin; Peșterile Cioclovina și Șura Mare în județul Hunedoara etc.

## 2. Resurse turistice antropice:

- **Vestigii arheologice:** așezări dacice, castre romane, minele cetăților feudale, castele medievale: Pecica, Șoimoș, Șiria, Dezna, Macea, Săvârșin, Pâncota; cetăți: Aradului, Devei, Timișoarei, Colți, Tibiscus (Jupa), Bocșa, Carașova, Mehadia, Micia, Turnu Ruieni, Grădiștea Muncelului (Sarmizegetusa Regia), Costești, Blidaru, Piatra Roșie, Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa, Ciacova, etc.
- **Monumente istorice și de artă de factură religioasă:** mănăstiri, biserici de zid, biserici de lemn, catedrale: Timișoara, Arad, Caransebeș, Deva, Hunedoara, Lugoj, Radna, Hodoș-Bodrag, Hălmagiu, Călugăra, Prislop, Densus, Crișcior, Sântămăria Orlea, Strei, Sângeorgiu etc.
- **Monumente istorice și de artă, ansambluri arhitecturale:** Arad, Caransebeș, Reșița, Oravița, Băile Herculane, Bocșa, Anina, Deva, Hunedoara, Hațeg, Timișoara, Lugoj, Sânnicolau Mare, Banloc, Lovrin, Remetea Mare;
- **Monumente de artă plastică și comemorative:** busturi, statui, monumente comemorative etc., care au o arie foarte mare de răspândire atât în așezările urbane, cât și în cele rurale, din toate cele patru județe;
- **Muzee și colecții, galerii de artă:** în municipii reședință de județ, în municipii, orașe și în unele sate;
- **Etnografie și folclor:** arhitectura populară țărănească, tehnică și instalații populare; costume populare; ceramică populară; muzee etnografice sătești; manifestări populare tradiționale; festivaluri; manifestări artistice etc.

- **Monumente istorice de for public în Arad:** Monument de for public Aradul-Nou, Monumentul Sf. Ioan de Nepomuk, realizat în sec. XVIII, Statuia Sf. Florian - patronul pompierilor - realizată în sec. XIX;
- **Patrimoniul industrial tehnic:** baraje, lacuri de acumulare, centrale hidroelectrice: Tăuș, Văliug, Trei Ape, Breazova, Secu, Poiana Mărului, Porțile de Fier I, Dognecea, Gura Apei, Râul de Mori și salba lacurilor de pe Strei, Cinciș, Surduc, Valea de Pești, Timișoara, Bocșa, Caransebeș, Grebla: Complexul hidrotehnic de pe Bârzava Superioară; Muzeul locomotivelor cu aburi, clădiri, hale și furnalele de la Reșița; centre ale mineritului carbonifer: Secu, Doman, Anina, Brad, Depresiunea Petroșani; centre de extracție a minereurilor feroase și neferoase: Ocna de Fier, Dognecea, Sasca Montană, Moldova Nouă, Rusca Montană, Oravița, Ruschița (unde predomină arhitectura montanică), Ghelari, Teliucul Inferior, Brad; căi ferate vechi: Anina - Oravița - Iam, Băuțar - Subcetate; canale: Bega, Aranca, nodul hidrotehnic Coștei, furnalul de la Govâjdia; abatorul, turnurile de apă, podurile și fabrica de bere din Timișoara, fabrica de sticlă de la Tomești; centre industriale: Reșița, Hunedoara, Caransebeș, Călan, Arad, Timișoara, Lugoj, Bocșa, Anina, Oravița, Brad, Orăștie, Deva, Simeria, Petroșani, Jimbolia, Margina.

#### CADRUL NATURAL ȘI POTENȚIALUL TURISTIC / TOURISM - DEVELOPMENT POTENTIAL



Figura IV.54. Cadrul natural și potențialul turistic

#### IV.7.2. Tipurile și formele de turism

Întreaga gamă de resurse turistice prezentate poate genera o multitudine de forme de turism care se pot practica în Regiunea Vest:

**Turismul de circulație și tranzit** se poate realiza pe principalele artere de circulație: Culoarul Mureșului, Culoarul Timiș - Cerna, Defileul Dunării sau Defileul Jiului, prin Poarta de Fier a Transilvaniei, pe Valea Crișului Alb, prin Munții Banatului, sau printr-un turism itinerant pentru vizitarea obiectivelor turistice. În cadrul Munților Banatului, a Munților Poiana Ruscăi, a

Munților Zarandului sau a Munților Metaliferi s-au conturat inele de circulație turistică cu tematică, în funcție de categoriile de resurse turistice atractive.

**Turismul termal și balnear** este un punct de interes turistic prin izvoarele de ape minerale și termale, ale căror calități curative sunt valorificate printr-o rețea satisfăcătoare de stațiuni balneare. Între ele, pe primul loc se situează Băile Herculane, ca stațiune cu recunoaștere internațională, urmând stațiunile de interes regional - național Geoagiu-Băi, Moneasa, Lipova, Buziaș și stațiuni de interes zonal - local, precum Calacea, Bogda, Călan-Băi, Vața-Băi. La Arad de regăsesc izvoare de apă geo-termală, exploatate în ștrandul termal.

**Turismul de odihnă și recreere.** Se practică în toate stațiunile turistice, în localități cu baze de agrement, pe malurile apelor, la marginea sau în poienile pădurilor, la sfârșit de săptămână sau în vacanțe, concedii.

**Turismul de afaceri.** Cele patru județe din regiune constituie un teren propice pentru oamenii de afaceri români și străini, atât prin tradițiile economice existente, cât și prin posibilitățile de exploatare a potențialului turistic din mediul urban.

**Turismul cultural – istoric** este dezvoltat datorită unei rețele bogate de situri istorice și arheologice, monumente istorice și de arhitectură și muzee. Obiectivele turistice de importanță istorică cuprind: Complexul dacic din Munții Orăștiei și colonia Ulpia Traiana Sarmizegetusa; cetățile medievale ale Aradului, Timișoarei, Devei, Șoimos, Șiria, Dezna, Cetatea de Colț, Cetatea Jdioara; numeroasele castele medievale, dintre care se detașează Castelul Corvineștilor - Hunedoara, Castelul Huniazilor - Timișoara, castelele de la Macea, Curtici, Sofronea, Mănăștur, Șiria, Pâncota, Conop, Săvârșin, Birchiș, Mintia, Sântămăria Orlea, Banloc, Ciacova; mănăstirile și bisericile din piatră și/sau lemn cu o vechime impresionantă, atestând chiar începuturile creștinismului în România.

**Turismul montan** se practică prin drumetețiile montane, favorizate de existența munților: Zărand, Codru Moma, Banatului, Poiana Ruscăi, Țarcu, Godeanu-Cernei, Mehedinți, Retezat, Șureanu, Parâng, Metaliferi, Vâlcan, Masivul Găina, Bihor sau a Depresiunilor: Hațeg, Brad, Zarand, Petroșani, Almăjului, Brebu Nou - Gârâna.

**Speoturismul.** Existența multor peșteri în zonă, cu formațiuni dintre cele mai deosebite sau unele străbătute de cursuri subterane de apă atrage un însemnat număr de turiști.

**Turismul sportiv.** Cadrul montan este deosebit de favorabil pentru practicarea sporturilor de iarnă. Stațiunile montane Semenic, Straja și Muntele Mic se remarcă printr-o bază relativ dezvoltată de cazare (mai mult cantitativ decât calitativ). Puncte importante de atracție reprezintă zonele amenajate pentru sporturi de iarnă din Munții Parâng, Vâlcan și Retezat.

**Turismul de vânătoare și pescuit sportiv.** Regiunea este cunoscută pentru excelențele posibilități de vânătoare. Cu toate că este notorie bogăția de pește de calitate în Dunăre, oferta comercială de preparate pe bază de pește este aproape inexistentă sau nu corespunde cererilor de calitate. Trebuie totuși menționate ofertele de păstrăv de la puținele păstrăvării din regiune, care de multe ori achiziționează materia primă din alte locuri, dat fiind că producția proprie este deficitară.

Alte tipuri de turism, tot atât de importante, ce se pot practica în această zonă, dar care au fost insuficient valorificate până acum și care ar putea constitui alternative pentru relansarea și dezvoltarea zonelor defavorizate sunt:

**Turismul religios,** care are un real potențial de dezvoltare în viitor datorită numeroaselor biserici, catedrale și mănăstiri din regiune.

**Turismul de croazieră** se poate practica în Defileul Dunării și în tot bazinul hidrografic mijlociu al Dunării, precum și pe Canalul Bega.

**Ecoturismul** poate fi practicat în parcurile naționale și rezervațiile naturale: Parcul Natural Lunca Mureșului, Parcul Național Retezat, Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița, Parcul Național Cheile Carașului-Semenic, Parcul Național Domogled - Valea Cernei, Rezervația de la Satchinez etc.

**Turismul urban** se practică în cele 42 de orașe ale regiunii, din care 12 au statut de municipii, ce conservă un valoros patrimoniu arhitectural, monumente și muzee în diverse domenii: istorie, arheologie, artă, științele naturii, mineralogie, etnografie, tehnice, unele și în aer

liber.

**Turism intercultural** poate fi dezvoltat în Euroregiunea D.C.M.T. (Dunăre – Criș – Mureș – Tisa).

**Turism gastronomic** cu specific local: Festivalul Cârnaților, Festivalul Berii, Festivalul Vinului în Timișoara; Festivalul de Arte Culinare de la Nădlac etc.

**Turismul rural și agroturismul:** potențialul este reprezentat de gospodăriile tradiționale din mediul rural, dar și de spațiile monahale și cabanele de vânătoare.

**„Turismul etniilor“.** În județul Caraș-Severin coexistă un număr impresionant de etnii (30), existând localități unde populația majoritară aparține altor naționalități decât cea română. Aceste comunități au propriile tradiții, obiceiuri și manifestări spirituale. O oportunitate deosebită ar putea fi atragerea foștilor membri ai comunităților respective, dar nu numai, pentru a-i câștiga ca și clientelă turistică. Un exemplu sunt comunitățile cehești, așa numiții „pemi“ din Clisura Dunării, populație care își păstrează cu rigurozitate tradițiile și ale căror localități beneficiază de o așezare geografică și de un cadru natural cu potențial turistic, ideal pentru practicarea îndeosebi a agroturismului sau a turismului rural.

**Turismul industrial** poate fi dezvoltat datorită numeroaselor foste locații industriale din regiune, unde nu se mai desfășoară nici o activitate de producție în prezent. Acestea pot fi transformate, cu investițiile de rigoare, în reperi turistice de interes pe harta regiunii și în mod deosebit a județelor Hunedoara și Caraș-Severin. Astfel de potențiale obiective turistice se găsesc în multe localități din cele două județe cu un trecut preponderent industrial: orașele din Valea Jiului, Hunedoara, Reșița, Anina etc.

**Turismul de aventură** poate fi practicat în mod deosebit în județele Hunedoara și Caraș-Severin. Acestea dispun de un relief variat, care permite practicarea unei palete largi de sporturi extreme: parapanta, deltaplanul, alpinismul, toate acestea fiind practicabile în zona Băilor Herculane, Cheile Nerei sau Cheile Carașului, precum și în munții Parâng și Retezat; raftingul - atunci când debitul apelor o permite; schi extrem - Muntele Țarcu oferă posibilitatea schiorilor să coboare pante abrupte la diferențe de nivel de aproximativ 1000 de metri etc.

Turismul în Regiunea Vest este mult mai puțin dezvoltat decât în alte părți ale țării, ca de exemplu Valea Prahovei, Transilvania de sud cu cei doi poli, Sibiu și Brașov, Litoralul Mării Negre sau Bucovina. Această subdezvoltare nu este întâmpătoare. Principalele motive sunt: **densitatea relativ redusă a populației din regiune, infrastructura de acces necorespunzătoare și insuficient dezvoltată către obiectivele și locațiile turistice, emigrarea masivă a populației tradiționale amatoare de turism (naționalitățile conlocuitoare și intelectualii), și ignorarea necesităților de dezvoltare turistică de către regimul comunist centralist.**



Figura IV.55. Repartiția principalelor tipuri de turism practicate în Regiunea Vest

### IV.7.3. Principalele structuri de primire turistică din Regiunea Vest și fluxul turistic

În Regiunea Vest, ca de altfel în întreaga Românie, turismul a scăzut dramatic după decembrie 1989. Datele statistice din ultimii ani nu fac altceva decât să confirme această situație evidentă și vizibilă “cu ochiul liber”.

În ceea ce privește capacitatea de cazare existentă în 2005, Regiunea Vest asigura doar 7,5% din capacitatea de cazare a României. Regiunea Vest se află pe penultimul loc între regiunile din țară în ceea ce privește numărul de turiști sosiți în regiune (9,2% din turiștii care au vizitat România în 2005), precum și pe locul patru în ceea ce privește numărul de înnoptări (1.836 mii), deși dispune de un excelent potențial turistic.

Într-un clasament al regiunilor privind indicii de utilizare netă a capacității în funcțiune, Regiunea Vest se află pe locul al patrulea pe țară, după regiunile Sud-Vest, București-Ilfov și Sud-Est. Totuși, valoarea indicelui în regiune este superioară celei pe țară.

Tabel IV.41. Capacitatea și activitatea de cazare turistică în cele opt regiuni de dezvoltare, în 2005

Regiunea de dezvoltare Județul	Capacitatea de cazare		Sosiri (mii)	Înnoptări (mii)	Indicii de utilizare netă a capacității în funcțiune (%)
	Existentă (locuri)	În funcțiune (mii locuri-zile)			
<b>Total România</b>	<b>282661</b>	<b>54979</b>	<b>5805</b>	<b>18373</b>	<b>33,4</b>
Nord - Est	18718	5285	622	1436	27,2
Sud - Est	132965	13608	1108	5139	37,8
Sud - Muntenia	22292	6439	574	1807	28,1
Sud - Vest Oltenia	14672	3950	334	1602	40,6
<b>Vest</b>	<b>21291</b>	<b>5286</b>	<b>535</b>	<b>1836</b>	<b>34,7</b>

<i>Arad</i>	4850	952	149	312	32,8
<i>Caraș-Severin</i>	7113	1674	96	745	44,5
<i>Hunedoara</i>	3918	904	90	261	28,8
<i>Timiș</i>	5410	1756	200	518	29,5
Nord - Vest	26019	7104	733	2290	32,2
Centru	35479	9422	1068	2782	29,5
București - Ilfov	11225	3885	831	1481	38,1

Sursa: Anuarul statistic al României 2006, INS, 2006

Slaba dezvoltare a turismului din Regiunea Vest se datorează produselor turistice necompetitive, sub-calificării personalului din domeniul turistic și lipsei unor rețele între firmele care activează în sectorul turistic, în vederea dezvoltării unor produse turistice specifice și promovării activității turistice.

Tabel IV.42. Structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, existente la 31 iulie 2006

Regiune / Județ	Hoteluri	Hoteluri pentru tineret	Hosteluri	Moteluri	Hanuri	Vile turistice	Cabane turistice	Cabane vânătoare / pescuit
<b>România</b>	<b>1067</b>	<b>34</b>	<b>41</b>	<b>154</b>	<b>9</b>	<b>758</b>	<b>111</b>	<b>6</b>
<b>Regiunea Vest</b>	<b>97</b>	<b>5</b>	<b>2</b>	<b>22</b>	<b>4</b>	<b>58</b>	<b>16</b>	<b>-</b>
Arad	19	-	-	5	-	9	1	-
Caraș-Severin	18	2	2	6	1	15	8	-
Hunedoara	14	-	-	8	2	23	6	-
Timiș	46	3	-	3	1	11	1	-
Regiune / Județ	Pensiuni urbane	Pensiuni rurale	Campin-guri	Popasuri	Bungalo-uri	Tabere elevi și preșcolari	Unități de tip casută	Total
<b>România</b>	<b>750</b>	<b>1657</b>	<b>68</b>	<b>31</b>	<b>299</b>	<b>128</b>	<b>54</b>	<b>5176</b>
<b>Regiunea Vest</b>	<b>112</b>	<b>63</b>	<b>3</b>	<b>6</b>	<b>14</b>	<b>19</b>	<b>7</b>	<b>428</b>
Arad	23	9	1	2	11	3	5	88
Caraș-Severin	29	22	1	4	2	7	1	118
Hunedoara	28	28	-	-	1	5	1	116
Timiș	32	4	1	-	-	4	-	106

Sursa: Capacitatea de cazare turistică existentă la 31 iulie 2006, INS, 2006

În 2006, în Regiunea Vest lucra 11,5% din numărul total al personalului ocupat din structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică din țară, majoritatea fiind angajat în județul Timiș.

Tabel IV.43. Numărul personalului ocupat din structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, în trimestrul IV 2006

Regiunea/ Județul	Număr personal ocupat (persoane)
<b>Total România</b>	<b>18647</b>
<b>Regiunea Vest</b>	<b>2139</b>
Arad	396
Caraș-Severin	584
Hunedoara	240
Timiș	919

Sursa: INS, Frecventarea structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare în anul 2006

Turismul balnear are un mare potențial de dezvoltare în Regiunea Vest. La nivelul anului 2006, în Regiunea Vest se găseau 13,3% din numărul total de structuri turistice balneare din țară. Dintre acestea, majoritatea se aflau în județul Caraș-Severin.

Tabel IV.44. Structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică, cu structură de tratament balnear, existente la 31 iulie 2006

Regiunea / Județul	Structuri turistice		
	Hoteluri	Vile turistice	Total
<b>România</b>	<b>85</b>	<b>20</b>	<b>105</b>
<b>Regiunea Vest</b>	<b>13</b>	<b>1</b>	<b>14</b>
Arad	1	-	1
Caraș-Severin	9	1	10
Hunedoara	1	-	1
Timiș	2	-	2

Sursa: Capacitatea de cazare turistică existentă la 31 iulie 2006, INS, 2006

Din numărul total de agenți economici care acționau în sfera turistică în Regiunea Vest, la sfârșitul anului 2006, marea majoritate aveau capital integral privat (86%).

Tabel IV.45. Numărul persoanelor juridice și fizice cu activitate de cazare turistică, pe forme de proprietate, în luna decembrie 2006

Regiunea / Județul	Forma de proprietate								Număr total de agenți economici și sociali
	Integrală de stat	Majoritară de stat	Majoritar privată	Integral privată	Cooperatistă	Obștească	Integral străină	Publică de interes național și local	
<b>România</b>	<b>56</b>	<b>32</b>	<b>20</b>	<b>1815</b>	<b>40</b>	<b>17</b>	<b>12</b>	<b>60</b>	<b>2052</b>
<b>Regiunea Vest</b>	<b>12</b>	<b>6</b>	<b>1</b>	<b>204</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>5</b>	<b>237</b>
Arad	4	-	-	44	2	-	1	1	52
Caraș-Severin	1	2	-	66	-	2	1	2	74
Hunedoara	3	1	1	27	-	-	-	1	33
Timiș	4	3	-	67	2	-	1	1	78

Sursa: INS, Frecventarea structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare în anul 2006

Având în vedere situația actuală a turismului din Regiunea Vest (venituri obținute scăzute, număr redus de turiști) și concurența puternică de pe piața internațională, cererea poate fi crescută doar prin dezvoltarea unor produse turistice de calitate superioară, competitive pe plan internațional.

#### IV.7.4. Principalele locații și atracții turistice din regiune

Datorită poziției geografice strategice, a reliefului variat, resurselor bogate ale subsolului și istoriei bogate, **județul Arad** poate fi considerat o destinație turistică atractivă. Județul are un potențial ridicat de a-și dezvolta în perspectivă turismul de afaceri și de tranzit, datorită apropierii de granița de vest a României și a numeroșilor investitori străini prezenți în județ. Potențialul turismului arădean nu se reduce însă, doar la aceste două forme de turism. Numeroasele obiective turistice naturale, culturale, istorice și etnografice, prezente pe teritoriul județului, oferă posibilitatea practicării și a următoarelor forme de turism: turismul ecologic și de agrement, turismul cultural și istoric și turismul balnear.

### **Mănăstirea Hodoș-Bodrog**

Mănăstirea Hodoș-Bodrog este cea mai veche așezare monastică din România. Situată în satul Bodrogul Vechi, mănăstirea a fost întemeiată în 1177 de familia nobiliară Iacsici, dar vechimea ei este mult mai mare. Cercetările arheologice dovedesc existența unei mănăstiri încă de pe vremea ducelui Ahtum, când aici au locuit călugări de rit răsăritean.

Conform tradiției, mănăstirea ar fi luat ființă în urma descoperirii unei icoane a Maicii Domnului cu Pruncul Iisus, de către un taur (al cărui nume era Hodoș) din turma unui pastor. El a scos cu coarnele dintr-o movilă de pământ icoana ”făcătoare de minuni”.

### **Mănăstirea “Adormirea Maicii Domnului” de la Bezdin**

Mănăstirea “Adormirea Maicii Domnului” este una dintre puținele mănăstiri ortodoxe sârbești din țara noastră, datând din anul 1593. În curtea mănăstirii se află biserica, construită în stil bizantin, în formă de treflă cu trei abside, asemenea edificiilor religioase ridicate în secolul al XVII-lea pe teritoriul austriac. În anul 1960 a fost declarată monument istoric, religios și de arhitectură.

### **Mănăstirea “Sfânta Fecioară Maria” din Radna**

Așezământul religios de la Radna a fost finalizat în anul 1668. Locașul a devenit, începând cu anul 1708, unul dintre cele mai renumite locuri de pelerinaj din zona de vest a țării, datorită icoanei făcătoare de minuni a Fecioarei Maria. Icoana, având dimensiunile de 48x71 cm, nu a fost mistuită de flăcările uriașe ale incendiului provocat de turci în 1695, în vreme ce capela a fost transformată în cenușă. În anul 1992, mănăstirea a fost ridicată de Sfântul Scaun din Cetatea Vaticanului la rangul de Bazilică Minorită și ulterior de Bazilică Papală.

### **Cetatea Aradului**

Cetatea Aradului este unul din cele mai importante monumente istorice existente, în momentul de față, în zona de vest a țării. Ridicată în a doua jumătate a secolului al XVIII -lea, cetatea a fost considerată ca una dintre cele mai impresionante fortificații militare ale timpurilor respective. Edificarea Cetății, operă a arhitectului Harsch, a început în vara anului 1763, după sistemul Vauban și este o construcție în formă de dublă stea cu 6 colțuri, cu ziduri puternice de apărare, cazemate și alte construcții militare. După terminarea lucrărilor, care au durat 20 de ani, în cetate au fost amplasate diferite unități militare, Aradul devenind un centru militaro-politic al dominației austriece în zonă. Istoricul cetății, în mai bine de 200 de ani de existență, este legat de diferite evenimente importante, dar odată cu sfârșitul secolului al XIX-lea, când se schimbă concepția strategică, cetatea își pierde importanța, devenind o simplă cazarmă.

### **Cetatea Ineului**

Cetatea Ineului este menționată ca și fortificație încă din anul 1295. Cetatea Ineului a avut o istorie extrem de zbuciumată, având o poziție strategică pentru apărarea Transilvaniei, alături de Caransebeș, Lugoj, și Oradea, fiind o verigă însemnată în centura vestică de apărare antiotomană a celor trei țări române. Cetatea Ineului a făcut parte din fortificațiile lui Iancu de Hunedoara, a fost ocupată de turci în mai multe rânduri, a fost reședință de sângeac, a intrat în posesia lui Mihai Viteazu, a fost cucerită de habsburgi, a fost centru de regiment grăniceresc, aceste perioade și evenimente punându-și adânc amprenta asupra dezvoltării cetății. Rămășă în ruină, după anul 1870, cetatea este reconstruită în stil neoclasic cu elemente ale renașterii târzii și ale barocului.

### **Castelul de la Săvârșin**

Mărginit de lunca Mureșului și de colinele Munților Zărandului, Castelul de la Săvârșin, transformat în Domeniu Regal pentru Regele Mihai I și Regina Elena, se află într-una din cele mai pitorești zone din România. Clădirea castelului datează din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, fiind construită în stil neoclasic.

Parcul din jurul castelului a fost transformat într-o grădină botanică, cu specii rare de copaci, stejari de 350 ani și nuci de peste 170 de ani. Regina Elena a redecorat castelul, în paralel cu declanșarea unei ample acțiuni de conservare a parcului și contruirea unui lac în mijlocul său. Ea a decorat parcul în stil englezesc, îmbinând sălbăticia cu organizarea. Castelul, naționalizat în perioada comunismului, a fost retrocedat în 2001 familiei regale și deschis turismului.

### **Cetatea Șoimoș**

Cetatea Șoimoș a fost ridicată în secolul al XII-lea pe o veche cetate voievodală românească. Puternicele ziduri au stat pavăză în vremea campaniilor antiotomane ale voievodului Transilvaniei, Iancu de Hunedoara. Primele informații documentare despre cetate, ridicată în centrul unui cnezat românesc, provin din 1278. În jurul anilor 1440-1446, cetatea este refăcută din temelie de Iancu de Hunedoara. Lucrarea este condusă de același iscusit meșter care a realizat și splendida fortăreață de la Hunedoara. Părăsită în 1788, zidurile ei s-au transformat treptat în ruine. În ultimii ani s-au efectuat unele lucrări de consolidare a zidurilor. Din cetate se deschide o priveliște minunată atât către defileul Mureșului cât și spre câmpia Aradului.

### **Castelul Bohuș din Șiria**

Castelul este situat sub dealul cetății Șiria și este construit în stil neoclasic. Acesta a fost construit în prima jumătate a secolului al XIX-lea și reprezintă tipul conacului de câmpie. În această clădire au avut loc tratative între generalul Gorgey, comandantul suprem al armatei revoluționare maghiare din 1848 și generalul Frolov, din partea Imperiului Țarist, în preajma capitulării necondiționate din 13 august 1849.

În prezent, castelul este muzeu memorial închinat scriitorului român Ioan Slavici, născut la Șiria. Tot în castel se găsește expoziția permanentă consacrată compozitorului Emil Montia (1887-1925).

### **Centrul istoric al Aradului**

Municipiul Arad deține un bogat patrimoniu cultural - istoric, oferind vizitatorilor un adevărat muzeu în aer liber al stilurilor arhitectonice specifice secolelor XVIII, XIX și XX, și al clădirilor-monument cu valoare istorică și culturală.

Cele mai semnificative sunt clădirile cu valoare de patrimoniu: Înalta Preparandie – prima școală de învățători în limba română din Transilvania, înființată în anul 1812; Casa cu Lacăt - din anul 1815, care adăpostește într-o nișă "Butucul breslelor", montat în anul 1827; Casa parohiei catolice din Aradul Nou – din 1725, administrată în trecut de călugării franciscani; Casa cu ghiulele - 1800, care are încorporate în perete 17 ghiulele de diferite mărimi trase din turnurile cetății, în timpul luptelor din Arad din anii 1848-1849; Teatrul Vechi - cel mai vechi teatru din România - 1817; Turnul de Apă - 1896, construit după modelul unui donjon medieval; Podul Traian etc.

Clădirile construite în stil baroc, renașcentist, eclectic, clasic, neogotic sau secesion sunt numeroase. Dintre ele se pot aminti: Palatul Administrativ, construit în stil neo-renășcentist, care în prezent este sediul a trei instituții: Primăria, Consiliul Județean și Prefectura; Palatul Cenad, în stil eclectic, neoclasic; Casa Kellemen și Strada Cloșca, ambele în stil secesion; Palatul Finanțelor, cu turn rococo, etc.

### **Parcul Natural Lunca Mureșului**

Zonă cu o bogată diversitate, parcul natural Lunca Mureșului, este constituit în aval de municipiul Arad, până la granița cu Ungaria, de-a lungul Râului Mureș. Lunca Mureșului este un ecosistem tipic de zonă umedă, cu ape curgătoare și stătătoare, cu păduri aluviale, galerii de sălcii și plop, precum și cu zăvoaie și șleauri de câmpie. Plantele și animalele din împrejurimi sunt adaptate la regimul de inundații periodice din zonă. Scopul principal al acestei arii protejate este de a proteja și conserva diversitatea habitatelor și a peisajului ce există în această regiune.

### **Grădina Botanică Macea**

Situată în comuna Macea, Grădina Botanică se întinde pe o suprafață de 21,5 ha. În momentul de față sunt cultivate în grădină peste 2000 de specii de arbori și arbuști și circa 500 de specii ierboase din diferite categorii. Colecția dendrologică este sectorul cel mai reprezentativ și mai valoros din punct de vedere științific. Grădina Botanică are una dintre cele mai bogate colecții de plante lemnoase din România. În perimetrul grădinii, se mai pot vizita Muzeul Botanic și Muzeul Etnografic. În prezent, prin modul de organizare și prin colecțiile vegetale de care dispune, Grădina Botanică din Macea, se constituie ca un important obiectiv științific, cultural-educativ și de agrement.

### **Stațiunea Băile Lipova**

Stațiunea Băile Lipova este situată la 34 de kilometri de municipiul Arad și la 3 kilometri de centrul orașului Lipova. Stațiunea Lipova este cunoscută pentru apa minerală, care este un adevărat izvor de sănătate. Descoperită de ciobani la începutul secolului al XIX-lea, ea și-a păstrat în mod constant calitățile, care i-au adus prestigiul de-a lungul timpului. Calitățile curative ale apei pentru afecțiuni cardiovasculare și reumatismale au adus în stațiune zeci de mii de turiști anual în trecut.

Turismului balnear i se poate adăuga și dezvoltarea turismului istoric și religios, pentru că stațiunea Lipova se află în apropierea Cetății Șoimoș și a Mănăstirii "Sfânta Maria Radna", două dintre cele mai importante obiective turistice din județul Arad.

### **Stațiunea Moneasa**

"Perla Munților Apuseni", cum este denumită, stațiunea balneo-climaterică Moneasa, este situată în vestul țării, la 110 kilometri de Arad și 20 kilometri de orașul Sebiș. Straveche vatră românească, regiunea în care se află situată stațiunea Moneasa a fost locuită din cele mai vechi timpuri.

Climatul stațiunii Moneasa reprezintă un factor de prim ordin în terapeutila balneară. El are un efect calmant asupra sistemului nervos central și în general asupra organismului uman. Aerul încărcat de ioni negativi, furnizați de vegetația abundentă, are un efect benefic asupra sănătății, conferind stațiunii încă un element care o face căutată. Se pare că apele termominerale au fost cunoscute încă de pe vremea romanilor, care e posibil să fi avut aici terme. Apele termale au temperatura de 25-32 de grade și sunt ape bicarbonatate, calcice, magnezice, sodice, hipotone. Aceste ape constituie zestrea de aur a stațiunii și asigură un profil de cură și tratament pentru diverse afecțiuni.

*Județul Caraș-Severin* are un potențial turistic evident, atât datorită diversității formelor de relief, dar și a unor puncte de pe harta turistică cu o valoare deosebită, unice, printre care se evidențiază stațiunea balneoclimaterică Băile Herculane sau Defileul Dunării. La acestea se mai adaugă numărul mare de lacuri de acumulare, zone care pot dezvolta activități turistice deosebite. În general, se pot delimita cinci zone turistice: zona Semenic, zona Văii Cernei, zona munților Aninei, Cheile Nerei – Beușnița și Porțile de Fier. În aceste zone se pot practica diferite tipuri de turism, de la cel montan, evidențiat de ponderea predominantă a munților în geografia județului, de aventură până la turismul balnear sau de croazieră.

### **Stațiunea Semenic**

La 35 de kilometri depărtare de municipiul Reșița se află Munții Semenic, principalul obiectiv turistic din centrul Banatului. Stațiunea Semenic, situată la o altitudine de 1410m, reprezintă un loc ideal pentru practicarea sporturilor de iarnă, amatorii acestor sporturi având la dispoziție pârtii de schi și structuri de cazare care, însă, nu se ridică la cele mai înalte standarde. Stațiunea oferă iubitorilor sporturilor de iarnă un sezon ceva mai lung decât media anuală în țară: din luna noiembrie până în aprilie. Stațiunea este dominată de cele trei vârfuri de maximă

altitudine a munților Semenic: Piatra Gozna (1447 m), Semenic (1446 m) și Piatra Nedeia (1437 m).

Tot aici se găsește și biserica de lemn "Sf. Proroc Ilie", monument de arhitectură populară religioasă. Infrastructura rutieră nu este una foarte bună, însă cu toate acestea, drumul care leagă Reșița de stațiune este practicabil pe tot parcursul anului, chiar și pe timp de iarnă.

### **Zona turistică Muntele Mic**

Complexul turistic Muntele Mic este situat la aproximativ 20 de kilometri de municipiul Caransebeș, la o altitudine de 1545 m. Zona este bogată din punct de vedere al vegetației, predominante fiind pădurile de fag, molid și amestecate. O altă atracție o reprezintă lacurile glaciare și artificiale. Lacurile nou construite, odată cu amenajarea hidroelectrică Bistra - Poiana Mărului, constituie o alternativă pentru turiștii dornici de pescuit sau practicarea sporturilor nautice.

Regiunea cunoaște o veche tradiție turistică și este potrivită, în special, pentru drumețiile de vară și de iarnă, drumețiile călare sau cu căruța și teleaga, bivuac, "nordic walking", "camera hunting", observarea animalelor, cicloturism, enduroturism, excursii etnografice, ture cu mașini de teren sau cu tractorul, zboruri cu parapanta și organizarea de "teambuilding", care au atras în zonă tot mai mulți turiști occidentali. Stațiunea dispune de un telescaun și două teleschiuri, pentru înlesnirea practicării turismului de iarnă.

### **Parcul Național Domogled - Valea Cernei**

Din punct de vedere al condițiilor climatice, al biodiversității floristice și faunistice și al varietății formelor carstice, Parcul Național Domogled - Valea Cernei acoperă una dintre cele mai interesante zone din țară, unde, încă din 1932, s-a constituit una dintre primele rezervații științifice ale României. Pe teritoriul parcului se întâlnesc toate cele trei tipuri de ecosisteme din România: acvatice, terestre și subterane.

Zona este impresionantă prin relieful tipic de carst și prin aspectul particular al vegetației: arborii contorsionați ce cresc din pereții de stâncă și asociațiile vegetale inedite. Ca element distinctiv al zonei se observă prezența Pinului Negru de Banat, specie care este recunoscută pentru rezistența și adaptarea la condiții deosebite. Aici se mai întâlnesc peșteri termale unice în România. Viața freacă prin mii de specii de animale, prezente peste tot, pe stâncile golașe și în întunecimea codrilor, în izvoarele de apă și în bezna peșterilor.

### **Băile Herculane**

Băile Herculane datează din vremea romanilor, fiind cea mai veche stațiune balneară din România. Legenda spune că Hercule și-a vindecat rănilor îmbăindu-se în izvorul aflat la 40 kilometri de Drobeta Turnu Severin. Principalele atuuri ale stațiunii sunt numeroasele izvoare termominerale, cadrul natural deosebit, dar și numeroasele edificii.

Stațiunea are un patrimoniu istoric exceptional, memoria vie a peste 1800 de ani de existență neîntreruptă a stațiunii. Din timpul romanilor au rămas numeroase vestigii: apeducte, băi, statui, monede, tabule, votive, ridicate ca semne de mulțumire aduse zeilor pentru vindecare. Astăzi, datorită bioclimiei și apei bogate în calciu, stațiunea este recomandată pentru tratamentul durerilor reumatismale degenerative, al bolilor inflamatorii, al bolilor sistemului nervos periferic, precum și pentru tratamentul unor afecțiuni asociate.

### **Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița**

Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița este situat la limita sud-vestică a țării, în sudul Munților Aninei, fiind axat pe cursul mijlociu al râului Nera. Motivul constituirii acestui parc a fost extraordinara bogăție floristică a zonei, completată de diversitatea și unicitatea peisajului, precum și de starea de sălbăcie păstrată datorită accesului dificil în această zonă. Bogăția floristică a zonei este impresionantă, aici întâlnindu-se numeroase specii balcanice, mediteraneene și submediteraneene. Cheile Nerei constituie o enclavă cu caracter montan, într-

un peisaj colinar. Râul are un traseu foarte sinuos, cu nenumărate cotituri bruște. Valea Beușnitei se caracterizează printr-un șir de mici cascade așezate în trepte, a căror apă curge pe un pat de tuf calcaros de la confluență și până la obârșie.

### **Muzeul Locomotivelor cu aburi Reșița**

Colecția expusă în aer liber este compusă din 16 locomotive cu abur fabricate la Reșița, inclusiv prima locomotivă fabricată în anul 1872. Starea exponatelor este bună și nu se percepe taxă de intrare.

Dintre cele 1207 locomotive cu abur construite în România în intervalul 1926 – 1260, cea mai mare parte (797) a fost realizată la Reșița, ceea ce arată importanța deosebită pe care a avut-o industria constructoare de mașini din acest municipiu.

### **Schitul Piatra Scrisă**

Situat la 25 de kilometri de Caransebeș, schitul Piatra Scrisă găzduiește icoana Sfintei Treimi, pictată pe stâncă, ale cărei origini s-au păstrat incerte până în ziua de azi. Conform uneia dintre numeroasele legende privind geneza picturii, se spune că această icoană nu ar fi realizată de mâna omenească.

Prima mențiune documentară despre Piatra Scrisă apare într-o hartă austriacă din anul 1788, unde se face referire la Stânca Sfintei Treimi din acest loc. Icoana a fost restaurată în anul 1822 de pictorul Moise Buru Scriitorul, din Caransebeș. În prezent, la Piatra Scrisă funcționează un așezământ monahal, vizitat frecvent de turiștii care vin în zona turistică Valea Cernei.

### **Parcul Mulinologic Rudăria**

Parcul Mulinologic Rudăria se află pe teritoriul localității Eftimie Murgu, comună localizată în zona Văii Almăjului. Numele localității a suferit o modificare în 1970, când din „Rudăria“ s-a transformat în „Eftimie Murgu“, în memoria marelui revoluționar de la 1848.

Morile de apă existente în aceste locuri înglobează un sistem hidraulic ce își găsește specificul în folosirea ciuturii (asemănătoare celei construite după sistemul Kapllan), fiind totodată cel mai întins parc mulinologic din sudul Europei. Dacă în ultima jumătate a secolului al XIX-lea în acest spațiu se găseau 51 de mori de apă, astăzi, din păcate, au mai rămas doar 22 de mori, așezate asemenea unei salbe de mărgele de-a lungul cursului apei pe o lungime de trei kilometri, în sat și în afara satului, valorificând într-o concepție hidroenergetică și constructivă potențialul energetic modest al râului Rudărica. Cadrul natural care găzduiește aceste obiective deosebite este unul remarcabil. În anul 2003, s-a deschis un mic muzeu etnografic care aparține Școlii Generale din Eftimie Murgu. Acest muzeu cuprinde, printre altele, o moară dezasamblată pentru a putea scoate în relief părțile componente ale unei mori cu ciatură.

### **Calea ferată Oravița – Iam și Oravița – Anina**

Primul traseu feroviar din țară îl reprezintă calea ferată Oravița – Iam – Buziaș, inaugurată pentru transportul de marfă în anul 1854 și pentru transportul de călători în anul 1856. Câțiva ani mai târziu, pe un traseu mult mai dificil de străbătut, dintre Oravița și Anina s-a realizat și prima cale ferată din România pe un traseu muntos. Astfel, în 1863, a fost inaugurată calea ferată Oravița – Anina, care deservea transportul de marfă, iar în 1869, pe aceeași rută se realiza și transportul de persoane. Cumulat, cele două segmente de cale ferată au însumat 78,5 kilometri.

### **Ruinele așezării romane Tibiscum**

Castrul Roman din localitatea Jupa a fost construit în anul 106 e.n. și se află la 6 kilometri de municipiul Caransebeș. La Tibiscum au fost găsite fragmente ceramice dacice. Primele elemente ale vechii așezări romane au fost descoperite în anul 1987, pentru ca mai apoi să iasă la suprafață alte elemente constitutive ale castrului. Prin poziția sa geografică, această așezare fortificată a imperiului roman numită Tibiscum, a deținut locul cel mai important în sistemul defensiv al sud-vestului provinciei și, implicit, al capitalei Ulpia Traiana Sarmizegetusa.

### **Zona turistică Moldova Nouă**

Această zonă are în componență o parte impunătoare a Defileului Dunării, de la intrarea în țară, în dreptul localității Baziaș, până după Cozla. În zonă se găsesc: Rezervația Valea Mare, parte a Parcului Național Porțile de Fier, precum și rezervațiile arheologice de la Pojejena, Gornea, Liubcova sau Divici. Deși zona dispune de un înalt potențial turistic, dat în primul rând de existența Dunării, infrastructura de turism este practic inexistentă. În acest spațiu se pot practica mai multe forme de turism: de croazieră, științific, de tranzit, agroturismul etc.

Frumusețea și varietatea cadrului natural, precum și bogăția elementelor cu caracter cultural (artistic, etnografic și istoric) conferă **Județului Hunedoara** un potențial turistic remarcabil, obiectivele putând fi grupate în cinci zone principale: Țara Zărandului, Valea Mureșului, Ținutul Pădurenilor, Țara Hațegului și Valea Jiului. Județul Hunedoara este păstrătorul a peste 400 de obiective turistice - monumente istorice, de artă și științele naturii - începând cu perioada preistorică și continuând cu perioada dacică, romană, feudală și modernă, care dovedesc o succesiune continuă de viață pe acest teritoriu. Aici se află cele două capitale ale Daciei și Daciei romane - Sarmizegetusa Regia și Ulpia Traiana Sarmizegetusa.

### **Cetatea Devei și Dealul Cetății**

Cetatea Devei a fost un punct strategic deosebit pentru valea Mureșului în evul mediu. Așezată pe măgura andezitică a Dealului Cetății, în nord-vestul orașului, la o altitudine de 371m, cetatea a fost întemeiată în secolul al XIII-lea ca fortăreață militară, fiind atestată documentar în 1269 sub numele de Castrum Deva. Începând cu 1453, Iancu de Hunedoara a transformat-o în castel nobiliar, ajungând printre cele mai puternice cetăți ale Transilvaniei. Pe parcursul timpului cetatea a suferit diverse modificări și extinderi, dar explozia depozitului de muniții din anul 1849 a distrus cetatea care ulterior nu a mai fost refăcută.

Dealul cetății, sit arheologic, este valoros și datorită florei (1450 specii de plante) și faunei (vipera cu corn) pe care le posedă. Căile de acces spre cetate sunt: telecabina din Piața Cetății și drumul pietonal pietruit.

### **Castelul Corvineștilor din Hunedoara**

Mândria Hunedoarei, Castelul Corvineștilor, reprezintă cel mai important monument laic de arhitectură gotică din România. Ridicat în secolul al XIV-lea, pe locul unei vechi întărituri, pe o stâncă la picioarele căreia curge pârâul Zlaști, castelul este o construcție măreață, cu acoperișuri înalte și divers colorate, cu turnuri și turnulețe, ferestre și balcoane împodobite cu dantelura pietrei cioplite. Fiind una dintre cele mai mari și vestite proprietăți ale lui Iancu de Hunedoara, castelul cunoaște în timpul acestuia însemnate transformări. El devine astfel o somptuoasă locuință, nu numai un punct strategic întărit. Cu trecerea anilor, diverșii stăpâni ai castelului i-au modificat înfățișarea, îmbogățindu-l cu turnuri, săli și camere de onoare. Astfel, castelul a fost restaurat și transformat în muzeu.

### **Ulpia Traiana Sarmizegetusa**

Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa, capitala Daciei Romane, reședința celor mai importante instituții și a înalților funcționari imperiali, se ridică odinioară la poalele munților Retezat, în partea de sud-vest a Țării Hațegului de astăzi. Orașul a fost întemeiat în anul 107 d.Hr., din porunca împăratului Traian și a avut la început un caracter militar, devenind mai apoi centru politic, religios și cultural. Întemeierea coloniei a fost marcată și prin baterea unei monede (sestertius), emisă la Roma, din ordinul Senatului, dedicată "celui mai bun principe" - împăratului Traian.

Orașul antic închidea o suprafață înconjurată de ziduri de aproximativ 32 ha, putând adăposti circa 25.000 - 30.000 de oameni. Prin strădania arheologilor au fost scoase la lumină

construcțiile și amenajările de odinioară ale Ulpiei Traiana, precum și numeroase obiecte de uz curent ce sunt adăpostite de muzeul din imediata apropiere a sitului.

### **Geoagiu Băi**

Geoagiu Băi, stațiune balneoclimaterică situată la poalele Munților Metaliferi, se află la 46 kilometri de Deva și 19 kilometri de Orăștie. Este cunoscută încă din antichitate, mai întâi sub numele de Germisara (germ = fierbinte, sara = izvor), iar apoi, în perioada romană, sub numele de Thermal Dodonae. Romanii au folosit intens izvoarele de aici, astăzi stațiunea fiind recunoscută pe plan național în mod deosebit pentru apele termale, dar și pentru cele minerale. Calităților recunoscute ale apelor termale li se adaugă climatul reconfortant, tonic, caracterizat prin veri plăcute și ierni blânde, lipsite de geruri mari.

În cadrul policlinicii balneare se pot efectua băi termale cu apă minerală în bazine și la cadă, kinetoterapie, hidro-electrofotografie și termoterapie, băi de plante, împachetări cu nămol, gimnastică medicală și masaj. De asemenea, în stațiune funcționează și un strand cu mai multe bazine, bazine închise, unități de cazare și alimentație pentru turiști etc.

### **Parcul Dendrologic Simeria**

Parcul Dendrologic Simeria, situat la 12 kilometri de Deva, în lunca Mureșului, este un obiectiv turistic de importanță națională, fiind un adevărat monument în arta parcurilor. A fost creat cu peste 250 de ani în urmă, când s-au plantat aici numeroase specii aduse din diferite colțuri ale lumii (China, Japonia, America de Sud). Originalitatea și valoarea compozițională a peisajelor din cele 50 parcele ale parcului ce însumează 70 ha este greafată pe un relief variat, cu lacuri și izvoare, cu poieni și alei șerpuitoare, toate îmbinate într-un ansamblu natural și dinamic.

Dintre infinitele peisaje ce se derulează în decursul unui an, trebuie amintită "simfonia magnoliilor", adevărată și spectaculoasă revărsare de puritate și gingășie. Numărul impresionant al speciilor (10), dar și al exemplarelor de magnolie, cu înflorire abundentă și cu o cromatică nemaîntâlnită în alte locuri din țară, sporesc considerabil frumusețea și eleganța Arboretumului, lăsând asupra vizitatorilor impresii de neuitat. De asemenea, în parc mai pot fi admirate și alte specii de arbori și arbuști, exotici și autohtoni, precum: stejarul, arborele de plută, coniferul oriental, bambusul, eucaliptul etc.

### **Muzeul Aurului din Brad**

Un punct de atracție deosebit pentru cei care călătoresc prin Munții Apuseni este Colecția mineralogică din Brad, cunoscută sub numele de "Muzeul Aurului", fiind una dintre puținele instituții de acest fel din lume. Colecția a fost fondată în urmă cu mai mult de 100 de ani, timp în care s-au adunat peste 2000 de exponate din foarte multe țări, de pe toate continentele. Sunt prezentate obiecte arheologice descoperite în zona Brad-Criscior, care dovedesc existența omului acum 5000 de ani, precum și desfășurarea activităților de extragere a aurului în urmă cu 2000 de ani. De asemenea, sunt expuse unelte și obiecte vechi folosite la extragerea și prelucrarea minereului aurifer, specifice ultimelor două secole, precum și imagini fotografice sugestive privind aceste activități. În sălile muzeului, vizitatorul are prilejul de a cunoaște aurul într-o ipostază inedită, aceea de minereu, în care el apare sub diverse forme și în rare combinații chimice naturale.

### **Parcul Național Retezat**

Munții Retezat, cu valori peisagistice originale, care suscită practicarea intensă a turismului, au cea mai ridicată altitudine medie din întreg lanțul Carpaților românești, având peste 60 de piscuri ce se avântă la peste 2200m altitudine, culminând cu vârful Peleaga de 2509 m. Dar nu numai înălțimile impresionează în munții Retezat, aici găsindu-se peste 80 de lacuri glaciare, la care se adaugă flora și fauna bogată și variată.

"Parcul Național Retezat" a fost înființat în anul 1935 pentru a ocroti numeroasele specii de plante și animale și a conserva originalitatea și farmecul peisajului alpin. Acest parc

reprezintă cea mai mare rezervație științifică complexă din România, inclusă de UNESCO printre rezervațiile naturale ale Biosferei. Parcul are peste 20.000 ha care includ în arealul lor relief glaciar (numeroase circuri, văi și lacuri glaciare), rarități vegetale (orhideea de munte, floarea de colț, nucul sălbatic), precum și exemplare valoroase ale faunei.

### **Stațiunea alpină de la Straja**

Situată în zona Văii Jiului, la circa 20 de kilometri de orașul Petroșani, la o altitudine de 1380m, stațiunea Straja îndeplinește toate condițiile pentru o vacanță perfectă la schi. Succesul stațiunii montane Straja este determinat de faptul că a câștigat clientela tradițională a Muntelui Mic și a Semenicului. Datorită unei administrații active și a unor întreprinzători dinamici, Straja s-a transformat în polul de schi al vestului României, concurând cu succes chiar și stațiunea Arieșeni (la granița dintre județele Alba și Bihor).

La Straja se practică în special sporturile de iarnă: schi alpin, schi fond, schi tură, schi extrem, săniș etc. Sporturile de iarnă sunt favorizate de domeniul schiabil care dispune de șapte pârtii de schi, având în total o suprafață schiabilă de peste 40 ha. Vara se pot practica drumetii montane, facilitate de un număr mare de poteci și trasee turistice, alpinismul și sporturile de aventură, sporturile extreme ca parapanta și deltaplanul, precum și turismul de odihnă și recreere. Accesul în stațiune este asigurat cu telescaunul Straja, iar în prezent are loc modernizarea drumului de acces Lupeni - Straja.

### **Complexul de monumente de la Țebea**

Cunoscut și sub numele de “Panteonul Moșilor”, situat la 7 kilometri de Brad, Complexul de monumente de la Țebea cuprinde mai multe obiective care amintesc de vremurile glorioase de luptă a moșilor împotriva nedreptăților sociale, pentru eliberare și unitate națională.

Aici se înalță gorunul lui Horea, monument al naturii și în același timp și monument istoric, unde conducătorul marii răscoale țărănești de la 1784 le vorbea moșilor în nopțile de vară. În vecinătatea gorunului se găsește mormântul lui Avram Iancu, numit de moși “Crăișorul munților”, îngropat aici la 13 septembrie 1872.

Biserica construită aici între 1893 și 1896, expune un brâu tricolor, fiind singura biserică din țară în care apare acest simbol național. De asemenea, cimitirul din jurul bisericii adăpostește mormintele a 50 de ostași eroi căzuți în luptele din primul război mondial.

### **Cetățile dacice din Munții Orăștiei**

Cetățile Dacice marchează locul istoric al formării civilizației române și sunt o bogăție inegalabilă a României. Complexul de cetăți și așezări dacice din Munții Orăștiei a constituit nucleul statului dac din perioada lui Burebista și Decebal, centrul politic al tuturor triburilor dacice și totodată, cea mai înaltă expresie a dezvoltării culturii materiale daco-getice din secolele I î.Hr. - I d.Hr. Salba de fortificații de la Costești (cetățile Cetățuie și Blidaru), Lunca (cetatea Pietra Roșie) și Bănița, menită să apere cetatea de scaun a regilor daci de la Gradiștea de Munte (cetatea Sarmizegetusa Regia), ale căror ruine sunt la fel de impunătoare, reprezintă mărturii de preț ale înfloririi civilizației dacice. În jurul acestor așezări fortificate s-au ridicat sanctuare, oarecum similare ca formă, care sunt expresia unei religii puternice și prestigioase, bine înrădăcinate și încheiate.

Turismul în **județul Timiș** este reprezentat de un potențial natural diversificat, etajat, de la culmile pleșuve ale Munților Poiana Ruscăi până la Câmpia Timișului, precum și de varietatea faunei și florei. Pitorescul zonei montane, izvoarele de ape minerale și termale recunoscute pretutindeni pentru calitățile lor curative, fondul cinegetic și piscicol bogat, precum și varietatea elementelor de arhitectură, artă populară și folclor, asigură oferte de turism pe gustul fiecăruia. Reședința județului, Timișoara este al patrulea oraș ca mărime din România, recunoscut din secolul al XVIII-lea ca “Mica Vienă”, fiind un important centru istoric, economic, financiar,

cultural și științific, adevărată poartă a României spre Europa Occidentală. Tumultoasa istorie multimilenară a acestei zone a lăsat posterității numeroase și importante monumente și vestigii de mare valoare națională și europeană.

### **Stațiunea balneoclimaterică Buziaș**

Stațiunea balneară Buziaș este situată în vestul țării, la 34 de kilometri de Timișoara, acolo unde Câmpia Timișului se întâlnește cu Câmpia Pogănișului. Climatul de câmpie, cu ierni blânde și veri plăcute, face din stațiunea Buziaș un loc primitiv, atât pentru cei care doresc să urmeze un tratament cât și pentru cei care vor doar să se odihnească. Prima atestare documentară datează din anul 1321, dar Buziaș a fost declarat oraș abia în anul 1956. În 1805 a avut loc prima încercare de punere în valoare a caracterului terapeutic al apelor minerale, dar captarea primului izvor mineral a avut loc în 1811. Primele centre balneare au fost construite în 1918, când localitatea a fost declarată stațiune balneoclimaterică.

În prezent, bazele de tratament ale stațiunii sunt dotate cu aparatură modernă: instalații pentru băi calde de vană cu apă minerală, instalații pentru mofete, electro și hidroterapie, acupunctură, gimnastică medicală etc. Turiștii pot vizita valoroasa colecție de artă populară, precum și parcul stațiunii, de un farmec deosebit, cu o amenajare unică în stațiunile din România.

### **Băile Călacea**

Băile Călacea sunt o stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, situată în Câmpia Vingăi, în vestul României, la 38 kilometri nord de Timișoara, la o altitudine de 117 m. Stațiunea dispune de un climat temperat continental moderat, cu influențe oceanice și mediteraneene, temperatura medie anuală fiind de 11°C. Principalii factori naturali de tratament sunt climatul și apele minerale bicarbonatate și clorurate, hipotone termale (38°C). Acestea au fost descoperite cu ocazia unor foraje în zonă încă din 1880.

### **Mlaștinile de la Satchinez**

Mlaștinile de la Satchinez, rămășiță a mlaștinilor care până în urmă cu două secole acopereau teritoriul de vest al României, au fost pentru prima dată menționate, pentru importanța lor ornitologică, în lucrările omului de știință Dionisie Linția, în 1936. Drept urmare, în 1942, în plin război mondial, Consiliul de Miniștri a declarat mlaștinile de la Satchinez rezervație naturală, iar colonia mixtă de păsări din ordinul Ardeidae, monument al naturii.

Rezervația de la Satchinez se află pe traseul de migrație al păsărilor care cuibăresc în emisfera nordică și ierneză în regiunile calde din emisfera sudică. În această mlaștină se regăsește aproximativ 40% din avifauna României, multe dintre specii fiind protejate prin lege.

Mlaștinile de la Satchinez sunt situate la circa 25 de kilometri nord-vest de Timișoara, fiind o interesantă și pitorească rezervație ornitologică, denumită și "Delta Banatului" datorită mlaștinilor largi, cu stufuri dese, precum și a bălților întinse care îi dau aspectul unei mici delte. Vizitatorii pot admira coloniile de păsări care se cuibăresc în zonă, multe dintre ele fiind specii rare, aflate pe cale de dispariție: stârcul roșu, stârcul galben și egreta mică.

### **Parcul dendrologic de la Bazoș**

La Bazoș se afla un frumos parc dendrologic, de mare importanță științifică, care conține o mare varietate de specii arboricole, asemeni Parcului Botanic din Timișoara. Această rezervație forestieră este situată la circa 15 kilometri de Timișoara. Beneficiind de un climat submediteranean, aici cresc arbori proveniți de pe cinci continente.

Istoria parcului de la Bazoș începe în 1909 când, de la cel mai mare arboretum din lume, cel al Universității Harvard, au fost aduse primele exemplare de arbori de colecție. Astăzi, 800 de specii diferite de arbori și arbuști, din toată lumea, sunt plantate în parc, unele dintre acestea fiind unice în țară. În parcul de la Bazoș se află unul dintre cei mai bătrâni arbori din Timiș: un stejar de aproape 500 de ani, având peste 30 de metri înălțime.

### **Muzeul Banatului din Timișoara**

Muzeul Banatului din Timișoara este găzduit de Castelul Huniazilor, construit de Iancu de Hunedoara între 1443 și 1447. Acesta este considerat cel mai vechi monument al Timișoarei. Muzeul Banatului, unul dintre cele mai vechi și mai mari instituții de acest fel din țară, a fost înființat în anul 1872. Muzeul cuprinde secții de: istorie, care înfățișează evoluția vieții în această regiune; științele naturii, care prezintă fauna și flora Banatului și include o bogată colecție de păsări, una dintre cele mai complete din România; arta, cu lucrări de pictură aparținând școlilor italiană, olandeză, flamandă, germană, franceză și românească, cu grafică și sculptură; etnografie, care înfățișează cultura materială și spirituală a populației românești și a naționalităților conlocuitoare: șvabi, maghiari, sârbi, bulgari.

### **Casa memorială “Traian Vuia”**

Localitatea în care s-a născut aviatorul și inventatorul român Traian Vuia (1872-1953), Surducu Mic, îi poartă astăzi numele. Localitatea este situată la 21 kilometri de Lugoj. În casa sa natală este organizată o expoziție care prezintă documente și obiecte legate de viața marelui inginer și inventator, care a construit primul avion din lume, brevetat în Franța la 17 august 1903, avion care la 18 martie 1906 s-a desprins de la sol numai prin forța motorului său. Traian Vuia este și autorul unui generator de abur cu randament tehnic mare, brevetat în Franța și în alte țări.

### **Catedrala Ortodoxă din Timișoara**

Veritabil simbol al orașului, Catedrala Ortodoxă din Timișoara sau Catedrala Mitropolitană este cel mai mare edificiu religios din Timișoara. Stilul arhitectural al catedralei este atât unic cât și neobișnuit pentru un lăcaș de cult ortodox de asemenea dimensiuni.

Catedrala are turlle zvelte și acoperișul frumos colorat, fiind construită între anii 1934-1946, ca o împletire a stilului bizantin cu cel din nordul Moldovei. Catedrala are nu mai puțin de 11 turlle, dintre care turnul principal are 83,7 metri. Cele șapte clopote au o greutate totală de 8.000 kg și au fost confecționate dintr-un material adus din insulele Sumatra și Borneo. Armonizarea lor a fost făcută de compozitorul Sabin Drăgoi. Picturile interioare și exterioare au fost executate de pictorul Atanasie Demian. Catedrala Mitropolitană adăpostește la subsol o bogată colecție de artă bisericească bănățeană veche și o valoroasă colecție de icoane.

### **Peștera de la Românești**

Peștera “Românești” este cea mai mare peșteră din județul Timiș. Ea s-a format într-un masiv de calcare și dolomiți, în apropierea izvoarelor Bega Luncani și Poieni. Peștera este situată la sud-est de satul Românești, în munții Poiana-Ruscă, la 13 kilometri de Făget. În interiorul peșterii se poate vedea o formație geologică unică, numită brechie tectonică. Această formațiune multicoloră reprezintă o raritate speologică.

Datorită faptului că peștera are acustica foarte bună, în toamna anului 1984 a avut loc primul concert simfonic într-o peșteră din interiorul munților Carpați, concert ce a impresionat plăcut sufletele celor 660 de participanți. Cu o tradiție de peste 20 de ani, acesta este unicul concert desfășurat într-o peșteră din țară și printre puținele din lume.

### **Muzeul Satului Bănățean**

Prin patrimoniul cultural deținut, Muzeul Satului Bănățean constituie o pagină deschisă din istoria Banatului, o mărturie a civilizației populare tradiționale a românilor și minorităților naționale din această provincie, constituind un armonios dialog interetnic.

Muzeul Satului Bănățean din Timișoara este singurul muzeu cu profil etnografic din România care cuprinde centrul civic al satului în care se desfășoară majoritatea activităților culturale-educative și științifice. Acesta este format din Primărie, Biserică, Școală, Casa Națională (cu destinație culturală) și Birt. Alături de Casa Națională, s-a amenajat o scenă în aer liber unde, în perioada estivală, se desfășoară în fiecare duminică “hora satului” precedată de spectacole

etno-folclorice. În incinta muzeului se organizează spectacole și festivaluri etnofolclorice, expoziții temporare și târguri de meșteri populari.

### **Domul Romano-Catolic din Timișoara**

Domul Romano-Catolic din Timișoara este biserica Episcopiei Romano-Catolice Timișoara, construită între anii 1736 și 1754 în două etape. Edificiul este realizat în stil baroc din cărămidă aparentă și are decorații din piatră și stuc. Turlile au o înălțime redusă, determinată de apropierea zidului cetății. Interiorul este bogat și somptuos, remarcându-se cele nouă altare decorate în stil baroc și rococo, împodobite cu icoane vechi, orga în stil Ludovic al XVI-lea, copie a celebrei orgi din biserica Sf. Suplice din Paris, dar și ușile de stejar ornamentate cu grilaje din nichel pur.

Domul Romano-Catolic este considerat a fi cea mai unitară și reprezentativă construcție barocă a Timișoarei și una dintre cele mai valoroase existente în Banat. În prezent, în cadrul domului au loc în mod regulat liturghii în limbile maghiară, germană și română. Datorită acusticii deosebite, aici se susțin și concerte de orgă.



Figura IV.56. Stațiunile turistice din Regiunea Vest